

ვედუი ბუნება

WILDLIFE



საქართველოს ეროვნული
სამცხოვრებელთა დაცვის
აგენტობა

გაზეთი 2019 №7 (32)



ინტერვიუ

ნათია
თურნავასთან

მეცნიერება

ასალი
სიმადლე

გარემოს

დაცვის
სამართალი

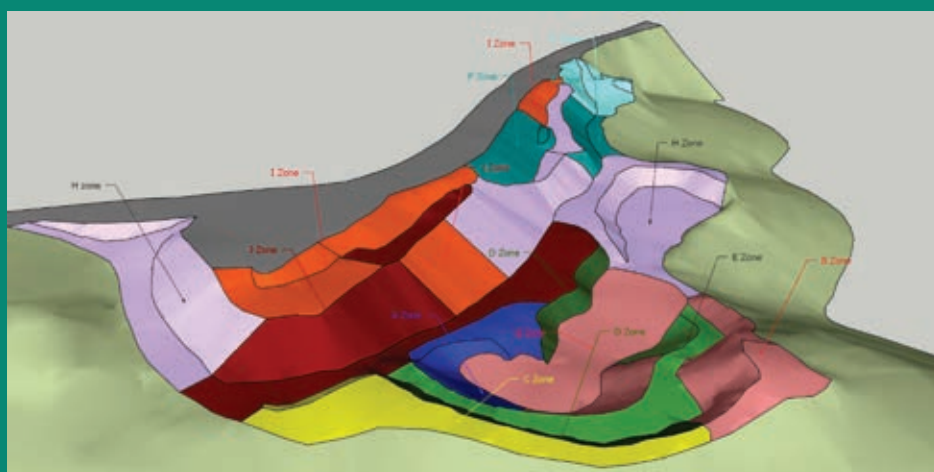
ნორვეგია

მეთევზის
ოცნება



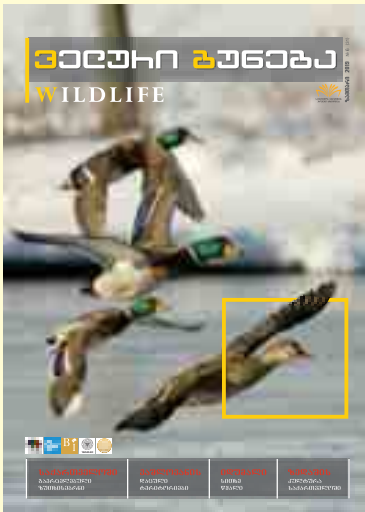
ეკო სოლუშენსი
ECO SOLUTIONS

რეკულტივაცია - პროექტი და რეალიზაცია RE-CULTIVATION - PROJECT AND REALIZATION

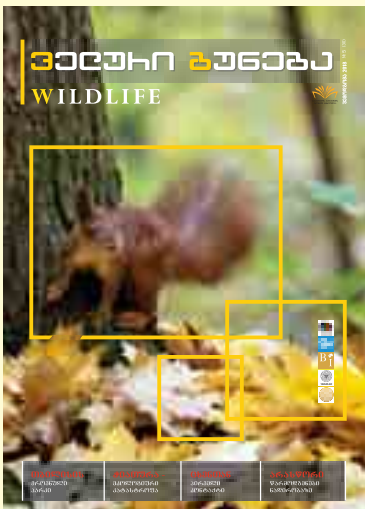


პროექტის შედეგად

ბიომედიკალური რეკულტივაცია წარმოადგენს არა მხოლოდ გზაზე საფარი შექმნას, არამედ ნიადაგის ფუნქციის აღდგენას!



გაზთარი 2019



შემოდგომა 2018



გაფხული 2018

ჟურნალი იბეჭდება საქართველოს
პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის
ფინანსური მხარდაჭერით

Magazine is published with financial
support of the National
Parliamentary Library of Georgia

საქართველო, თბილისი 0102
ლალო გუდიაშვილის 7
+995 551 29 44 64

ჩემს მისასალმებელ სიტყვაში ამ-
ჯერად მინდა შევეხო ერთ-ერთ ყველაზე
მწვავე თემას, რომელიც უკვე წლებია,
აქტიური განხილვის საგანი გახლავთ,
ვგულისხმობ ჰიდროელექტრო სადგუ-
რების ინტენსიურ მშენებლობას და მის
გარშემო მიმდინარე კამათსა და დაპი-
რისპირებებს.

ჟურნალის ამ გამოცემაში ჩვენი
მკითხველი გაეცნობა ინტერვიუს საქარ-
თველოს ეკონომიკისა და მდგრადი გან-
ვითარების მინისტრთან, რომელიც, სხვა აქტუალურ საკითხებთან ერთად, ჰესების
თემასაც ეხება, ასევე წაიკითხავთ „მწვანე ალტერნატივა“-ს სტატიას ამავე თემაზე.

სხვადასხვა ტელევიზიისა და სოციალური ქსელის საშუალებით მუდ-
მივად მიმდინარეობს შესაბამისი ექსპერტების დაპირისპირება ზოგადად ჰესებზე
ან კონკრეტულ პროექტზე და, ფაქტობრივად, შემდეგი სურათი იკვეთება: არავინ
არის ენერგოდამოუკიდებლობის, მათ შორის ჰესების წინააღმდეგი და უცხოური
ინვესტიციების საქართველოში მოზიდვაც ყველას უხარია, მაგრამ მოვითხოვთ
შესაბამისი საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვას, როგორც უსაფრთხოების,
ასევე გარემოსდაცვითი სტანდარტების დაცვას.

პირველ რიგში, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების, გარემოს
დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროები ყველა დაინტერესებული
მხარის მონაწილეობით უნდა შეთანხმდნენ, თუ რა არის ის საერთაშორისო
სტანდარტები, რომლებიც უნდა დაინერგოს და, რაც მთავარია, როგორ უნდა
გაკონტროლდეს მათი არა მარტო ფურცელზე, არამედ რეალური შესრულება.

აქვე გამოვდივარ ინიციატივით, რომ ჟურნალმა (როგორც ეს მოხდა
სამთო მოპოვების შემთხვევაში) იშუამდგომლოს იმ კერძო მენარმესთან,
რომელიც აცხადებს, რომ ყველა საერთაშორისო სტანდარტით ახორციელებს
ჰესის მშენებლობას, რათა მაქსიმალური გამჭვირვალობისთვის მონიტორინგის
კუთხით ჩართოს დაინტერესებული არასამთავრობო ორგანიზაცია.

ვიმედოვნებ, რომ აღნიშნულ ინიციატივას გამოეხმაურებიან და შედეგად
მივიღებთ ყველა დაინტერესებული მხარისგან აღიარებულ, საერთაშორისო
სტანდარტებით აშენებულ ჰესს.

გოჩა კობერიძე
მთავარი რედაქტორი

Eng

The editor-in-chief talks about Hydro Power Plants (HPPs) that are under intensive
construction in Georgia and are subject of arguments between state, NGOs and public. It
seems that everybody agrees about how crucial it is for Georgia to be energy independent,
including via HPPs, but public demands to follow international safety and environment
protection standards.

Wildlife magazine offers those HPPs construction companies that are officially
stating that they are following all international standards to allow monitoring of NGOs. As a
result, we will finally get HPP which will be recognized by all sides as a demonstration project
and will serve as an example for others.

რედაქციები:
თეიმურაზ ტყემალაძე
მირიან ხოსიტაშვილი
არჩილ ტყემალაძე

EDITING BOARD:
Teimuraz Tkemaladze
Mirian Khositashvili
Archil Tkemaladze



მთავარი რედაქტორი:
გოჩა კობერიძე
EDITOR IN CHIEF:
Gocha Koberidze

ლიტ. რედაქტორი:
მარინე ხუციშვილი
LIT. EDITOR:
Marine Khutsishvili

გრაფიკული დიზაინი:
თამარ გრძელიძე
GRAPHIC DESIGN:
Tamar Grdzeliidze



6 | მშენაე ეკონომიკა, განახლებადი ენერგია, რეკულტივაცია, მშენაე სივრცეები და ეკოტურიზმი
ინტერვიუ საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრთან ქალბატონ ნათია თურნავასთან

11 | საქართველოს კალენდარი

14 | მყინვარი – ახალი სიმალლე

18 | ახალი სააგენტო – ახალი მიდგომები

22 | კრწანისის ტყე-პარკის ფრინველები

24 | მშენაე ალტერნატივა
არსებობს პროექტი, რომელიც შეესაბამება თანამედროვე გარემოსდაცვით სტანდარტებს?

33 | გზდ – სტაბილუიკა

34 | აკვაკულტურის განვითარება
ინტერვიუ სანდრო ასლანიშვილთან

38 | ხალხური ტრანსპორტი ძველ საქართველოში

40 | ტურიზმი – რაჭის რეგიონი

48 | იცურა მშვიდად





56



34



40



14

- 51 | ტყის ინვენტარიზაცია
- 54 | გარემოს დაცვის სამართალი
- 56 | მარტვილისა და ოკაცეს ბუნების ძეგლები
- 66 | აირმბერდამჭარი სისტემების განახლება
- 66 | იდეალური წყვილები
- 73 | სხანთან პირველი კონტაქტი
- 76 | ფოტოხაფანგი
- 78 | მაგიური მცენარეები - დღეგრძელობის გარანტი!
- 84 | საქართველოს მონადირეთა და მეთევზეთა ფედერაცია
- 85 | გაზოლბვით თევზაობა
- 88 | საქართველოს სპინინგით თევზჭარის ფედერაცია
- 89 | ნორვეგია - მეფეგზის ოცნება
- 94 | თევზის მეურნეობა



„მვანა ეკონომია, განახლებადი ენერგია,
რეაუბრაცია, მვანა სივრცეები და ეკოპროექტი“



ინტერვიუ საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრთან, ქალბატონ ნათია თურნავასთან

უპირველესად გილოცავთ მინისტრის თანამდებობაზე დანიშნვას და გულწრფელად მივსალმებით თქვენს ერთ-ერთ პირველ გადაწყვეტილებას კრწანისის ტყე-პარკის ძირითადი ფუნქციის აღდგენა-შენარჩუნების შესახებ. ზოგადად როგორ პოლიტიკას გეგმავთ მწვანე სივრცეების შენარჩუნება-განვითარების კუთხით?

კრწანისის ტყე-პარკი აღდგენის შემდეგ იქცევა ერთგვარ ცოცხალ მუზეუმად, სადაც წარმოდგენილი იქნება არა მარტო არსებული უნიკალური ფლორა და ფაუნა, არამედ გაშენდება წითელ წიგნში შეტანილი მცენარეებიც.

ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ პირველ რიგში იგეგმება კრწანისის ტყე-პარკის ბუნებრივი ფუნქციის აღდგენა - ეს იქნება რეკრეაციული სივრცე, რომელიც აკავშირებდა თბილისსა და რუსთავს. იგი ღია იქნება ყველა მსურველისთვის, რომელთაც გადაადგილება მხოლოდ ფეხით, ველოსიპედით ან ელექტრომობილით შეეძლებათ.

დღეს ეს უნიკალური პოტენციალის მქონე ტყე-პარკი სავალალო მდგომარეობაშია, ტერიტორიის ნაწილზე წლების განმავლობაში არ განხორციელებულა ჭალის ტყისა და ხელოვნური ნარგავების მოვლითი თუ სანიტარული ღონისძიებები, მიმდინარეობს უკანონო ჭრა, არ სუფთავდება ტერიტორია, დაშლილია ტერიტორიაზე არსებული სხვადასხვა შენობა-ნაგებობა, განადგურებულია პარკის კოლხური ხობის პოპულაცია და სხვა.

შესაბამისად, გადაწყვეტეთ, რომ კრწანისის უდიდესი სარეკრეაციო მნიშვნელობის ტყე-პარკი, გარემოს

დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შუამდგომლობით, გადაგვეცა ველური ბუნების ეროვნული სააგენტოსთვის, რომელიც გეგმავს ტყე-პარკის აღდგენითი სამუშაოების ჩატარებას, მათ შორის ხაზგასმით უნდა გამოვყო ტერიტორიაზე დენდროლოგიური პარკის მოწყობის პროექტი.

გარდა ამისა, დაგეგმილია დეკორატიული სკვერებისა და ტბორების აღდგენა, გარემოსდაცვითი, ლანდშაფტური და დეკორატიული მიმართულების „მწვანე კოლექსი“ ორგანიზება, საგამოფენო სივრცის მოწყობა, სამხრეთ კავკასიის ფაუნის სახეობათა მინი ზოობალის მოწყობა, ფრინველებზე დაკვირვების საკვირაო სკოლის ორგანიზება მოზარდებისთვის და სხვა მრავალი გარემოსდაცვითი ცნობიერების ასამაღლებელი ღონისძიება.

კრწანისის ტყე-პარკის აღდგენის პროექტი არის ერთ-ერთი მიმართულება იმ პრიორიტეტებს შორის, რომლებიც რამდენიმე თვის წინ საქართველოს მთავრობის მეთაურმა, ბატონმა მამუკა ბახტაძემ დააანონსა. პრემიერ-მინისტრმა მკვეთრი აქცენტი გააკეთა მწვანე პოლიტიკასა და მის შემადგენელ მწვანე ეკონომიკაზე. აქედან გამომდინარე, ჩვენ ყოველდღიურ რეჟიმში ვმუშაობთ, რომ გარემოს დაცვის პრიორიტეტულობა წარმოვაჩინოთ ყველა ინიციატივაში.

“Krtsanisi Forest-Park will be a recreational site where one can move around only by walking, bike or an electric mob.”



რა კონკრეტული ნაბიჯები გადაიდგა უკვე და რა ღონისძიებებს გეგმავს ეკონომიკის სამინისტრო გასულ წელს პრემიერ-მინისტრის მიერ დაანონსებული მწვანე ეკონომიკის განვითარების კუთხით?

ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო „მწვანე“ ეკონომიკის განვითარების კუთხით რამდენიმე მიმართულებით საქმიანობს, მათ შორისაა მცირე და საშუალო საწარმოებში ე.წ. „მწვანე პრაქტიკის“ წახალისება. ამ მიზნით მნიშვნელოვანია მათი ცნობიერების ამაღლება რესურს ეფექტურ და სუფთა წარმოებასთან, ასევე, გარემოსთვის მისაღებ ქმედებებთან დაკავშირებით.

2019 წლის პირველი მაისიდან საქართველოში ენერგეტიკული ბაზრის რეფორმის მორიგი ეტაპი დაიწყო, რომელმაც მსხვილ ინდუსტრიულ მომხმარებლებს მისცა შესაძლებლობა, ელექტროენერგია საბაზრო ფასად შეისყიდონ. შესაბამისად, ასეთი საწარმოების წინაშე დადგა საკითხი: როგორ გახდნენ უფრო ენერგოეფექტურები, როგორ დაანერგონ ისეთი ტექნოლოგიები, რომ ნაკლები ელექტროენერგია მოიხმარონ და შეამცირონ არა მხოლოდ ენერგოდანახარჯები, არამედ ატმოსფეროზე მავნე ზემოქმედებაც. რა თქმა უნდა, ჩვენ განსაკუთრებულად შეუწყობთ ხელს ყველა საწარმოს, რომელიც საკუთარ საქმიანობაში მკაცრ ეკოლოგიურ სტანდარტს შემოიღებს.

წარმატებულ „მწვანე“ რეფორმებს შორის შეგვიძლია დავასახელოთ 2018 წელს დაწყებული ავტოსატრანსპორტო საშუალებათა პერიოდული ტექნიკური ინსპექტირება, რომელმაც ხელი უნდა შეუწყოს საქართველოში არსებული ავტოპარკის განახლებას და ამ გზით ეკოლოგიური ვითარების გაუმჯობესებას. მნიშვნელოვან რეფორ-

მებს ვატარებთ ასევე საზღვაო ტრანსპორტშიც.

გარდა ამისა, საქართველოს მთავრობის პრიორიტეტებს შორის არის სამთო-მოპოვებითი სექტორის რეგულირების ფართომასშტაბიანი რეფორმა, რომლის შედეგად ჩვენ უნდა განვახორციელოთ საერთაშორისო ვალდებულებების ეფექტიანი იმპლემენტაცია, კანონმდებლობის გაუმჯობესება, ქვეყნისათვის ეკონომიკურად მომგებიანი წიაღით სარგებლობის პოლიტიკის ჩამოყალიბება და გარემოსადმი მეგობრული, მდგრადი და პასუხისმგებლიანი სამთო-მოპოვებითი სისტემის დანერგვა. რეფორმა, ეკონომიკურ სარგებელთან ერთად, უზრუნველყოფს ეკოლოგიური და სოციალური ფაქტორების მაქსიმალურ გათვალისწინებას.

საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების თანახმად, ქვეყანას აღებული აქვს მთელი რიგი ვალდებულებებისა ენერგეტიკის მიმართულებით, მათ შორის უმთავრესია ევროპული ენერგეტიკული კანონმდებლობის დანერგვა, რომელმაც ხელი უნდა შეუწყოს ენერგეტიკული უსაფრთხოების ამაღლებას, ენერგოეფექტურობისა და განახლებადი ენერგიის განვითარებას, ასევე, ენერგოდამზოგი ტექნოლოგიების დანერგვას.

ერთ-ერთი მიმართულება, რომელზეც აქტიურად ვმუშაობთ, არის შენობების ენერგოეფექტურობის გაზრდის ხელშეწყობა, რასაც მოჰყვება ბევრი დადებითი შედეგი, მაგალითად, დასაქმების გაზრდა სამშენებლო სექტორში, ტექნოლოგიების განვითარება და ინოვაციები, ენერგო-მოხმარებაზე გადასახადების შემცირება, სათბური გაზების ემისიის შემცირება და ა.შ.





„მწვანე ზრდის“ წახალისება გრძელვადიან პერსპექტივაში ხელს უწყობს ბიზნესის მხრიდან დანახარჯების შემცირებას, ასევე ბიზნესის ახალი მიმართულებების განვითარებას, როგორცაა, მაგალითად, მწვანე სატრანსპორტო გადაზიდვების სისტემის განვითარება, ბიომასის წარმოება და გამოყენება, მცირე და საშუალო ზომის საწარმოებში მწვანე მიმართულების, აგრეთვე, საუკეთესო ტექნოლოგიების საწარმოების განვითარება.

როდესაც ქვეყანა დგება მწვანე განვითარების გზაზე, მას ყოველთვის აქვს მნიშვნელოვანი საერთაშორისო თანადგომა და ხელშეწყობა. თავის მხრივ, მწვანე განვითარებისკენ გადადგმული ნაბიჯები დადებითად აისახება ჩვენი ქვეყნის საერთაშორისო იმიჯზე და მოგვცემს შესაძლებლობას, რომ საქართველო განვითარებული, მოწინავე ქვეყნების რიგებს შეუერთდეს.

„We will specially support all enterprises that will introduce a strict ecological standard in their activities.“

ჰიდროელექტროსადგურების თემა სულ უფრო აქტუალური ხდება ფართო საზოგადოებისთვის. ძირითადი პრეტენზიები ეხება არასრულყოფილ ან/და დაბალი კომპეტენციით ჩატარებულ წინასწარ კვლევებს. ბოლოდროინდელმა მოვლენებმა ასევე გვაჩვენა, რომ საზოგადოება არასაკმარისადაა ინფორმირებული და ნაკლებად მონაწილეობს ამ პროცესებში.

გეგმაზე თუ არა შესაბამისი მიდგომების გადახედვას გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან ერთად?

ჰესების თემაზე საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებისა და პროცესებში, მათი უფრო მეტად მონაწილეობის მიზნით, მიმდინარეობს მუშაობა კომუნიკაციის სტრატეგიის შემუშავებაზე. ვფიქრობთ, რომ გარკვეულ

შემთხვევებში მოსახლეობას აქვს ინფორმაციის ნაკლებობა ჰესების სიკეთესთან დაკავშირებით, ამიტომ მთავრობა აქტიურად მუშაობს იმისთვის, რომ რაც შეიძლება მეტ ადამიანთან მიიტანოს თავისი სათქმელი და უზრუნველყოს მოსახლეობის მაქსიმალური ინფორმირებულობა.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ბოლო პერიოდში გარემოს დაცვის კუთხით კანონმდებლობა საკმაოდ დაიხვეწა. ენერგეტიკული ობიექტების გარემოზე ზემოქმედების შესახებ ჩატარებული კვლევები გადის უმკაცრეს რევიზიას გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სათანადო სტრუქტურულ ქვედანაყოფში. თუ ჩაითვლება, რომ კვლევა არასრულყოფილია, მას შენიშვნებით უბრუნებენ ინვესტორებს გადასამუშავებლად, აძლევენ განსაზღვრულ ვადას და მხოლოდ ამ შენიშვნების გათვალისწინების შემდეგ ეძლევა ინვესტორს თანხმობა ენერგეტიკული ობიექტის მშენებლობის ნებართვის წარსადგენად.

ჩვენთვის პრინციპულად მნიშვნელოვანია, რომ ჰესები და გენერაციის სხვა ობიექტები აშენდეს საერთაშორისო ეკოლოგიური და ტექნოლოგიური სტანდარტების მაქსიმალური დაცვით, ასევე გათვალისწინებული იქნას როგორც მოსახლეობის, ასევე ინვესტორისა და სახელმწიფოს ინტერესი.

“HPPs must be constructed in accordance with international ecological and technological standards, considering the interests of the population, the investor and the state.”



გეგმავს თუ არა თქვენი სამინისტრო ე.წ. მწვანე ენერგიის (პირველ რიგში ვგულისხმობთ მზისა და ქარის ენერგიას) წახალისებისა და ხელშეწყობის მიზნით კონკრეტული ნაბიჯების გადადგმას, მაგალითად, საგადასახადო ან სხვა სახის შეღავათებს?

ეკონომიკის სამინისტრომ ნორვეგიელ ექსპერტებსა და ენერგეტიკული გაერთიანების სამდივნოსთან ერთად მოამზადა კანონპროექტი „საქართველოს კანონი განახლებადი წყაროებიდან ენერგიის წარმოებისა და გამოყენების წახალისების შესახებ“, რომელიც საქართველოს პარლამენტს უახლოეს პერიოდში წარედგინება განსახილველად. ამასთან ერთად, მომზადებულია განახლებადი ენერგიების სამოქმედო გეგმა და მიმდინარეობს მუშაობა მეორად კანონმდებლობაზე.

აღნიშნული სამართლებრივი ჩარჩო-რეგულირება მიზნად ისახავს ისეთი მექანიზმების დანერგვას, რაც წახალისებს ინვესტიციების განხორციელებას ამ სექტორში.

ჩვენი ენერგეტიკული სტრატეგიის კიდევ ერთი პრიორიტეტი არის ქარისა და მზის ენერგიის მაქსიმალური გამოყენება ჰიდროელექტროსადგურებთან კომბინაციაში. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ როდესაც ვლაპარაკობთ მზისა და ქარის ენერგიის განვითარებაზე, გასათვალისწინებელია ის ტექნიკური შეზღუდვები, რაც ამ ენერგიებს ახასიათებს. მაგალითად, საკონსულტაციო კომპანიების მიერ გაკეთებული კვლევის თანახმად, 2030 წლისთვის შესაძლებელი იქნება ქსელში დაერთდეს ქარის სადგურების მიერ გენერირებული მხოლოდ 1200 მგვტ, ხოლო მზის სადგურების შემთხვევაში - 520 მგვტ ელექტროენერგია.

წიაღისეულს მოიპოვებენ ყველა განვითარებულ ქვეყანაში, თუმცა შესაბამისი ლიცენზიის გაცემამდე მტკიცდება საზოგადოებასა და დარგის ექსპერტებთან შეთანხმებული შემდგომი რეკულტივაციის პროექტი, რამდენად მომთხოვნი იქნება სამინისტრო ამ მიმართულებით?

ჩვენი სამინისტრო და მისი ქვეუწყება - წიაღის ეროვნული სააგენტო აქტიურად მუშაობს რეკულტივაციის განახლებული მოდელის დანერგვაზე. საუბარია იმაზე, რომ სალიცენზიო პირობად განისაზღვრება სამთო მოპოვებითი საქმიანობის შედეგად დაზიანებული წიაღისეული რეკულტივაცია, რაც გულისხმობს წიაღისეული დაზიანებული საფარისა და წიაღის მოპოვების დაწყებამდე არსებული ეკოსისტემის აღდგენას. შესაბამისად, ლიცენზიის მფლობელს ექნება ვალდებულება საქმიანობის დაწყებამდე შეიმუშავოს და წარმოადგინოს ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ტერიტორიის რეკულტივაციის გეგმა. საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად, რეკულტივაციის მიზნით დაგეგმილია ასევე ფინანსური გარანტიების მექანიზმის დანერგვაც (ე.წ. Bonding სისტემა).

გარდა ამისა, საქართველოს მთავრობამ ცოტა ხნის წინ მიიღო საბაზოთა დამუშავების ახალი მოთხოვნების მარეგულირებელი კანონქვემდებარე აქტის პროექტი, რომლის ფარგლებშიც დაინერგება ლიცენზირებული ფართობების დამუშავების თანამედროვე სტანდარტები. ლიცენზიის მფლობელი ვალდებული იქნება, ტერიტორიის დამუშავების დაწყებამდე, დაადგინოს დეტალური

“The regulation of legal framework aims to introduce such mechanisms that encourage investments in the renewable energy sector.”





სამუშაო გეგმა მოპოვების პროცესის სრული ციკლი-სათვის, რეკულტივაციის გეგმის ჩათვლით, რომელიც უნდა შეთანხმდეს შესაბამის ადმინისტრაციულ ორგანოს-თან - გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან. გარდა ამისა, ლიცენზიის მფლობელებს ექნებათ შემუშავებული საპროექტო დოკუმენტაციის ლიცენზიის გამცემისთვის წარდგენის ვალდებულება.

“Re-cultivation of the damaged soil will be the condition for licensing of mining activities.”

ქვეყანაში ტურიზმის განვითარების ტემპები, მართლაც რომ, თვალსაჩინოა, რა ნაბიჯებს გეგმავენ სამინისტროს შესაბამისი სტრუქტურები ეკოტურიზმის განვითარების კუთხით და რამდენად ითვალისწინებთ გარემოზე ზემოქმედების ფაქტორებს?

გასული წლების განმავლობაში საქართველოში ტურისტული სექტორი საგრძნობლად განვითარდა, ქვეყანა ამ მიმართულებით კვლავ აგრძელებს წინსვლას და ახალი წარმატებების მიღწევას. ასეთი დინამიკური ზრდა ახალი პრობლემების წინაშე გვაყენებს და კიდევ ერთხელ შეგვახსენებს, რომ მეტი ძალისხმევა გვმართებს ამ სექტორის მდგრადი განვითარებისთვის. საქართველოს მთავრობის გრძელვადიანი ტურიზმის განვითარების სტრატეგია განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს ქვეყნის ბუნებ-

რივი და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და მათი მდგრადი გამოყენების მნიშვნელობას.

ჩვენი გრძელვადიანი მიზნების მისაღწევად აუცილებელია სწორი პოლიტიკის შემუშავება, ასევე ტურისტული პროდუქტებისა და შეთავაზებების დივერსიფიცირება. ტურისტულ პროდუქტში ერთ-ერთი წამყვანი როლი, უდავოდ, ეკოტურიზმს უჭირავს. ქვეყნის ეროვნული პარკები და, ზოგადად, მრავალფეროვანი ლანდშაფტი საქართველოს მწვანე ტურიზმის მოყვარულთათვის მიმზიდველ ქვეყნად აქცევს.

ეკონომიკის სამინისტროს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია ძირითადად ახორციელებს გარკვეულ პროექტებს, რომელთა შორისაც არის სამთო-საფეხმავლო ბილიკების მარკირება და ქვეყნის რეგიონების დამაკავშირებელი ქსელის შექმნა. გარდა ამისა, ადმინისტრაცია ასევე ახორციელებს სხვა მცირე ინფრასტრუქტურულ პროექტებს, რომელთა ძირითად მიზანს ეკოტურიზმის პოპულარიზაცია წარმოადგენს.

“The long-term tourism development strategy of the Government of Georgia draws special attention to the importance of the country's natural and cultural heritage and their sustainable use.”

ინტერვიუ მოამზადა
ნიკოლოზ ერისთავმა

„საქართველოს კალენდარი“

ნინო ხვედელიძე



ეროვნული ბიბლიოთეკის წიგნის მუზეუმის ფონ-დში დაცულ ილია ჭავჭავაძის პირად კოლექციაში ინახება მისდამი მიძღვნილი ვალერიან გუნიასეული „საქართველოს კალენდარი“ გამომცემლის ავტოგრაფით: „დიდი ილიას პატარა ვალერიან გუნიასგან“. ვალერიანი ილიას თავის მასწავლებლად მიიჩნევდა და ღირსეულ თანამებრძოლობასაც უწევდა.

შესანიშნავი მსახიობი, რეჟისორი, დასის ხელმძღვანელი, საქართველოს სახალხო და დამსახურებული არტისტი, ღირსეული მამულიშვილი და საზოგადო მოღვაწე - ვალერიან გუნია გახლდათ ჟურნალისტი, მთარგმნელი, რედაქტორი და გამომცემელი. მან დააარსა პოპულარული გამოცემები, რომლებმაც მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს ქართული საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებაში.

„საქართველოს კალენდრის“ პირველი ნომერი 1888 წელს გამოვიდა. მართალია, ეს არ იყო ამ მიმართულებით გადადგმული პირველი ნაბიჯი და არც საქართველოში დაბეჭდილი პირველი ქართული კალენდარი, მაგრამ უდიდესი როლი ენიჭებოდა მაშინდელი საზოგადოების ცხოვრებაში. „ივერიის“ ფურცლებზე მის შესახებ ეწერა: „ჩვენ მივიღეთ „საქართველოს კალენდარი“, შედგენილი და გამოცემული ვალერიან გუნიას მიერ. ეს მეექვსე წელიწადია, რაც ის შეუდგა ამ ფრიად სანაქებო საქმეს“.

კალენდარი 1888–1905 წლებში იბეჭდებოდა და გამოდიოდა წელიწადში ერთხელ. რამდენიმე ნომერი ჩავარდა. სულ თოთხმეტი წიგნი გამოიცა. პირველი წიგნი გრ. ჩარკვიანის სტამბაში დაიბეჭდა. შემდეგი ათი - ვალერიანმა საკუთარ სტამბაში გამოსცა. გუნია სტატიების მოსამზადებლად ძველი ქართული ხელნაწერებით სარგებლობდა. ის თავად იყო კალენდრის შემდგენელი, სტატიების ავტორი, სხვადასხვა ცნობის შემკრებ-შემგროვებელი, კორექტორი, გამომცემელი, რედაქტორი, საორგანიზაციო და საფინანსო საქმეების მომწესრიგებელი. გამოცემულ 14 წიგნში ჯერ გამოუცემელი, ყველასთვის უცნობი და ახალი მასალა იყო დაბეჭდილი. მრავალგვარი ცნობითა და ინფორმაციული მასალით აღჭურვილი კალენდარი ერთგვარ სამაგიდო წიგნსა და ენციკლოპედიურ ცნობარს წარმოადგენდა. ამასთან, კალენდარი პოპულარული ენით იყო დაწერილი, რათა გასაგები ყოფილიყო საზოგადოების ყველა ფენისთვის.

კალენდარში იზოვიდით ყველა საჭირო და საინტერესო ინფორმაციას: სარეკლამო განცხადებებს, ხალხური მედიცინისა და წამლების გამოყენების წესებს, ავადმყოფის პირველადი დახმარების აღმოჩენას, ასტროლოგიურ და ასტრონომიულ საკითხებს, ცნობებს მეტეოროლოგიის, ქართული კულინარიისა და წეს-ჩვეულებების შესახებ, სასოფლო-სამეურნეო იარაღებისა და აგრონომიის, მატარებელთა განრიგებისა და და მგზავრობის





ფასების, ფოსტა-ტელეგრაფის შესახებ, კანტორებისა და ნოტარიუსების მისამართებს. წიგნში მკითხველი იპოვოდა ცნობებს, თუ როგორ უნდა ეწარმოებინა ესა თუ ის საქმიანი ოპერაცია და სხვა. კალენდარი პასუხს იძლეოდა ადამიანის ყოფა-ცხოვრებისათვის საჭირო თითქმის ყველა საკითხზე: „ცოცხალ-მკვდრის მობრუნება და წამლობა“; „ხოლვერობა, მისი ნიშნები და საწინააღმდეგო წამლობა“; „პირველი მიშველება უბედურ შემთხვევაში“; „დარღვევა შინაური საქონლის შესახებ“; „დაქუშიანებული ცხენის წამლობა“; „ძროხის ცურის ანთების წამალი“; „ცხენის ჩლიქების ცომი“; „ფუტკრის და კოლოს ნაკბენის წამლობა“; „ოჯახში გამოსადეგი სასარგებლო ცნობები“; „ჭიანჭველების გასაწყვეტი საშუალება“; „რა სარგებლობა მოაქვთ მერცხლებს“; „ჰაერის განმენდისათვის სულ მარტივი და იაფი საშუალების მომზადება“; „ზამთრობით ბოსტნეულის მწვანედ შენახვა“; „დამჭკნარი თაიგულის გაცოცხლება“; „როგორ უნდა დაამზადო კვლეები მარწყვისათვის“; „ვარდის ერთგვარი ავადმყოფობა“; „სამეურნეო რჩევა-დარიგებანი და საჭირო ცნობანი“; „ვენახის წამლობა“; „დასათესი კარტოფილის შენახვა ზამთარში“; „სისხლის სასუქი“; „ვარდის პატივი“; „კონახურის გაშენება-ხარება“; „ფილოქსერასთან ბრძოლის უბრალო სახსარი“; „სასმელი წყლის სიაგვარე“; „ხეზედ ფოსოებისა და ღია ადგილების ამოვსება“; „ამშორებული ქერის დანმენდა“; „ხილი ვითარცა სამკურნალო წამალი“; „გიმნასტიკის ნახატები ქალებისათვის“; „საოჯახო გიმნასტიკა“; „თევზის შენახვა ჩინეთში“; „ნანადირევის შენახვა“; „ვაზის წამლობა“; „ქართული ღვინის დაყენების წესები“ და სხვა.

მის ფურცლებზე იბეჭდებოდა რუბრიკა „საყოველთაო ათთორმეტური ანუ კალენდარი საყოველთაო საჭიროებისათვის“, რომელშიც გუნიან ცალკეული თვეების მიხედვით აწვდიდა მკითხველს შემდეგ ცნობებს: „წინასწარმეტყველება“; „ბედ-ილბლის კალენდარი“; „სამეურნეო კალენდარი“; „საბალოსნო და საბოსტნო კალენდარი“; „ტყის მოვლის კალენდარი“; ნადირობის კალენდარი“; „სათევზო კალენდარი“; „ფრინველის მოშენების კალენდარი“.

თებერვლის თვის „ნადირობის კალენდარში“ ვკითხულობთ: „თებერვალში და მარტში იბადებიან დათვის ბელები, მგლები დეკემბრიდან თებერვლამდე აძუნებულნი არიან და ჯგუფ-ჯგუფად დადიან, ხოლო მარტში იფანტებიან. მელა თებერვალში აძუნებულია. აგრეთვე დედოფალაც. ფრინველები გამოდიან დაბურულ ტყიდან. ყრუანჩელა კაკანებს. ნადირობა საფანტით № 3-5. ტყის ქათამი და ასკატის აგრეა.“

კალენდარი დიდი პოპულარობით სარგებლობდა მოსახლეობის ყველა ფენაში. მის მნიშვნელობაზე მიუთითებს გაზეთ „ივერიის“ ფურცლებზე გამოქვეყნებული შუამთის მღვდელ-მონაზონი ტარასის მოგონება: „შევხვედრივარ სოფლად, რომ ვინმე ავად გამხდარა და მაშინვე ის დაუძახიათ, არიქა, გუნიას კალენდარი იშოვნეთ სადმე და იქ ეწერება ავადმყოფობის წამალიო. უშოვიათ, მოუნახავთ სათანადო ადგილი, ზუსტად უსარგებლიათ იქ მოყვანილი ცნობებით და უშველიათ კიდევ ავადმყოფისთვის“.

მის ფურცლებზე ვკითხულობთ: „შინაური წამლობა ზოგიერთი ავადმყოფობებისა“ და „შინაური აფთიაქი“ – „ფერ-მჭამელის წამალი. პირის დაბანვის შემდეგ სახე დაისველეთ ბორნის სიმუხვით; თითო ჭიქა ნაღულ წყალში გახსენით ერთი ჩაის კოვზი ბორნის სიმუხვე; საზოგადოდ ბორნის სიმუხვე პირის კანს ძლიერ არბილებს, ასუფთავებს. ბორნის სიმუხვე აფთიაქებში ისყიდება. თითო გირვანქა ღირს სამი აბაზი“.

1895 წლის გამოცემაში გამოქვეყნებულია „კანონი ნადირობის შესახებ“, რომელიც 1892 წლის 3 თებერვალს არის დამტკიცებული. „აკრძალულია ნადირობა ძეირებზე, შველებზე, ჭეირანებზე და მათ ბარტყებზე მთელი წლის განმავლობაში“; „აკრძალულია ნადირობა უმომობოდ სახელმწიფო ადგილებში“; „ხანდისხან მოწმობას ღებულობენ ხოლმე მაზრის უფროსისაგან ერთის წლის ვადით და ღირს 3 მან.“ – ვკითხულობთ წიგნის ფურცლებზე.

მრავალფეროვნებით გამორჩეულმა კალენდარმა მნიშვნელოვანი დახმარება გაუწია თავის თანამედროვე საზოგადოებას და მრავალი საყურადღებო

ინფორმაცია და მასალა შემოგვინახა მომავალ თაობებს. მის ფურცლებზე იხეჭდებოდა „სალიტერატურო ნაწილი“, რომელიც „ამკობდა და ამშვენებდა ვ. გუნიას „საქართველოს კალენდარს“ ქართველ მწერალთა ახალი ნაწარმოებებით.

XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე რთულ პოლიტიკურ ვითარებაში საქართველოში ერთმანეთის მიყოლებით დაიხურა ქართული ჟურნალ-გაზეთები. ამ მდგომარეობას ეკონომიკური პრობლემებიც დაემატა. 1898 წლის „საქართველოს კალენდრის“ გამოსვლის შემდეგ, რომელიც 3000 ეგზემპლარის რაოდენობით დაიბეჭდა, ავტორი იძულებული იყო გამოცემა დროებით შეეჩერებინა. ოთხი წლის შემდეგ კი გუნიამ გამოცემის განახლება გადაწყვიტა და 1902 წელს თხოვნით მიმართა „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოებას“ „საქართველოს კალენდრის“ გამოცემის აუცილებლობის შესახებ გადაწყვეტილება საზოგადოებამ იმავე წლის სექტემბერში მიიღო, რედაქტორობა დავით კარიჭაშვილს დაავალა და გამოსცა ბოლო სამი წიგნი, რომელიც 1903-1905 წლებითაა დათარიღებული.



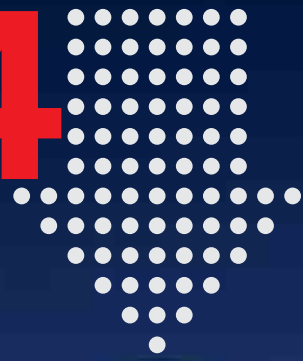
Eng

The Calendar of Georgia” (rst edition in 1888) was very popular among people despite its social status. The priest Taras of Shuamta monastery in his article published in newspaper “Iveria” mentions some facts, such “...in some villages I witnessed some facts of people getting sick and rst thing that came in their mind was to nd the solution in the calendar of Gunia (The Calendar of Georgia)”. They have founded the calendar, followed the instructions for such cases and got the result.”

მყინვარი



5054



2018 წლის ზაფხულში აშენდა და ფუნქციონირება დაიწყო საქართველოსა და, ზოგადად, კავკასიაში პირველ-მა ევროპული ტიპის სამთო თავშესაფარმა - „ალტიჰაი“. მას შემდეგ ჩვენ მრავალი უცხოელი და ადგილობრივი სტუმარი მივიღეთ, მათ შორის ბევრი გვეკითხებოდა, რა სიმაღლისაა სინამდვილეში მყინვარწვერი? ჩვენც არ გვქონდა ამ კითხვაზე დაზუსტებული პასუხი, რადგანაც, ინტერნეტში არსებული რესურსების მიხედვით, ორი სხვადასხვა ოფიციალური მონაცემია გავრცელებული. აქედან წამოვიდა იდეა საქართველოში ამ ყველაზე პოპულარული მწვერვალის ამომვისა. როგორც გაირკვა, მწვერვალი ამომეს მე-20 საუ-

კუნის 60-იან წლებში, ასევე არაოფიციალურად განმეორებით აიზომა 80-იან წლებშიც და ეს ორი მონაცემი ერთმანეთისაგან განსხვავებულია (5033.8 და 5047 მეტრი ზღვის დონიდან).

ა.წ. აპრილში კი, როდესაც ამ იდეის შესახებ გავესაუბრეთ ახლად ჩამოყალიბებული „კავკასიის სკი-ტურინგის ქსელის“ დამფუძნებლებს და მათაც დიდი ინტერესი გამოხატეს, გადაწყდა ამომვის ექსპედიციის დაგეგმვა, რადგანაც მყინვარწვერი საქართველოში ტურისტულად ყველაზე მნიშვნელოვანი მწვერვალია, პრესტიჟის საკითხია, ვიცოდეთ მისი ზუსტი სიმაღლე.







ექსპედიცია მაისის მეორე ნახევარში დაიგეგმა და ჩვენი იდეა იყო 2019 წლის 26 მაისს, საქართველოს დამოუკიდებლობის დღეს, აგვეღო მწვერვალის ზუსტი სიმაღლე. ექსპედიცია დაკომპლექტებული იყო პროფესიონალი და გამოცდილი ალპინისტებითა და გეოინფორმაციული სისტემების სპეციალისტებით, ასევე, ექსპედიციის მიმდინარეობისას ჩვენ თან გვახლდა ორი მოწვეული ჟურნალისტი ბრი-

ტანული გამომცემლობა „გარდიანიდან“, ასევე National Geographic საქართველოს წარმომადგენელი. სამწუხაროდ, უამინდობის გამო მყინვარწვერზე ასვლა და მონაცემების აღება მხოლოდ 27 მაისს მოხერხდა. მოხდა მონაცემების გადამუშავება და საჯარო რეესტრის სასიმალო მოდელთან შედარება. დადგინდა ახალი სიმაღლე 5054 მეტრი.



პროექტში მონაწილეობა მიიღეს:

- საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო;
- საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია;
- National Geographic Magazine - საქართველო.

კომპანიები:

- „გეოგრაფიკი“
- „ტერაგრაფიკი“
- „ჯეოლენდი“
- „ყაზბეგი-ჰელიკოპტერსი“
- ბეთლემის ქოხი
- მაგთიკომი
- სს „ქართული ლუდის კომპანია“ ზედაზენი
- სს „საქკაბელი“
- შნიდერ ელექტრიკი
- შპს „კაპაროლი“
- შპს „მოგზაური“

ახალი სააგენტო

ახალი მიდგომები

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ „ეროვნული საშენი მეურნეობის“ ბაზაზე ჩამოყალიბდა სსიპ „ველური ბუნების ეროვნული სააგენტო“, რომლის პრეზენტაცია გაიმართა აწ უკვე ახლადშექმნილი სააგენტოსთვის მმართველობაში გადაცემულ კრწანისის ტყე-პარკში.

საქართველოს პრემიერ-მინისტრმა ბატონმა მამუკა ბახტაძემ და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრმა ბატონმა ლევან დავითაშვილმა ისაუბრეს როგორც კრწანისის ტყე-პარკის მნიშვნელობაზე, ასევე სააგენტოს მიზნებსა და ამოცანებზე.

სამოგადოების ერთ ნაწილში გაჩნდა შეკითხვები: რისთვის გვიჩნდება კიდევ ერთი სააგენტო? რატომ შეიქმნა საშენი მეურნეობის ბაზაზე? და ა.შ.

ამ და სხვა კითხვებზე პასუხების ლოგიკა მდგომარეობს შემდეგში: ძირითადი ამოცანა, რომელიც დაევალია „ველური ბუნების ეროვნულ სააგენტოს“, გახლავთ სამინისტროს შესაბამის სტრუქტურებთან ერთად (უპირველეს ყოვლისა იგულისხმება ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო პოლიტიკის დეპარტამენტი, გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი, სსიპ „ეროვნული სატყეო სააგენტო“ და სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“) აქტიურად იმუშაოს 5 ძირითადი პრობლემის მოსაგვარებლად:

01

ტყეზე ზეწოლა სათბობ და მერქნულ მასალაზე მოთხოვნილების ზრდის უკუჩვენებითი ზეგავლენა ცხოველთა სამყაროზე

90-იანი წლებიდან მოყოლებული, სხვადასხვა ინსტიტუციების ჩამოშლისა და, ამავედროულად, მოსახლეობაში კომერციული ინტერესების ზრდასთან ერთად,

გაიზარდა ტყეზე ზეწოლა, როგორც საშენი, ასევე მერქნულ მასალაზე, სანაცვლოდ, შემცირდა და შემდგომ საერთოდ გაქრა სატყეო სააგენტოში (სხვადასხვა დროს-დეპარტამენტი, სამინისტრო) ადრე არსებული ნადირობათმცოდნეობის დარგი. ფაუნა ყურადღების გარეშე დარჩა. დღეისათვის საჭიროა, ერთი მხრივ, ტყეზე ზეწოლის შემცირება და, მეორე მხრივ, ტყის ინტენსიური განახლება-განაშენიანება, მათ შორის მსხმოიარე სახეობებით, რასაც პარალელურად უნდასდევდეს ცხოველთა სამყაროზე ზრუნვა.

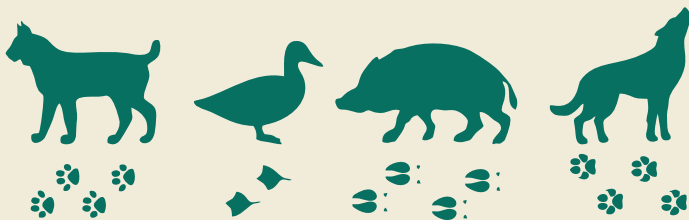
სააგენტო კიდევ უფრო აქტიურად განაგრძობს თავისი წინამორბედის (ეროვნული საშენი მეურნეობა) საქმიანობას, რაც მოიცავს როგორც წითელი ნუსხის, ასევე სხვა ტყისშემქმნელი ხე-მცენარეების ნერგების გამოყვანას და ეროვნულ სატყეო სააგენტოსთან ერთად საქართველოს ტყეების განაშენიანებას. მაგრამ...



სანერგე

იმავე 90-იან წლებში დაიწყო ნადირ-ფრინველზე უკონტროლო ზეწოლა, ბრაკონიერობამ მასობრივი ხასიათი მიიღო, შემცირდა და განადგურდა შესაბამისი ჰაბიტატები. შედეგად მთელი რიგი სახეობათა პოპულაციებისა აღმოჩნდნენ საფრთხის წინაშე.

ეროვნული საშენი მემურნეობა 2016 წლიდან მუშაობდა ფაუნის ადგილობრივი სახეობების მოშენებაზე. 2017 წელს აშენდა გარეულ ფრინველთა საშენი (ორნიტოფაუნა,) მოეწყო ბუნებასთან ინტეგრირებული ვოლიერები და საინკუბატორო საწინილე ნაგებობები. დღეისათვის ორნიტოფერმაში კაკებები, კოლხური ხოხბები და ე.წ. „ლურჯი ფრინველი“ ანუ ხონთქრის ქათმები მრავლდება. იმავე 2017 წელს წამოიწყო ნაკადულის (მდინარის) კალმახის გამრავლების პროექტი. ნაკადულის კალმახის საშენის ტერიტორიაზე განხორციელდა ინფრასტრუქტურული სამუშაოები, აშენდა ორი ტბორი და 8 რკინა-ბეტონის სპეციალური აუზი. ამ დროისთვის ხელოვნურად გამოჩეკილია 70 000 ცალი ნაკადულის კალმახის ლიფსიტა, გაზრდილია სადედე ჯოგი. კალმახ-საშენის გეგმაა წელიწადში ნახევარი მილიონი ლიფსიტის წარმოება და მდინარეების გათევზიანება. სააგენტო გაამრავლებს როგორც მოწყვლად სახეობებს, ასევე აქტიურად იმუშავებს ენდემური სახეობების რეინტროდუქციის კუთხით. ამ ეტაპზე, შესაბამის ექსპერტებთან ერთად, მიმდინარეობს მუშაობა მთის ბიზონისა (ე.წ. კავკასიური ღომბა) და ზუთხისებრთა რეინტროდუქციის შესაძლებლობებზე. ოღონდ...



ლურჯი ფრინველი (ხონთქრის ქათამი)



მთის ბიზონი (კავკასიური ღომბა)





კაკაბი

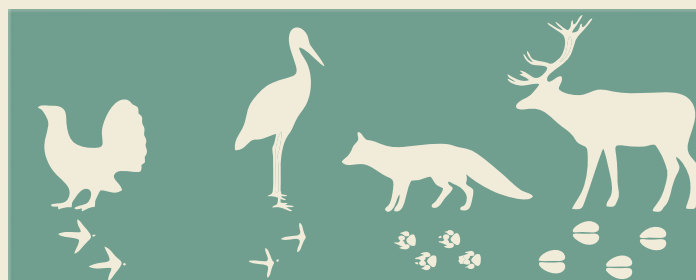
03

სამონადირეო და სათევზაო დარგის არაორგანიზებულობა

ამჭერადაც წინა საუკუნის 90-იანი წლები უნდა გავიხსენოთ, როცა სხვა ინსტიტუციებთან ერთად საბჭოთა კავშირის პერიოდში არსებული მონადირეთა და მეთევზეთა გაერთიანება, ე.წ. „მონკავშირიც“ ჩამოიშალა და შედეგად მივიღეთ თვითდინებაზე მიშვებული ასი ათასამდე ადამიანი, რომლებიც ქაოსურად, ყოველგვარი მდგრადობის პრინციპების უგულებელყოფით აგრძელებდნენ ნადირობასა და თევზაობას.

ამ კუთხით სააგენტოს უპირველესი ამოცანა გახლავთ ალადგინოს ის ნდობის ხიდი, რომელიც უნდა არსებობდეს მონადირეთა და მეთევზეთა საზოგადოებასა და სახელმწიფოს შორის. მკაფიოდ უნდა იქნას ერთმანეთისგან გამიჯნული მონადირე-მეთევზე და ზოგადად „თოფიანი კაცი“, უფრო მკაცრად კი - ბრაკონიერი. ხელი უნდა შეეწყოს შესაბამისი საზოგადოების ჩამოყალიბებას, რათა მათთან მჭიდრო თანამშრომლობითა და მხარდაჭერით გარმოს-დაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტმა მინიმუმამდე დაიყვანოს ბრაკონიერობის ფაქტები.

ყველა დაინტერესებულ მხარეებთან ერთად უნდა შემუშავდეს მონადირეთა და მეთევზეთა სერტიფიცირების სისტემა, რათა გაგზარდოთ შესაბამისი განათლება და გარე-



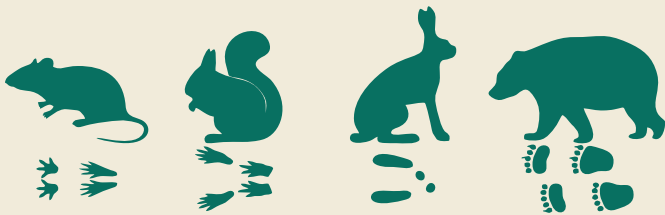
მოსდაცვითი ცნობიერება, რაც, თავის მხრივ, ხელს შეუწყობს მაღალი პასუხისმგებლობის მქონე მონადირეებისა და მეთევზეების ჩამოყალიბებას და, შესაბამისად, ბრაკონიერობასთან ბრძოლას. სახელმწიფო უნდა იყოს დარწმუნებული, რომ სანადირო იარაღითა და ნადირობის უფლებით აღჭურვა და ველურ ბუნებაში მოპოვების უფლება მისცა ისეთ ადამიანს, რომელმაც იცის წესები და კანონები, იცის თავისი უფლებები და მოსალოდნელი სანქციები, სანადირო და არასანადირო სახეობები, იშვიათი სახეობები და მათი მნიშვნელობა ბუნების ცოცხალ ჯაჭვში... უნდა გადაიხედოს სამონადირეო მეურნეობებისათვის ლიცენზიების გაცემის პრინციპები; იდენტიფიცირებული და შესწავლილი უნდა იქნას სანადირო სავარგულები, მათ შორის სამონადირეო მეურნეობების შესაქმნელად და სახელმწიფოს მიერ მკაფიოდ უნდა განისაზღვროს პირობები, თუ რატომ, რისთვის და რა კონკრეტული სახეობისთვის კეთდება სამონადირეო მეურნეობა და ლიცენზიის პირობებში აისახოს გარემოსდაცვითი ინტერესები.



კალმახი

მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელი პერიოდის განმავლობაში ტარდება გარკვეული მასშტაბის სამეცნიერო კვლევები, მთელ რიგ შემთხვევაში 30-40 წლის წინანდელ მონაცემებზე (ის) დაყრდნობა გვიწევს, რაც, ბუნებრივია, ამა თუ იმ ნაშრომის საბოლოო შედეგებს კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს.

სააგენტოს ამოცანაა სახელმწიფოსა და საერთაშორისო ორგანიზაციების ურთიერთთანამშრომლობითა და ფართო საზოგადოების მონაწილეობით უზრუნველყოს არა მარტო სამეცნიერო კვლევების ჩატარება, არამედ მოქნილი და ეფექტური მონიტორინგის სისტემის ჩამოყალიბება ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო პოლიტიკის დეპარტამენტთან ერთად. უნდა ვიცოდეთ ჩვენი ადგილობრივი სახეობების, განსაკუთრებით კი კავკასიის ენდემური სახეობების პოპულაციების მდგომარეობა, ზრდა-კლება, ტენდენციები, რის გარეშეც ვერასდროს დაიშვება ნადირობა ისეთ სანადირო სახეობებზე, როგორიცაა გარეული ღორი, შველი, კაკაბი, კურდღელი და სხვა. სამწუხაროდ...



საქართველოს კანონები „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ და „საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ“ და მათი ქვემდებარე აქტები ვერ ასახავენ რეალურ მოთხოვნებს და უკვე დიდი ხანია კრიტიკის ობიექტებს წარმოადგენენ როგორც სახელმწიფო, ასევე არასამთავრობო და საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და კერძო სექტორის მხრიდან.

საქართველოს ტყის კოდექსის პარალელურად უკვე წლებია მიმდინარეობს მუშაობა კანონპროექტებზე „ბიომრავალფეროვნების შესახებ“ და „ნადირობის შესახებ“.

სააგენტო, სხვა უწყებებთან ერთად, აქტიურად მონაწილეობს მუშაობაში კანონპროექტზე ნადირობის შესახებ, რომელიც გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის (FAO) მხარდაჭერით მიმდინარეობს. ახლო მომავალში ასევე იგეგმება მუშაობა კანონპროექტზე „სპორტულ-რეკრეაციული და სამოყვარული თევზჭერის შესახებ“.

საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფა გახლავთ უპირველესი ამოცანა, რათა ჯეროვნად მოხერხდეს ზემოქანონით მოთვლილი პრობლემების მოგვარება.

წარმატებები ვესურვოთ ახლადშექმნილ „ველური ბუნების ეროვნულ სააგენტოს“ დასახული მიზნებისა და ამოცანების შესრულებაში!

მოამზადა:
ნიკოლოზ ერისთავმა

Eng

This article tells us about newly established LEPL “National Agency of Wildlife” under the ministry of environment protection and agriculture of Georgia. The author lists the problems that this agency should overcome:

- Dramatically increased demand on timber and firewood in particular and its negative impact on species;
- Populations of endemic species under the danger;
- Disorganization of hunting and fishing industry;
- Lack of scientific researches and monitoring system;
- Legislation is not adequate to current situation;



ჭაობის ძაღოქორი (ჭაობის ბოლობაჭადა)

Circus aeruginosus

ფოტოს ავტორი: ბაქარია ლაფერაშვილი

აღწერა: სხეულის სიგრძე: 43-55სმ, ფრთების შლილი: 115-140სმ. მამლის სხეულის ზედა ნაწილის შეფერილობა ყავისფერია, კუდი და ფრთების შუა ნაწილი - მონაცრისფრო-ვერცხლისფერი, ფრთის წვერები (თითები) შავია. დედალი მურა-ყავისფერია, მოთეთრო-მოყვითალო ყელითა და თხემით. ახალგაზრდა ძალიან ჰგავს დედას, თუმცა სხეულის საერთო შეფერილობით უფრო მუქია.

ჰაბიტატი: ჭაობები, ტენიანი მდელოები, მდინარეებისა და ტბების ხშირი მცენარეულობით დაფარული სანაპიროები.

ბუდობა: ბუდეს იკეთებს ჭაობში ან ჭაობის მცენარეულობით დაფარულ წყლისპირა ბუჩქნარში. აპრილის მეორე ნახევარში დებს 3-8 კვერცხს. საინკუბაციო პერიოდი 30-38 დღე გრძელდება. მართვეს გამოჩეკიდან 35-40 დღის შემდეგ შეუძლია ფრენა.

კვება: მღრნელები, ფრინველები და ფრინველის კვერცხები.

კრწანისის ტყე-პარკში ყოფნის სტატუსი: მობინადრე IUCN-ის სტატუსი: LC



ჩვეულებრივი გვრიტი

Streptopelia turtur

ფოტოს ავტორი: დარი შოშიტაშვილი

აღწერა: სხეულის სიგრძე: 25-28სმ, ფრთების შლილი: 45-50სმ. დამახასიათებელია მოვარდისფრო ყელი და მკერდი; კისერზე პატარა, თეთრი ლაქა შავი ზოლებით; თეთრი მუცელი, ჟანგისფერი ფრთის მფარავები შავი კოზლებით; შავი მომქნევები და კუდი (კუდზე თეთრი არშია აქვს შემოვლებული), მონითალო ფეხები. ახალგაზრდა გვრიტი ზრდასრულთან შედარებით ღია ფერისაა.

ჰაბიტატი: ტყისპირები, ბუჩქნარები, არიდული ტყეები, ველები, ბაღები და ტყე-პარკები.

ბუდობა: ბუდეს იკეთებს ხეზე ან ბუჩქზე. აპრილის მეორე ნახევარში ან მაისის დასაწყისში დებს 2 კვერცხს. საინკუბაციო პერიოდი 14 დღემდე გრძელდება. ხუნდებს გამოჩეკიდან 18-20 დღის შემდეგ შეუძლიათ ფრენა.

კვება: კულტურული და ველური მცენარის თესვები.

კრწანისის ტყე-პარკში ყოფნის სტატუსი: მობუდარი.

IUCN-ის სტატუსი: VU

ყურაბიანი ბუ (ოლოლი)

Asio otus

აღწერა: სხეულის სიგრძე: 31-37სმ, ფრთების შლილი: 86-98სმ. დამახასიათებელია მოყავისფრო სახის „დისკები“, რომლებსაც არტყია შავი არშია. თავზე აქვს გრძელი ბუმბულის კონები - ე.წ. „ყურები“. თავლები სტაფილოსფერი-მონითალოა. მოყვითალო-მონაცისფრო მკერდი და მუცელი დაფარულია შავი შტრიხებით.

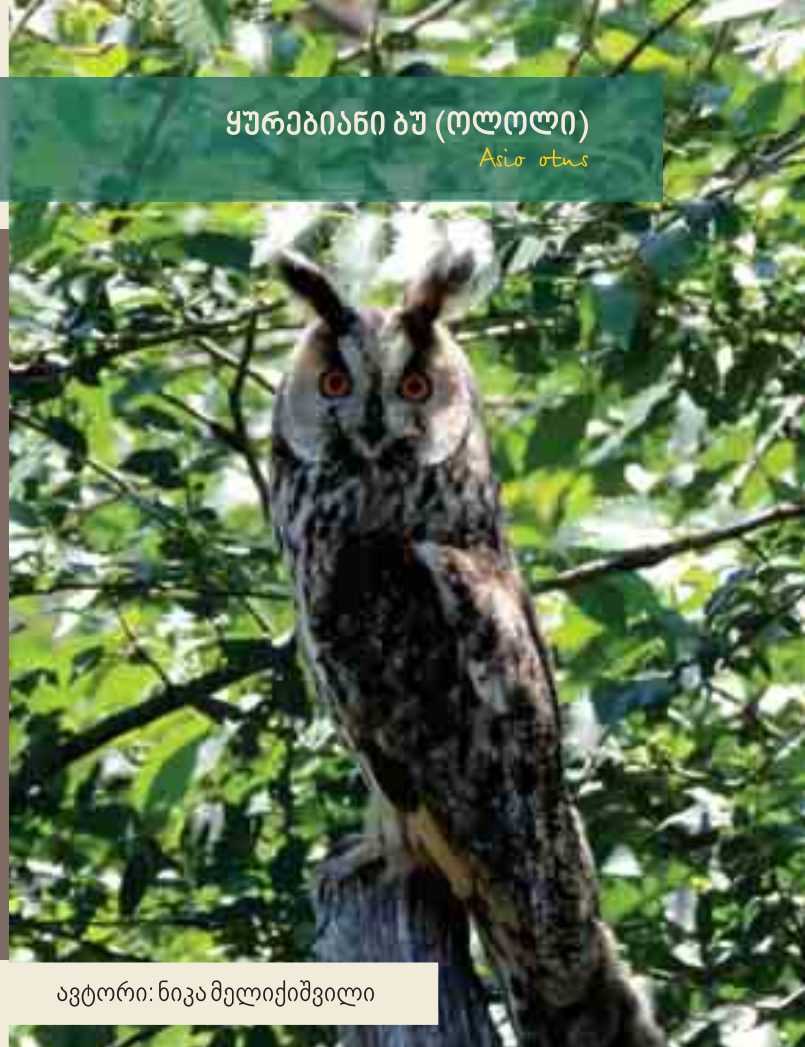
ჰაბიტატი: მეჩხერი ტყეები და ტყე-პარკები.

ბუდობა: ბუდეს იკეთებს სხვა ფრინველის ბუდეებში ან ფუღუროში. მარტში დებს 4-5 კვერცხს. საინკუბაციო პერიოდი 25-30 დღემდე გრძელდება. მართვის გამოჩე-კიდან 30-40 დღის შემდეგ შეუძლია ფრენა.

კვება: მცირე ზომის ძუძუმწოვრები და ფრინველები.

კრწანისის ტყე-პარკში ყოფნის სტატუსი: მობინადრე.

IUCN-ის სტატუსი: LC



ავტორი: ნიკა მელიქიშვილი

ალკუნი

Alcedo otthis



ავტორი: ბაქარია ლაფერაშვილი

აღწერა: სხეულის სიგრძე: 17-19სმ, ფრთების შლილი: 24-26სმ. დამახასიათებელია მკვეთრი, ხასხასა შეფერილობა; მოკლე კუდი და გრძელი, მონითალო ნისკარტი; ზურგი და კუდი ცისფერი შეფერილობისაა, თავი და ფრთები მუქი მომწვანო-ლურჯია; ყელი თეთრი აქვს; სხეულის ქვედა მხარე ჟანგისფერ-წითელია.

ჰაბიტატი: მდინარეებისა და წყალსატევების სანაპიროები.

ბუდობა: ბუდეს იკეთებს სანაპირო ფლათეში, სო-

როებში. წელიწადში მრავლდება ორჯერ: პირველად მაისის პირველ ნახევარში, მეორედ - ივნისის ბოლოს. დებს 6-7 კვერცხს. საინკუბაციო პერიოდი 18-21 დღე გრძელდება.

კვება: წვრილი თევზები, თავკომბალები და უხერხემლოები.

კრწანისის ტყე-პარკში ყოფნის სტატუსი: მობინადრე.

IUCN-ის სტატუსი: LC

წყარო: კრწანისის ტყეპარკის ფრინველები

პუბლიკაცია მომზადდა შემდეგი პროექტების ფარგლებში

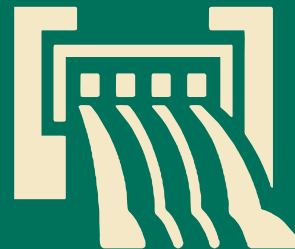
1. „ტყის მდგრადი მართვა საქართველოში“ - ხორციელდება CENN-ის მიერ, ავსტრიის თანამშრომლობა განვითარებისათვის (Austrian Development Cooperation) ფინანსური მხარდაჭერით;

2. პროგრამა „ისწავლე, გაუზიარე, გაავრცელე“ ხორციელდება ამერიკის სატყეო სამსახურის (USFS) მიერ USAID-ის ფინანსური მხარდაჭერით.

„არსებობს პროექტი, რომლის შეესაბამება თანამედროვე განემოსდაცვით სტანდარტებს?“



საქართველოში გადანაცვების მიმდებარე და
ჰესის მშენებელთა პოზიცია ევროკავშირის
მოთხოვნების საპირისპიროა



ირაკლი მაჭარაშვილი
კონსერვაციის პროგრამის კოორდინატორი

ფოტოები გადაღებულია „მწვანე ალტერნატივა“-ს მიერ

ბოლო პერიოდში ჰესების მშენებლობა სულ უფრო ხშირად ხდება სამოგადოებაში დაპირისპირების, კამათის, ადგილობრივი მოსახლეობისა და გარემოსდაცვითი ორგანიზაციების პროტესტის საგანი. რა ქმნის ამ პროტესტის საფუძველს? უკანასკნელ წლებში აშენებული დაახლოებით 40 ჰესიდან ძნელია გაიხსენო ერთი მაინც, რომელსაც არ ახლდა მნიშვნელოვანი გარემოსდაცვითი და სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთი მათგანის შესახებ სამოგადოებას ინფორმაცია აქვს, უმეტესი პრობლემის შესახებ მცირერიცხოვანი სპეციალისტების ან დამარაღებული მოსახლეობისთვის არის ცნობილი.

საქართველოში სიდიდით მეორე (ენგურჰესის მერე) ჰესი - 187 მეგავატი სიმძლავრის „შუახევი ჰესი“ ექსპლუატაციაში 2017 წლის აგვისტოში შევიდა, თუმცა სამ თვეში ფუნქციონირება შეწყვიტა: გვირაბებმა, რომლებიც არასრულყოფილი გარემოზე ზემოქმედების შეფასების საფუძველზე გაიყვანეს, ვერ გაუძლო წყლის ზემოქმედებას და ჩამოინგრია (ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნაში აღნიშნულია, რომ კომპანიამ უნდა უზრუნველყო „გვირაბების გაყვანის შედეგად გეოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედების სახეებისა და მასშტაბების, ასევე გვირაბების მშენებლობის გავლენით მიწისქვეშა წყლების რეჟიმის ცვლილების შეფასება“ და კვლევა გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს წარუდგინოს. ამრიგად, ჰესის მშენებლობის ნებართვა ასეთი რისკების შეფასების გარეშე გაიცა). საქართველოს ენერგეტიკის ისტორიაში ყველაზე მასშტაბური აგარია რომ არა (დღემდე შუახევიჰესს ექსპლუატაციიდან გაშვებიდან 26 თვის შემდეგ მხოლოდ 3,2 მილიონი კილოვატსაათი აქვს გამომუშავებული - მაშინ როცა საპროექტო

წლიური გამომუშავება 436,5 მილიონი კილოვატსაათია), შუახევიჰესის პრობლემები გადანაცვების მიმდებარე ჰესის „შეუმჩნეველი“ დარჩებოდა. მაგალითად, ვერ ამჩნევდნენ, რომ გვირაბის ჩამონგრევასა და ჰესის გაჩერებამდე ზოგიერთ დასახლებაში ინტენსიური წყლის ნაკადები გაჩნდა (მაგალითად, სოფელი გოლხანაური), რამაც გაუსაძლისი გახადა ადგილობრივების ცხოვრება. დღემდე ვერ ამჩნევენ, რომ შუახევიჰესის გვირაბების მშენებლობამ (აფეთქებების გამოყენებით), ზემო აჭარის რამდენიმე სოფელს სასმელი წყლის პრობლემა შეუქმნა. დაიბარა სახლები და ხეხილის ბაღებმა ხმოზა დაიწყეს იმ სოფლებში, რომელთა ქვეშაც გაატარეს ჰესის გვირაბები; ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგისათვის დაქირავებული ექსპერტები თავიანთ ანგარიშებში აღნიშნავენ, რომ პროექტის განხორციელების შემდეგ ძალზე თვალსაჩინოა ბიომრავალფეროვნების დეგრადაცია, ხოლო მათი რეკომენდაციები არ სრულდება. თუმცა ეს ანგარიშები მთავრობას თაროზე აქვს შემოწყობილი.



დამშრალი საუკუნოვანი წყარო შუახევი ჰესის მშენებლობით დამარაღებული სოფელ ჩანჩხალოში (ზემო აჭარა).



ასპინძის რაიონის სოფელ რუსთავში სასმელი წყლის ნაწილი გაქრა, რასაც ადგილობრივები მტკვარი ჰესის მშენებლობას უკავშირებენ. ანალოგიურად, ახმეტა-ჰესის მშენებლობის შედეგად სასმელ წყალზე ხელმისაწვდომობა შეემლუდა ზემო და ქვემო ალვანის მოსახლეობას. 9 მეგაგატიანი ჰესის აშენების შემდეგ წყალი ამ სოფლებს მხოლოდ გრაფიკით მიეწოდება).

ღარიალჰესი და ლარსიჰესი არაერთხელ დააზიანა მყინვარ დეგდორაკიდან წამოსულმა გლაციალურმა ღვარცოფმა, დაიღუპა ჰესის მშენებლობაზე დასაქმებული რამდენიმე ადამიანი. ამის მიზეზი კი ის იყო, რომ გარემოზე ზემოქმედების შეფასების დროს სათანადოდ არ გაითვალისწინეს ის საფრთხეები, რომლებიც ბუნებრივი პროცესების უგუნებელყოფას მოჰყვებოდა.

ბახვი 3 გახსნამდე ორჯერ დაანგრია მენყერმა, ვინაიდან არასრულყოფილი წინასწარი კვლევის გამო სწორად ვერ შეირჩა სამშენებლო ადგილი.

ამ პროცესების სავალალო შედეგები საზოგადოების ძირითადი ნაწილისთვის იმ შემთხვევაში ხდება ცნობილი, თუ მას ადამიანის მსხვერპლი ან ელექტროენერგიის გამომუშავების შეფერხება მოჰყვება. ადგილობრივი მოსახლეობისთვის სასმელი, სარწყავი და სარეკრეაციო წყლის ხელმისაწვდომობის შემცირება, მდინარისპირა ეკოსისტემების დეგრადაცია, თევზების პოპულაციების შემცირება - ეს პრობლემები შეუმჩნეველი რჩება. მაგალითად, „ვერავინ“ შეამჩნია, რომ ერთ დროს ბუნების ძეგლი - ხდის ხეობა, იგივე ბროლისწყალი, ხრიოკ რიყედ აქცია ენერგეტიკული თვალსაზრისით ძალიან მცირე სარგებლის მომტანმა 6 მეგაგატიანმა ყაზბეგი ჰესმა. მლეთასთან აშენებული არაგვიჰესი იმდენ წყალს იღებს მდინარე არაგვიდან, რომ ე.წ.

„თევზსავალი“ მთლიანად წყლის გარეშე რჩება. ფარავანი ჰესზე კი ისეთი დიზაინის თევზსავალი სულ მინიმუმ ძუძუმწოვრის ინტელექტის მქონე თევზებზეა გათვლილი.

პრობლემებს მხოლოდ ახლად აშენებული ჰესები არ ქმნიან. გარემოსდაცვითი სტანდარტების იგნორირების გამო ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე დამანგრეველი ზემოქმედება მოახდინეს საბჭოთა პერიოდში აშენებულმა ჰესებმაც და ეს პროცესი კვლავ გრძელდება. მაგალითად, საქართველოს ერთ-ერთი ყველაზე მასშტაბური ეკოლოგიური კატასტროფა ჰესის მშენებლობის პროცესში გარემოსდაცვითი საკითხების უგულვებელყოფას უკავშირდება. ტყის ერთ-ერთი ყველაზე აგრესიული, წიწვოვანი ხეების მაგნიტელი დიდი ლაფანჭამია, რომელიც ხის ლაფანზე იზრდება, საქართველოში მასობრივად გავრცელდა გასული საუკუნის 50-70-იან წლებში. ის პირველად ბორჯომში ე.წ. ხეომწვარას ნაძვნარებში გამოჩნდა. კვლევებით დადგინდა, რომ დიდი ლაფანჭამია 1956 წელს ჩითახევის ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობისთვის ციმბირიდან შემოზიდულ ფიჭვის გაუქერქავ მორებს შემოჰყვა. ლაფანჭამია თანდათან საქართველოს რეგიონებს მოედო და ნაძვები მასობრივად გაახმო. მიუხედავად ათწლეულების მანძილზე ჩატარებული ღონისძიებებისა, ეს ინვაზიური სახეობა ტყის ეკოსისტემების განადგურებას დღემდე აგრძელებს.

გარემოზე ზემოქმედების შეფასების გარეშე აშენებულმა ჰესებმა მეტად უარყოფითი ზეგავლენა იქონია საქართველოს ბიომრავალფეროვნებასა და ეკოსისტემურ სერვისებზე (მათ შორის თევზჭერაზე). ოფიციალური მონაცემებით, 1948-55 წლებში ენგურის შესართავში მოიპოვეს 14100 კგ სვია და 8762 კგ რუსული ზუთხი. 1927-28 წლებში რიონში მოიპოვეს 2566 კგ ატლანტური ზუთხი. ყოველ-



„არაგვი ჰესი“ მდინარე თეთრ არაგვზე, შპს „ენერგო არაგვის“ დაკვეთით სამუშაოებს შპს „ფერი“ ასრულებდა. ეს მცირე ჰესი თევზების მიგრაციისთვის გადაულახავი ბარიერია - იხ. მომდევნო ფოტოები

წლიურად მდინარეებში იჭერდნენ 9 ტონა შავი ზღვის ორაგულს და 50-80 ტონა კალმახს. ჰესების აშენების შემდეგ, საბინადრო გარემოს განადგურების გამო, ყველა ეს სახეობა გადაშენების საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა, და ბუნებრივია, აიკრძალა კომერციული მოპოვება. ზოგიერთი სახეობა ერთეულების სახითაა შემორჩენილი. ენგურჰესისა და რიონზე ჰესების კასკადის მშენებლობამ ფაქტობრივად განადგურა ზუთხების ექვსივე სახეობის საბინადრო გარემო. ვარციხეჰესის კასკადის აშენების შედეგად ზუთხისებრთა სატოფე ადგილები ძლიერ შემცირდა, მდინარე კაშხლებით გადაიკეტა, მდინარის ფსკერი კი დაიფარა მსხვილი ხრეშითა და ბრტყელი ქვებით. ჰაბიტატის ფრაგმენტაციისა და დეგრადაციის (კაშხლით მდინარის გადაღობვა, მდინარის ქვედა ბიეფში წყლის რაოდენობის დაახლოებით 90%-ით შემცირება, წყალში დამაბინძურებლების კონცენტრაციის მატება) და წყალსაცავით გამოწვეული დაბინძურების გამო ორაგულისა და ზუთხის პოპულაციები, რომლებიც, ჩვეულებრივ, ბინადრობდნენ მდინარე ენგურში, თითქმის გაქრნენ.

ჰესების მშენებლობით გამოწვეულ ერთ-ერთ საფრთხეს წარმოადგენს სანაპიროს ეროზია, რომელიც დიდ ზიანს აყენებს ბიომრავალფეროვნებას, ეკოსისტემურ სერვისებსა და ინფრასტრუქტურას. რიონის ნატანის შემცირებაზე განსაკუთრებით დიდი ზეგავლენა მდინარე გუმათ-

ჰესმა იქონია, რომელმაც, ფაქტობრივად, გაანახევრა ეს მაჩვენებელი. ენგურჰესის აშენების შედეგად მდინარის ნატანი სანაპიროზე 83%-ით შემცირდა. ასევე უარყოფითად იმოქმედა სოხუმიჰესის აშენებამ მდინარე გუმისთაზე, რის შედეგადაც ნატანის რაოდენობა 20-25 %-ით შემცირდა. სანაპირო ეროზია განვითარდა იმ ადგილიდან, სადაც მდინარე ენგურის წყალი დერივაციის შემდეგ შავ ზღვაში ჩაედინება.

თევზსავალი არ ფუნქციონირებს ორთაჯალჰესზე, რომელიც მდინარე მტკვარს მთლიანად კეტავს და გარემოს დაცვის სამინისტროდან 5 წუთის ფეხით სავალზე მდებარეობს, რის შედეგადაც თევზის პოპულაცია განუხრელ დეგრადაციას განიცდის.

ნაცვლად იმისა, რომ ხელისუფლების სხვადასხვა შტოს წარმომადგენლებმა და დეველოპერებმა აღიარონ ეს პრობლემები, გაერკვნენ მათი წარმოშობის მიზეზები და მათ გადაჭრაზე იზრუნონ, აშკარად მტრულ განწყობას ამჟღავნებენ გარემოსდაცვითი ორგანიზაციებისა და ადგილობრივი აქტივისტების მიმართ და ხშირად დემაგოგიურად სვამენ კითხვას - „არსებობს რომელიმე პროექტი, რომელსაც არ ეწინააღმდეგებით“? პრობლემის მოგვარების სურვილი და პოლიტიკური ნება რომ არსებობდეს, კითხვა ასე დაისმებოდა: „არსებობს პროექტი, რომელიც შეესაბამება თანამედროვე გარემოსდაცვით სტანდარტებს?“



„არავგი ჰესი“. მდინარის დიდი ნაკადი (მარჯვნივ) მთლიანად მილში ჩადის (იხ. სურათი 4.) და ტურბინებისკენ მიდის, ხოლო მცირე ნაკადი ე.წ. „თევზსავალისკენ“ (იხ. სურათი 5.)

„არაგვი ჰესი“, წყლის უმეტესი (ჩამონადენის 90%) ცხაურის გავლით ტურბინებისკენ მიდის, თევზების გადარჩენის და მიგრაციის შანსი აქ 0-ის ტოლია.



ევროკავშირსა და აშშ-ში არსებული სტანდარტების დაწვრილებითი განხილვა შორს წაგვიყვანს, მაგრამ თვალსაჩინოებისათვის წარმოგიდგენთ ევროკავშირის წყლის ჩარჩო ღირებულების რეკომენდაციებს ჰესების განვითარებასთან დაკავშირებით:

1. ხელშეუხებელი ზონების გამოყოფა, სადაც აიკრძალება ახალი ჰესების მშენებლობა; (იგულისხმება, რომ მდინარეებზე, სადაც პირველქმნილი ბუნება და ღირებული ბიომრავალფეროვნებაა წარმოდგენილი, ჰესები არ უნდა აშენდეს).

2. არსებული ჰესების განახლება და მოდერნიზება იმისათვის, რომ მაქსიმალურად ავირიდოთ ახალი ჰესების მშენებლობა და მათგან გამოწვეული ზეგავლენა ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე;

3. ნათელი ეკოლოგიური სტანდარტების დაწესება ახალაშენებული და განახლებული ჰესებისათვის და საექსპლუატაციო პირობების გამოსწორება. მაგალითად, ჰესებს აუცილებლად უნდა ჰქონდეთ ეფექტური თევზსავალები და იცავდნენ წყლის ეკოლოგიური (გარემოსდაცვითი) ხარჯის გამოყენების სტანდარტს;

4. პროექტის დანახარჯისა და სარგებლის ანალიზი აუცილებლად უნდა ჩატარდეს, რათა გადაწყდეს, ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე მიყენებული ზიანს ნამდვილად აღემატება თუ არა ჰესის ეკონომიკური/ენერგეტიკული სარგებელი.

5. პროექტის ზომა არ არის მისგან მიყენებული ზიანის

განმსაზღვრელი კრიტერიუმი. ნებისმიერი ზომის პროექტმა შეიძლება გამოიწვიოს ისეთი ზიანი, რომლის შედეგადაც გაუარესდება წყლის ობიექტის ხარისხი და დაირღვევა წყლის ჩარჩო ღირებულების (მუხლი 4(7)) მოთხოვნები.

როგორც ვხედავთ, საქართველოში გადაწყვეტილების მიმღებთა და ჰესის მშენებელთა პოზიცია ევროკავშირის მოთხოვნების საპირისპიროა. მაგალითად, პანკისის ხეობის წარმომადგენელთა თვალსაზრისი ძალზე პროგრესულია და სრულად შეესაბამება ევროკავშირის მოთხოვნებს. მათგან განსხვავებით, მაღალჩინოსნებისა და კომპანია „ფერის“ წარმომადგენელთა მტკიცება იმის შესახებ, რომ მცირე ჰესს (რომელიც ე.წ. წყლის 10%-იანი სანიტარული ხარჯის მეთოდით იგეგმება - იხ. ქვემოთ) არანაირი ზიანის მოტანა არ შეუძლია, საბჭოთა პერიოდის ამოცანების ნიმუშს წარმოადგენს.

ბუნებრივია, რომ ონის რაიონის, გურიის სოფელ სურებისა და პანკისის მოსახლეობა აღარ ენდობა კომპანია „ფერის“, რომელმაც აქამდე ააშენა დარიალჰესი, ლარსი-ჰესი და ყაზბეგი ჰესი; ქუთაისისა და ლეჩხუმის მოსახლეობა არ ენდობა კომპანია „ქლინ ენერჯის“, რომელმაც, მიუხედავად შუახევი-ჰესის აგარიისა, ახალი ნებართვა მიიღო უფრო დიდი - ნამახვანჰესის მშენებლობაზე.

ხელისუფლების წარმომადგენელთა და ჰესების მშენებელთა მხრიდან ხშირად ისმის დემაგოგიური განცხადებები იმის შესახებ, რომ აშშ-სა და ევროპის ქვეყნებში უამრავი ჰესია აშენებული და მათ არანაირი ზიანი არ მოუტან

ნიათ. ეს, რა თქმა უნდა, გაუთვითცნობიერებელ აუდიტორიაზეა გათვლილი.

საქმე ისაა, რომ აშშ-ში, ევროპაში, იაპონიაში, სადაც მე-20 საუკუნის 70-იან წლებამდე მართლაც ბევრი ჰესი აშენდა, დაგროვდა დიდი გამოცდილება, თუ რა ზიანის მოტანა შეუძლიათ ჰესებს, როდესაც სათანადოდ არ ითვალისწინებენ გარემოსდაცვით და სოციალურ რისკებს. ამ უარყოფითი გამოცდილების გამო შეცვალეს ამ ქვეყნებმა თავიანთი გარემოსდაცვითი სტანდარტები. მაგალითად, ჰესების მშენებლობის დროს მდინარეში დასატოვებელი წყლის ხარჯის სწორად განსაზღვრა ერთ-ერთი ძირითადი გამოწვევაა. ამ თვალსაზრისით, მსოფლიოში ჰესების მშენებლობის 3 პერიოდი გამოიყოფა: საინჟინრო ერა, ეკოლოგიური ერა და სოციალურ-ეკოლოგიური ერა.

საინჟინრო ერის (მე-20 საუკუნის 70-იან წლებამდე) დროს ყურადღება მხოლოდ ენერგეტიკული მიზნების მაქსიმალურად მიღწევას ექცეოდა, ამის გამო მდინარეში მინიმალური რაოდენობით წყალს ტოვებდნენ (არაუმეტეს 10% საშუალო წლიური ჩამონადენი, ე.წ. „სანიტარული ხარჯი“).

მას შემდეგ, რაც აშშ-სა და ევროპის ქვეყნებში „საინჟინრო ერაში“ მიღებული დიზაინით აშენებული დიდი რაოდენობით ჰესების მიერ მიყენებული შეუქცევადი ზიანი თვალსაჩინო გახდა, მეცნიერებმა დაიწყეს ახალი მიდგო-

მების შემუშავება. ჩამოყალიბდა „ეკოლოგიური მოდელი“, რომელიც გულისხმობდა თევზების (როგორც ინდიკატორი სახეობების) საბინადრო გარემოს დაცვასა და ენერგეტიკული მიზნების მეორე პლანზე გადაწევას (ჰესების მშენებლობის „ეკოლოგიური ერა“ - მე-20 საუკუნის 70-90-იანი წლები).

თუმცა, 1990-იანი წლებიდან მიდგომა ისევ შეიცვალა, ვინაიდან ცხადი გახდა, რომ მხოლოდ ეკოლოგიური საკითხებისთვის პრიორიტეტის მინიჭება არ იყო საკმარისი. 1990-იანი წლებიდან დღემდე ცივილიზებულ მსოფლიოში იწყება ჰესების მშენებლობის ე.წ. „სოციალურ-ეკოლოგიური ერა“. ჩამოყალიბდა ახალი მიდგომები, რომლებიც წყლის გარემოსდაცვითი ხარჯის შესახებ ამბობს (ბრისბანის დეკლარაცია 2007): „გარემოსდაცვითი ხარჯი არის წყლის ხარჯის რაოდენობა, რეჟიმი, ხარისხი და დონე, რომელიც აუცილებელია მტკნარი წყლის ეკოსისტემებისა და ამ ეკოსისტემებზე დამოკიდებული ადამიანების საარსებო წყაროებისა და კეთილდღეობის შესანარჩუნებლად.“

სწორედ ამას მოვითხოვთ ხელისუფლებისა და ინვესტორებისგან, რომ ჰესების მშენებლობისას გამოიყენონ თანამედროვე გარემოსდაცვითი სტანდარტები და უარი თქვან საბჭოთა მემკვიდრეობაზე.



„არაგვი ჰესი“ ე.წ. „თევზსავალი“ - თევზებისთვის ის გადაულახავ ბარიერს წარმოადგენს.



„არაგვი ჰესი“, მეორე ნაწილი. მდინარის უმეტესი ნაწილი ცხაურის გავლით ტურბინებისკენ მიდის.

იგივე მოლოდინი აქვს ევროკავშირს საქართველოს მთავრობისგან. 2018 წლის 14 ნოემბერს ევროპარლამენტმა რეზოლუციით დაამტკიცა ანგარიში საქართველოსთან ასოცირების ხელშეკრულების შესრულების მდგომარეობის შესახებ, რომელშიც, სხვა საკითხებთან ერთად, ყურადღება გაამახვილა გარემოს დაცვისა და ენერგეტიკის საკითხებზე. ევროპარლამენტმა მოუწოდა საქართველოს მთავრობას: შეიმუშაოს ქმედითი ენერგეტიკული სტრატეგია, ხელი შეუწყოს განახლებადი ენერგიების ათვისებასა და ენერგოეფექტურობის გაუმჯობესების ღონისძიებებს; გაზარდოს საზოგადოების მონაწილეობის დონე/ხარისხი გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღებისას; გაუმჯობესოს საქართველოს მიერ მრავალმხრივი გარემოსდაცვითი ხელშეკრულებებით აღებული ვალდებულებების შესრულების ხარისხი. ევროპარლამენტმა ხაზი გაუსვა, რომ საქართველოს მთავრობას დაგეგმილი აქვს ჰიდროენერგიის შემდგომი განვი-

თარება და, აღნიშნულის გათვალისწინებით, კიდევ ერთხელ მოსთხოვა მას, უზრუნველყოს ყველა ჰიდროენერგეტიკული პროექტის შესაბამისობა ევროკავშირის სტანდარტებთან, კერძოდ, გზა პროცესის გამჭვირვალობა გადაწყვეტილების მიღების ყველა ეტაპზე დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობის გზით.

ჩვენი მოთხოვნები სრულ შესაბამისობაშია ევროკავშირის მოთხოვნებთან. ენერგეტიკის სექტორში არსებული პრობლემები შეიძლება შემდეგი სახით ჩამოყალიბდეს:

- **განახლებადი ენერგეტიკის განვითარების სისტემური მიდგომისა და სტრატეგიის არქონა¹** ახალი სიმძლავრეების მშენებლობასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებები პრაქტიკულად არასოდეს არის დასაბუთებული, არ ხდება გარემოზე შეუქცევადი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეპირისპირება გარემოსდაცვითი, კულტურული, ეკონომიკური და სოციალური ფაქ-

¹ საქართველოს ენერგეტიკის სამინისტრომ მოამზადა „საქართველოს ენერგეტიკის განვითარების სტრატეგია 2016-2025“, რომლის საჯარო განხილვები არ გამართულა, დოკუმენტს არ ჩატარებია სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასება და არ დამტკიცებულა ნორმატიული აქტით კანონმდებლობის შესაბამისად. აღნიშნული დოკუმენტი მხოლოდ პროექტის სახით არის გამოქვეყნებული.

<http://www.energy.gov.ge/projects/pdf/pages/Sakartvelos%20Energetikis%20Ganvitarebis%20Strategia%2020162025%20Samushao%20Dokumentielektroenergetikis%20Natsili%201641%20geo.pdf>

ტორების გათვალისწინებით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, აუცილებელია, საქართველოს მთავრობამ, ფართო სამოგადოებო მონაწილეობით, დაუყოვნებლივ მოამზადოს ქვეყნის ენერგეტიკული სტრატეგია და უზრუნველყოს მისი სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასება;

- **ჰესების მშენებლობის დაგეგმვის გაუმართავი და გაუმჭირვალე საკანონმდებლო ნორმები;** მთავრობასა და ინვესტორს შორის ჰესის მშენებლობის შესახებ მემორანდუმის დადება გარემოზე მემოქმედების შეფასებამდე ხდება, რაც ამრს უკარგავს გზშ-ს პროცესს.² ხშირად ჰესები იგეგმება/შენდება ბიოლოგიური და ლანდშაფტური მრავალფეროვნებით გამორჩეულ ადგილებზე, არსებულ ან პოტენციურ დაცულ ტერიტორიაზე.³ დაუყოვნებლივ უნდა შევიდეს ცვლილებები და გაუქმდეს გზშ-ს ჩატარებამდე მემორანდუმების/ხელშეკრულებების გაფორმების პრაქტიკა.

- **ჰიდროენერგოსექტორში, ინვესტიციების მოზიდვის მიზნით, სახელმწიფოს მხრიდან ინვესტორებისთვის ხანგრძლივი პერიოდით ელექტროენერგიის გარანტირებული შესყიდვის შეთავაზება;** მსგავსი მიდგომა ამახინჯებს თავისუფალი ბაზრის იდეას და ეწინააღმდეგება ენერგო-თანამეგობრობის წესებსა და მასთან დაკავშირებულ საქართველოს ვალდებულებებს.⁴ ასევე, ინვესტიციების მოზიდვის მიზნით, მშენებლობის ნებართვები გაიცემა უხარისხო გზშ ანგარიშების საფუძველზე, რომლებზეც ევროკავშირის არცერთ ქვეყანაში ნებართვა არ გაიცემოდა. საჭიროა მთლიანად აიკრძალოს ელექტროენერგიის გარანტირებული შესყიდვის პრაქტიკა, ასევე დაწესდეს მკაცრი სანქციები იმ საკონსულტაციო კომპანიებისათვის, რომელთა მომზადებული გზშ-ს გამო წარმოიშვა მნიშვნელოვანი პრობლემები.

- **პროექტების ზეგავლენის ქვეშ მყოფი მოსახლეობისა და დამოუკიდებელი ექსპერტების არასაკმარისი მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში;** საუკეთესო შემთხვევაში ხდება მხოლოდ დაინტერესებული სამოგადოების ინფორმირება, მათ მიერ გამოთქმული მოსაზრებებისა და არგუმენტების გათვალისწინების გარეშე.⁵

- **გარემოსდაცვითი/უსაფრთხოების კანონმდებლობით დადგენილი სტანდარტებისა და ნორმების არარსებობა, საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის უგულებელყოფა და საბჭოთა პერიოდის მოძველებული ნორმებით სარგებლობა** (მაგალითად, მდინარის გარემოსდაცვითი ხარჯის განსაზღვრის მეთოდიკა). საჭიროა მთავრობამ დაუყოვნებლივ შეიმუშაოს და დაამტკიცოს ჰიდროენერგეტიკული პროექტების განხორციელების სახელმძღვანელო დოკუმენტი, რომელიც მოიცავს ყველა ტიპის რისკების შეფასებას (გარემოსდაცვითი, სოციალური, გენდერული, იძულებითი განსახლების, ეკონომიკური მიზანშეწონილობის და სხვა), ხოლო ამ დოკუმენტების შემუშავებამდე შეწყდეს ახალი პროექტების ინიცირება/განხორციელება.

- **ექსპლუატაციაში შესული ჰესების მიერ მინიმალური სტანდარტების, სანებართვო დოკუმენტაციით განსაზღვრული ვალდებულებებისა და საკომპენსაციო ღონისძიებების შეუსრულებლობა და ამაზე სახელმწიფოს არასათანადო რეაგირება.**

- **ენერგეტიკის სექტორში არსებული ინტერესთა კონფლიქტები და ელიტური კორუფციის საფრთხეები.**⁶ უპირველეს ყოვლისა, საქართველოს პარლამენტი უნდა გააძლიეროს თავისი საპარლამენტო დონეზე და შეისწავლოს ენერგეტიკის სექტორში არსებული ინტერესთა კონფლიქტები და შესაძლო კორუფციის საკითხები.

² მემორანდუმებთან დაკავშირებული დეტალური შეფასებისთვის იხილეთ: The World Bank - Assessment of Fiscal Costs and Tariff Impacts of Power Purchase Agreements; February 22, 2018

ხელმისაწვდომია: http://greenalt.org/wp-content/uploads/2018/09/Assessment_of_HPP_Cost_2018.pdf

მწვანე ალტერნატივა - ენერგეტიკული პროექტების განსახორციელებლად დადებული კრთიერთდაცვის მემორანდუმები და შეთანხმებები, სამართლებრივი ანალიზი 2012;

³ ხელმისაწვდომია: http://www.greenalt.org/webmill/data/file/legal_analysis_of_environmental_agreements.pdf

UNEP and WWF, 2013. TEEB Scoping Study for Georgia. United Nations Environment Programme (UNEP), Geneva, Switzerland,

<http://doc.teebweb.org/wp-content/uploads/2014/01/TEEB-Scoping-Study-for-Georgia-2013WEB.pdf>

⁴ იხ. ენერგოთანამეგობრობის შეფასება

<https://www.energycommunity.org/implementation/Georgia/RE.html?fbclid=IwAR1C5jisV6tN7Ts793BRbNzAEBhY1pYc23LYc28dd1FJUEfxBpalixodZl>

⁵ მწვანე ალტერნატივა: „სამოგადოების მონაწილეობა ენერგეტიკის პროექტების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებას“;

ხელმისაწვდომია: http://greenalt.org/wp-content/uploads/2018/06/public_participation_energy_projects_policy_brief_GEO.pdf#/pages/Sakartvelos%20Energetikis%20Ganvitarebis%20Strategia%2020162025%20Samushao%20Document/electroenergetikis%20Natsili%201641%20geo.pdf

⁶ მწვანე ალტერნატივა „ენერგოპროექტები და კორუფცია საქართველოში, 2013“;

ხელმისაწვდომია: http://greenalt.org/wp-content/uploads/2013/11/Energy_project.pdf

ასევე - „ბუნებრივი რესურსების მართვა და ელიტური კორუფციის აღმოჩენის ფაქტორები, 2015“

http://greenalt.org/wp-content/uploads/2015/03/bunebrivi_resursebis_martva.pdf

კიდევ ერთი პრობლემა, რომელიც ხელს უშლის საქართველოს ენერგოსექტორის ევროკავშირის სტანდარტების მიხედვით განვითარებას, ეს არის რუსული ინტერესები ქართულ ბიზნესში, მათ შორის - ენერგეტიკაში. ქვეყნის ენერგოსისტემის მნიშვნელოვანი ნაწილი რუსული კომპანიების საკუთრებაა, რაც კიდევ უფრო მეტ კითხვას აჩენს საქართველოს ყოფილი და ამჟამინდელი მთავრობების ქმედებების მიმართ. მათ შორის აღსანიშნავია: ელექტროსადგურები "ხრამჭესი 1", "ხრამჭესი 2", "ჟინვალ-ჰესი", გარდაბნის თბოსადგური - შპს "მტკვარი ენერგეტიკა" - რომლებზეც მოდის დაახლოებით 2100 მილიონი კილოვატსაათი, რაც ელექტროენერგიის წლიური გამომუშავების 20%-ზე მეტს შეადგენს. ამავდროულად ამ ელექტროსადგურებზე მოდის ზამთრის სეზონში (დეკემბერი-მარტი) გამომუშავებული ელექტროენერგიის თითქმის მესამედი. საკვანძო საკითხია, რომ ისინი არიან საბაზო ელექტროსადგურები, რომელთა გარეშე ენერგოსისტემა საერთოდ ვერ იფუნქციონირებს. აღსანიშნავია ასევე სს "თელასი" (რომელიც ეწევა მთლიანი ელექტროენერგიის 20-22%-ის დისტრიბუციას და რომელზეც დამოკიდებულია ქვეყნის დედაქალაქი და მისი შემოგარენი) და ელექტროენერგიის გადაცემის ლიცენზიანტი, საქართველოს მთავრობისა და "რუსეთის ერ-

თიანი ენერგეტიკული სისტემის" ერთობლივი სს „საქრუს-ენერგო“.

"ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტის" კვლევის, "რუსული კაპიტალი ქართულ ბიზნესში" მიხედვით, "ელექტროენერგია ის სფეროა, სადაც რუსული კომპანიები და რუსეთის მოქალაქეების მიერ დაფუძნებული კომპანიები ყველაზე ფართოდ არიან წარმოდგენილი ქართულ ბაზარზე"..... "2010 წელს საქართველოში დაფუძნებული კომპანიის შპს „ენერგიის“ საკუთრებაშია დარიალი ჰესი, ლარსი ჰესი და შილდა ჰესი. „ენერგიის“ 70 პროცენტი რუსეთის მოქალაქე მევლედ ბლიაძეს ეკუთვნის, 30 პროცენტი კი შპს „ფერის“ მფლობელობაშია. სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ მოწოდებული ინფორმაციით, მევლედ ბლიაძის ინვესტიცია 2011 წელს რუსეთიდან განხორციელებულ ყველაზე მსხვილ ინვესტიციებს შორის მოხვდა. მევლედ ბლიაძე რუსეთის უმაღლეს პირებთან დაახლოებულ ბიზნესმენად ითვლება. რუსეთის მოქალაქე ალი მარაგვი ფლობს შპს „ენერგო ინვესტს“ („ავანიჰესი“). რუსეთისა და საქართველოს ორმაგი მოქალაქეობის მფლობელის, რაულ ქურდაძის საკუთრებაშია შპს „ფშავი ჰიდრო“ („სკურდიდი ჰესი“). ამ ჩამონათვალის გაგრძელება კიდევ შეიძლება.



„არაგვი ჰესი“. მდინარის უმეტესი ნაწილი ცხაურის გავლით ტურბინებისკენ მიდის. პროექტის მიხედვით, ამ ნაგებობის ქვემოთ, მდინარის ბუნებრივ კალაპოტში მხოლოდ ე.წ. „სანიტარული ხარჯი“, მდინარის ჩამონადენი 10% უნდა რჩებოდეს.



„არაგვი ჰესი“-ს უწყლო თევზსაგალი

საგულისხმოა, რომ ვერც ყოფილი და ვერც ამაჟამინდელი ხელისუფლება ამაში ვერ ხედავს პრობლემას, ამავედროულად კი, გარემოსდაცვითი და სოციალური პრობლემების უგულებელყოფით, ახალი ჰესების მშენებლობის კამპანიას რუსეთისგან ენერგოდამოუკიდებლობის განზრახვით ასაბუთებს, ხოლო როდესაც არგუმენტები შემოეღებათ, ჰესის მშენებლები და ხელისუფლება გარემოსდამცველებსა და ადგილობრივ მოსახლეობას მართულებს უწოდებენ. ამაზე ნათქვამი, გაღმა შეედავე, გამოღმა შეგრიჩებაო!

ამრიგად, სრულიად ნათელია, რომ ხელისუფლების ენერგოპოლიტიკა ეწინააღმდეგება ქვეყნის გაცხადებულ საგარეო პოლიტიკურ კურსს, სამაგიეროდ, ხელს აძლევთ სხვადასხვა ბიზნეს-ჯგუფებს, რომლებიც ხშირად საერთო ფინანსური ინტერესებით არიან დაკავშირებული საქართველოს ხელისუფლებისა და არცთუ იშვიათად - რუსულ კომპანიებთან, ხოლო გარემოსდაცვითი ორგანიზაციებისა და ადგილობრივი მოსახლეობის მოთხოვნები ჰესების მშენებლობასთან დაკავშირებით სრულად შეესაბამება ევროკავშირის კანონმდებლობას.

“...Out of recently constructed about 40 HPPs it is difficult to recall any without significant environmental and socioeconomic problems...”

“...Reduced access to drinking water, irrigation and recreational water for local population, degradation of river ecosystems and reduction of fish populations - these problems remain unnoticed...”

“...One of the threats caused by the construction of HPPs is coastal erosion, which greatly damages biodiversity, ecosystem services and infrastructure...”

“...This is exactly what we demand from the government and investors: during construction of HPPs to use modern environmental standards and reject the Soviet heritage...”

“...“Electricity is the area where the Russian companies and companies established by Russian citizens are the most widely represented on the Georgian market...”

გერემოსლაცვითი ზედუმხედვოდობის დეპრეტემენტი

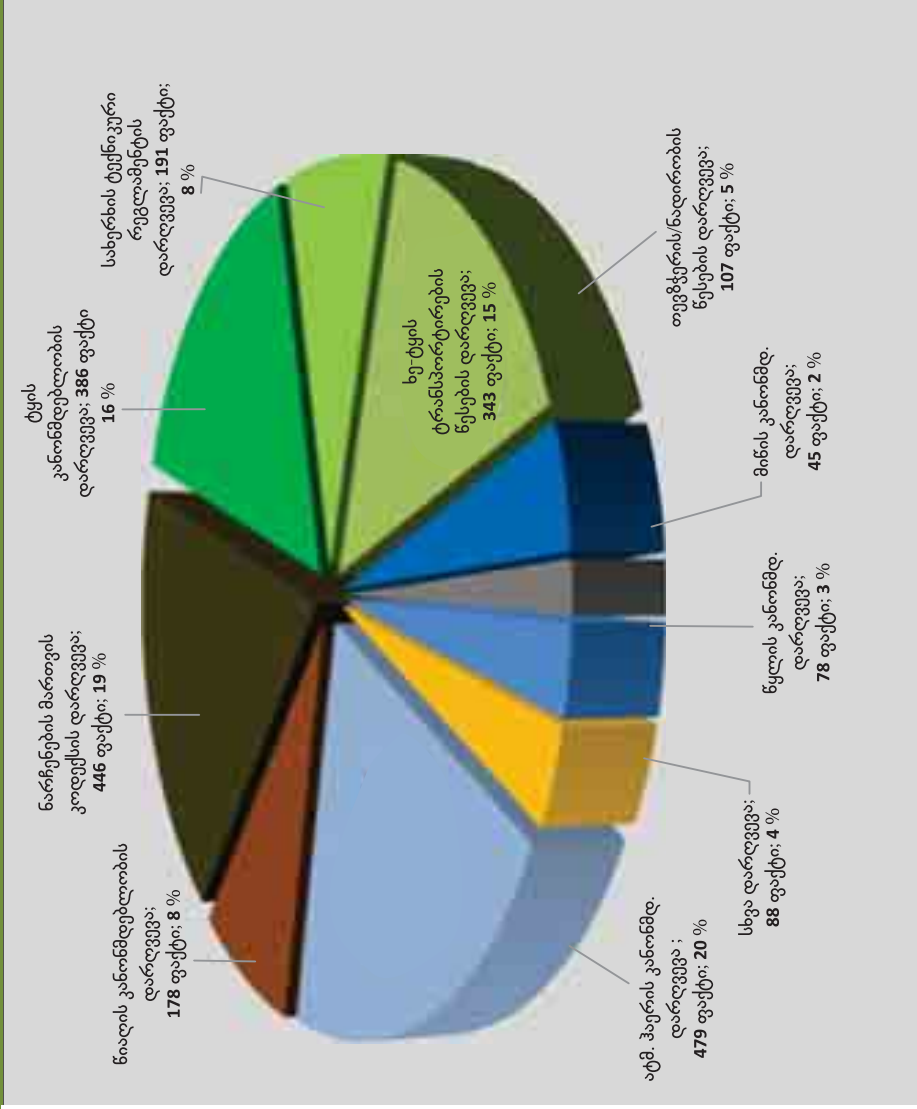
ინვარი-მარტი, 2019 წ.

დეპრეტემენტი მიერ გერემოსლაცვითი
ხონომოდობის დარღვვის 2341 ფაქტი:

- დემინსტრაციული - 2224 ფაქტი
- სისხლის სამართლის - 117 ფაქტი



დეპრეტემენტი: სამართალდარღვევითა გერემოსლაცვით, ინვარი-მარტი, 2019 წ.



დეპრეტემენტი: სამართალდარღვევითა სტრუქტურა, ინვარი-მარტი, 2019 წ.

მომზადებულია ანალიტიკური სამსახურის მიერ



აკვაკულტურის განვითარება

გთავაზობთ ინტერვიუს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ „გარემოს ეროვნული სააგენტოს“ უფროსთან ბატონ ანდრო ასლანიშვილთან.

როგორ მიმდინარეობს აკვაკულტურის განვითარება მსოფლიოში და რა მნიშვნელობა აქვს მას საქართველოსთვის?

პირველ რიგში, მინდა მადლობა გადაგიხადოთ, რომ მომეცა საშუალება თქვენი ჟურნალის საშუალებით საზოგადოებას მივანდოლო ინფორმაცია ამ მეტად აქტუალურ თემასთან დაკავშირებით.

დავინწყოთ იმის აღნიშვნით, რომ აკვაკულტურა სულ უფრო მზარდ ტენდენციებს ავლენს თევზჭერისა თუ თევზის მრეწველობის კუთხით, რის გამოც იგი მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ქვეყნების სასურსათო უზრუნველყოფაში. ალბათ საინტერესოა იმის აღნიშვნაც, რომ ბოლო წლებში აკვაკულტურის განვითარების შედეგად იმდენივე თევზის მოპოვება გახდა შესაძლებელი, რამდენიც ტრადიციული თევზჭერისას. ციფრებში ეს ყველაფერი კიდევ უფრო შთამბეჭდავი ხდება. დღეისათვის აკვაკულტურა სოფლის მეურნეობის სექტორის ყველაზე მზარდი დარგია, უკანასკნელი 30 წლის განმავლობაში საშუალო 8,7%-იანი წლიური ზრდის ტემპით.

რაც შეეხება საქართველოს, აკვაკულტურის დარგში ქვეყანას უდიდესი პოტენციალი გააჩნია. თუკი ქვეყნის

ჯამური წლიური თევზის მოხმარება 22 000 ტონას აღწევს, აკვაკულტურის წყალობით ქვეყანაში მხოლოდ 3 000 ტონამდე თევზ პროდუქტის წარმოების მობილიზებაა შესაძლებელი, რაც ძალიან ცოტაა არსებულ პოტენციალთან შედარებით (საქსტატის მონაცემებით 2017 წელს საქართველოს აკვაკულტურის წლიურმა ჯამურმა პროდუქტიულობამ 2 042

At present, Aquaculture is the most growing sector of agriculture sector with an average annual growth rate of 8,7% over the last 30 years.

ტონა შეადგინა). ეს მომენტი სწორად იქნა დანახული საქართველოს მთავრობის მიერ და სწორედ რომ დროულია ის რეაგირება, რაც აისახა კიდევ ქვეყნისათვის პირველ „აკვაკულტურის შესახებ“ საქართველოს კანონის სამუშაო ვერსიაში. ვიმედოვნებთ, რომ კანონის მიღება ხელს შეუწყობს, ერთი მხრივ, აკვაკულტურის სექტორის განვითარებას, ხოლო მეორე მხრივ, შექმნის სტიმულს ისეთი მომიჯნავე დარგების განვითარებისთვის, როგორებიცაა: თევზის საკვების მრეწველობა, თევზსაშენი მეურნეობები, ტურიზმი და ა.შ.



გარდა ეკონომიკურისა, სხვა რა დამატებითი მნიშვნელობა გააჩნია აკვაკულტურას საქართველოში?

ალბათ უჩვეულო იქნებოდა გარემოს ეროვნული სააგენტოს მხრიდან აკვაკულტურის შესახებ აქცენტები გაკეთდეს მხოლოდ მის ეკონომიკურ მხარეზე. დარგის მცოდნე საზოგადოება დამეთანხმება, რომ აკვაკულტურის განვითარებას უაღრესად მნიშვნელოვანი გარემოსდაცვითი

The development of aquaculture simultaneously reduces the risk of illegal fishing and boosts the bioconservational effects of fish farming.

ეფექტი ექნება, კერძოდ კი, გადაშენების პირას მყოფი, ენდემური ჯიშის თევზების გადარჩენა-რეპროდუქციის კუთხით. ჩვენ ქართული აკვაკულტურა სწორედ მდგრადი განვითარების პრინციპებზე დაფუძნებულ დარგად წარმოგვიდგენია. გარდა ამისა, აკვაკულტურის განვითარება ერთდროულად ამცირებს არალეგალური თევზჭერის რისკებს და ამალგებს თევზის მეურნეობის ბიოკონსერვაციულ ეფექტს. საუბარი შეიძლება ასევე მსოფლიოში მზარდად მოთხოვნად ორგანული აკვაკულტურის პროდუქტებზე, რისთვისაც საქართველოს უნიკალური შესაძლებლობები გააჩნია.

რა ძირითადი შემადგერხებელი ფაქტორებია იდენტიფიცირებული საქართველოში აკვაკულტურის განვითარების კუთხით და რა ხელშემწყობი ფაქტორების ჩამოთვლაა შესაძლებელი?

სამწახაროდ, საქართველო, ავტორიტეტული საერთაშორისო ორგანიზაციების მონაცემებით (მსოფლიო ბანკი), აკვაკულტურის პროდუქციის წარმოების მაჩვენებლით ევროპაში ბოლოდან მე-3 ადგილზეა, რაც ცალსახად არა-დამაკმაყოფილებელია მაშინ, როდესაც საქართველო ერთ სულ მოსახლეზე განახლებადი შიდა მტკნარი წყლის რესურსებით მე-5 ადგილზეა ევროპაში, მით უმეტეს იმ ფონზე,

რომ წყლის რესურსებით ჩვენი ქვეყანა მდიდარი ქვეყნების რიგშია. მაშინ როცა აკვაკულტურის პროდუქცია სლოვაკეთში საქართველოზე 2-ჯერ მეტია, სლოვენიაში - დაახლოებით 25 -ჯერ მეტი და ა.შ. ფაქტია, რომ უახლოეს პერიოდში უნდა გადაიდგას ნაბიჯები საქართველოში აკვაკულტურის პოტენციალის სრულად გამოყენებისკენ.

თუმცა, მთავარ ხელშემშლელ ფაქტორად მაინც გამოვყოფდი იმ ფაქტს, რომ დღეისათვის საქართველოს არა აქვს ეფექტიანი სამართლებრივი და ადმინისტრაციული ჩარჩო აკვაკულტურის დარგის მართვისა და განვითარებისთვის. ანუ სათანადოდ არ არის განვითარებული ამ დარგში საინვესტიციო გარემო, სამართლებრივი ბაზა, რაც იძლევა სტაბილურობის განცდას ინვესტორთათვის (რა თქმა უნდა, ადგილობრივი მენარმეების აქტიური ჩართულობით).

The legislative regulations in the field of aquaculture will be in full compliance with EU legislation and, in general, its strategy.

სწორედ ამიტომ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოს ეროვნული სააგენტოში დაიწყო მუშაობა აკვაკულტურის მარეგულირებელი სამართლებრივი და ინსტიტუციური ჩარჩოს შესაქმნელად. კანონმდებლობამ უნდა დაარეგულიროს აკვაკულტურის განვითარების ძირითადი პრინციპები, რომლებსაც შემდგომში შეავსებს კანონქვემდებარე აქტები. აქვე მინდა დავძინო, რომ აკვაკულტურის სფეროში საკანონმდებლო რეგულაციები სრულ შესაბამისობაში იქნება ევროკავშირის კანონმდებლობასთან და, ზოგადად, მის სტრატეგიასთან.





რადგან შეეხეთ საქართველოში აკვაკულტურის განვითარების კუთხით საკანონმდებლო ჩარჩოს შექმნას, ამ სფეროში ინვესტირების მსურველთათვის საინტერესო იქნება მეტი ინფორმაციის მიღება აღნიშნული საკანონმდებლო ბაზის შესახებ ძირითადი პრინციპების დონეზე მაინც.

უფრო დეტალურად რომ ვისაუბროთ, კანონპროექტი (რომელიც, აპრიორი შეიძლება ითქვას, არაერთ დაზუსტებას განიცდის, ვიდრე დღის შუქს იხილავს) მიზნად ისახავს აკვაკულტურის საქმიანობის საკანონმდებლო დონეზე მოწესრიგებას, აკვაკულტურის ნებართვის გაცემის, საქართველოს საზღვაო წყლებში აკვაკულტურის ზონების გამოყოფის, აკვაკულტურის საქმიანობის განხორციელებისას გარემოს დაცვის, სურსათის უვნებლობისა და აკვაკულტურასთან დაკავშირებული სხვა მნიშვნელოვანი საკითხების განსაზღვრას.

კანონპროექტის მიზანია უზრუნველყოს საქართველოს შავი ზღვის კონტინენტური შელფის (ფართობით - 2 467 კმ²), ტერიტორიული ზღვისა და განსაკუთრებული ეკონომიკური ზონის (22 765 კმ²), საქართველოს შიგა წყალსატევების (ტბები, წყალსაცავები, ტბორები, მდინარეები, ნაკადულები, არხები, წყალგაბიანი ადგილები და სხვა წყლის პროდუქტების მოშენებისთვის ვარგისი წყალსატევები) რაციონალური და ეფექტური სარგებლობა. ასევე, წყლის ორგანიზმების მოშენების და აღწარმოების, წყლის პროდუქტებისგან ხარისხიანი და უსაფრთხო საკვების წარმოების, წყლის გარემოსა და ბიომრავალფეროვნების დაცვის ხელშეწყობა, წყლის ორგანიზმების მოშენებასა და აღწარმოებასთან დაკავშირებული ღონისძიებების ეფექტური კონტროლის უზრუნველყოფა. აკვაკულტურის პოტენციალის გამოყენება და საზღვაო და შიგა წყლების აკვაკულტურის ეკოლოგიურად მდგრადი განვითარების ხელშეწყობა.

It is important to introduce the concept of ecological aquaculture, namely the permit for ecological aquaculture.



ზოგადად, კანონპროექტით აკვაკულტურა განისაზღვრება, როგორც წყლის ორგანიზმების გამოზრდა ან კულტივირება იმ ტექნიკის გამოყენებით, რომელიც მიზნად ისახავს ამ ორგანიზმების წარმოების გაზრდას გარემოს ბუნებრივი შესაძლებლობების მიღმა და სადაც ორგანიზმები ერთი ან მეტი ფიზიკური ან იურიდიული პირის საკუთრებაში რჩება მთელი პერიოდის მანძილზე, გამოზრდიდან პროდუქციის (მოსავლის აღების) აღების ჩათვლით. კანონპროექტით დგინდება, რომ აკვაკულტურის მიზნებისათვის შეიძლება გამოყენებულ იქნეს როგორც სახელმწიფო მნიშვნელობის, ისე ადგილობრივი მნიშვნელობის წყლის ობიექტები.

მნიშვნელოვანია, რომ იგეგმება ეკოლოგიური აკვაკულტურის ცნების შემოტანა. კერძოდ, ეკოლოგიური აკვაკულტურის ნებართვა გაიცემა მხოლოდ „სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად შექმნილ სასოფლო-სამეურნეო (თევზის

მეურნეობის) კოოპერატივებზე. გამონაკლის შემთხვევებში, სოციალური, ეკონომიკური ან სხვა საზოგადოებრივი ინტერესების გათვალისწინებით, სხვა იურიდიულ პირებზე გაცემა შესაძლებელი იქნება მხოლოდ საქართველოს მთავრობის თანხმობით და ა.შ.

დაბოლოს, საქართველოში აკვაკულტურის განვითარების ხელშეწყობ ფაქტორებში მოვიაზრებდი ზედაპირული ჰიდრორესურსების სიუხვეს (საქართველოში 26 060 მდინარე და ნაკადულია (69 5% შავი ზღვის, ხოლო 30 5% კასპიის ზღვის აუზის) რომელთა საერთო სიგრძე დაახლოებით 60 ათას კილომეტრს შეადგენს), ხშირ და უხვ ატმოსფერულ ნალექებს, მიწისქვეშა წყლების სიმრავლეს და, რაღა თქმა უნდა, შავი ზღვის სანაპირო ზოლს, სადაც მარიკულტურის შესანიშნავი პირობებია ბუნებრივად შექმნილი (წყლის ცირკულაცია, მაღალი მარილიანობა, ხელსაყრელი თერმული რეჟიმი, კონტინენტური შელფი და ა.შ.).

ინტერვიუ მოამზადა
ნიკოლოზ ერისთავმა





ხალხური ტრანსპორტი ძველ საქართველოში

მირიან ხოსიტაშვილი



ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მასალების საფუძველზე ირკვევა, რომ საუკუნეების მანძილზე ქართველმა ხალხმა შექმნა როგორც სახმელეთო, ისე წყლის ტრანსპორტის სახეობათა მრავალფეროვანი საშუალებები.

საქართველოს მთაში უბორბლო ანუ თრევა-სრიალის პრინციპზე აგებული გადასაზიდი საშუალებები იყო ძირითადად გავრცელებული, იგულისხმება მარხილები და მსგავსი მოწყობილობები.

გორვა-სრიალის პრინციპს ემყარებოდა ნალო, სათრელა, ფჩხილე (ლაშკინი), მარხილი. მარხილი რამდენიმე სახისა იყო: მარხილი, ლეკმარხილი, თურში, თვკავი და სხვა.

გორვით პრინციპზე მოწყობილი ბორბლიანი

ტრანსპორტი: ბორბლიან საზიდში გორვით მოძრაობაზე დამყარებული სახეობანი შედიოდა, მათ შორის ძირითადი იყო ქართული ორბორბლიანი ურეში. ის უპირატესად საქართველოს ბარში და ნაწილობრივ ზეგანადგილებში გვხვდებოდა.

ურეში ცნობილი იყო ორი ქვესახეობით - საბარო და საძნე ურეში, ჯავახეთში - ბჯის ურეში, აგრეთვე - ცალკეული ურეში, ცხენის ურეში და ღერძკალა.

შერეულის ტიპის ტრანსპორტში შედიოდა ისეთი სახეობანი, რომელთა კონსტრუქცია ემყარებოდა როგორც გორვის, ისე სრიალის შეერთებულ პრინციპს. ასეთი სახეობები იყო ჩოჩიალა ანუ აჩაჩა ურეში, ბოლოთრია, სელი და თურში.





ხალხური სამთამსვლელ საშუალებებიდან აღსანიშნავია სასიარულო თხილამურები მრგვალი, გირკალისებური, ჭვინტიანი. ასეთი სახის თხილამური, გარდა აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს მთიანეთის მხარეებისა, სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოშიც, მაგალითად, შავშეთ-იმერხევშიც იყო გავრცელებული. თხილამურებსა და სხვა ტრადიციულ, თოვლში გადასადგილებელ საშუალებებს ძველ საქართველოში ნადირობის დროსაც აქტიურად იყენებდნენ მიუვალ, დათოვლილ მთებში სასიარულოდ, რაც უფრო ეფექტურს ხდიდა ნადირობას.

საქართველოში, გარდა ტრადიციული სახმელეთო ტრანსპორტისა, ფართოდ იყო გავრცელებული წყლის სატრანსპორტო, როგორც სამდინარო, ისე საზღვაო საშუალებები. ნავებით სარგებლობდა როგორც მტკვრის, ისე რიონისა და ჭოროხის ხეობების გასწვრივ მცხოვრები მოსახლეობა.

სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოკვეთილად აღნიშნული, რომ საქართველოში კონსტრუქციისა და ფუნქციის მიხედვით განსხვავებული ნავები არსებობდა. მაგალითად, მდინარე რიონზე თუ

ბრტყელოძირა და გვერდებგაშლილი „ოდიშური ნავები“ დაცურავდა, სამაგიეროდ, საზღვაო „ლაზური ნავები“ მრგვალოძირა იყო. ამ ნავს აფრებიც უკეთდებოდა და ანძის სიგრძე აუცილებლად ნავის სიგრძის ტოლი უნდა ყოფილიყო. სამდინარო თუ საზღვაო ნავებს აქტიურად იყენებდნენ სათევზაოდ, ცნობილია ლაზური და ოდიშური მცირე სახის გემები შედარებით დიდ მანძილზე სანაოსნოდ - ფელუკა და სანდალი. მდორე მდინარეებზე გადასადგილებლად ასევე აქტიურად გამოიყენებოდა ნავტიკები რომლებსაც უფრო აქტიურად მტკვრის ხეობაში მოიხმარდნენ.

შემოქმედებითი მიდგომა ქართველმა ხალხმა მატერიალური კულტურის ამ სფეროშიც გამოავლინა. თვალმისაცემია ქართველი კაცის მიდგომა დამოკიდებულება საწყლოსნო თუ სახმელეთო ტრანსპორტის გაკეთებისას, კერძოდ, როგორ ითვალისწინებდა იგი გარემო პირობებსა და რელიეფს. ტრადიციული ტრანსპორტის შექმნის ტექნოლოგია საქართველოს ბოგით რეგიონში დღესაც შემონახულია.

Eng

Based on historical and ethnographic material, it is clear that for centuries the Georgian people have created a wide variety of land and water transport.

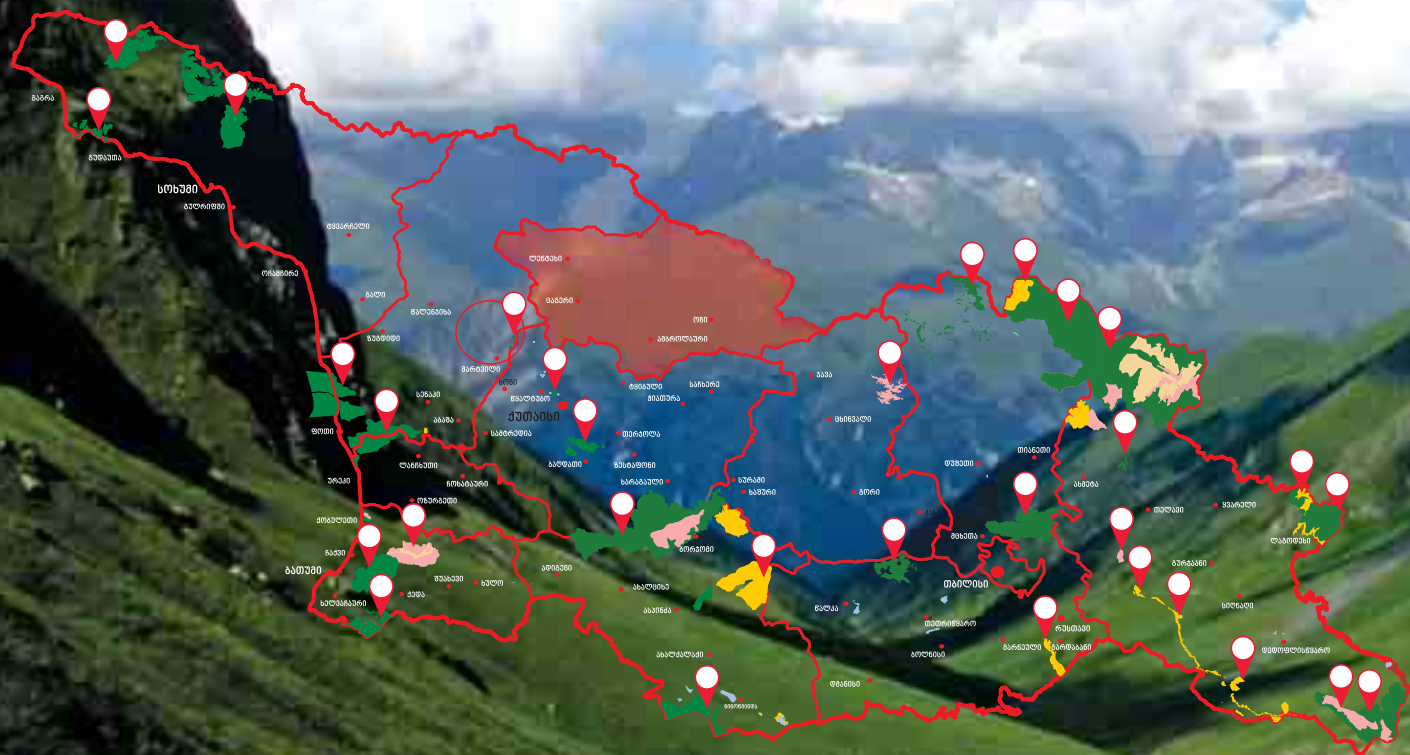
In addition to traditional land transport in Georgia, there was a widespread water transportation as a river, as well as marine facilities. The riverbed was used by the residents of the Mtkvari, Rioni and Chorokhi gorges.



ტურისტული



tourism



რატის

ინჟინერი



ვალფეროვნებით, გამომდინარე თავისი გეოგრაფიული მდებარეობიდან; ზღვის დონიდან 2000 მ სიმაღლემდე ნოტიო ჰავაა, ზამთარი ცივია და გრძელი, ხოლო ზაფხული თბილი და ზოგჯერ ცხელიც. ყველაზე მაღალ ადგილებში, 2000 მეტრის ზემოთ, თოვლი ჭარბად მოდის.

რაჭის მთავარი მდინარე - რიონი წყალუხვობით საქართველოში პირველ ადგილზეა. რიონი და მისი შენაკადები, რომლებიც მიედინებიან ხეობებში, დამახასიათებელი დახრილობიდან გამომდინარე, ხშირად ქმნიან ჭორომებსა და მცირე ჩანჩქერებს.

ნიკორწმინდა

XI საუკუნის ნიკორწმინდის გუმბათოვანი ტაძარი წარმოადგენს ქართული ხუროთმოძღვრების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ძეგლს. იგი ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში, სოფელ ნიკორწმინდაში მდებარეობს. ტაძარზე მრავლად არის ძველი ქართული წარწერები, რომლებიც გვამცნობს, რომ ნიკორწმინდა მეფე ბაგრატ III-მ ააგო 1010-1014 წლებში. ტაძრის ინტერიერი მოხატულია. დღემდე მოაღწია XVI-XVII საუკუნის ფრესკებმა. დღეს ნიკორწმინდა რაჭის საეპისკოპო ტაძარია.

ბარაკონი

ბარაკონის ღვთისმშობლის ტაძარი მდებარეობს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოფელ წესში. ეკლესია 1753 წელს არის აგებული. შენობა სწორკუთხაა, გუმბათი ყვრდნობა სამკუთხედის კუთხეებსა და ორ თავისუფლად მდგომ სვეტს. ტაძრის დიდი ნაწილი მოჩუქურთმებულია, ჩუქურთმებში ვხვდებით ძველ ორნამენტებსა და ტრადიციულ ხაზებს.

ხოტევის ეკლესია

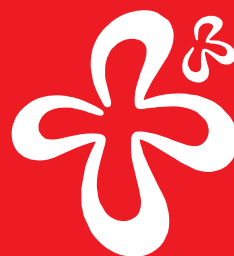
ხოტევის მთავარანგელოზის ეკლესია მდებარეობს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოფელ ხოტევაში. ეკლესია თარიღდება XVII საუკუნით. ის მოქმედია და მიეკუთვნება ნიკორწმინდის ეპარქიას. ეკლესია გადაკეურებს ხოტევის ციხეს.

არ შეიძლება არ აღვნიშნოთ შუა საუკუნეების ციხესიმაგრეები: მინდას, ონის და ხვანჭკარის; ასევე პატარა ონის, მრავალძალის, უწერის, ბუგეულის დარბაზული ეკლესიები.

რაჭა საქართველოს ერთ-ერთი ყველაზე ლამაზი მაღალმთიანი კუთხეა, რომელიც გამოირჩევა თვალწარმტაცი ბუნებით, წიწვოვანი და ფოთლოვანი ტყეების სიხშირით, ალპური მდელოებითა და მათში ჩაკარგული ტბებით, მინერალური წყლებით, ასევე თავისი კულტურითა და ტრადიციებით.

რაჭა მდებარეობს დასავლეთ საქართველოს ჩრდილო-აღმოსავლეთით. მას ოთხივე მხრიდან ესაზღვრება მთები. რაჭის ფართობი 2818 კმ-ია. ტერიტორიის დაახლოებით 60% დაფარულია ტყით. იგი ორი ადმინისტრაციული ერთეულისგან შედგება: ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი (ქვემო რაჭა) და ონის მუნიციპალიტეტი (ზემო რაჭა).

რაჭა გამოირჩევა ჰავისა და ლანდშაფტის მრავალფეროვნებით.



Georgia

მნიშვნელოვან ბუნებრივ ძეგლს წარმოადგენს შქმერის კარსტული მღვიმე(1720მ.).

აღსანიშნავია რაჭის კურორტები და საკურორტო ადგილები: უნერა, შოვი, ღები, ბუგეული, ხადიკარი, შაორი.

რაჭაში მეცხოველეობა ერთ-ერთი წამყვანი დარგია. ძირითადი მიმართულება ხორცისა და რძის წარმოებაა. რაჭის კულტურისა და ტრადიციის ერთ-ერთ შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს მეღვინეობა-მევენახეობა. აქ შეგიძლიათ მოინახულოთ ძველი ღვინის მარნები, საწნახლები და უძველესი საღვინე ჭურჭლები. რაჭაში იშვიათი ჯიშის ყურძენი მოდის. რეგიონის ყველაზე სახელგანთქმული ღვინოა ხვანჭკარა, რომელიც არა მარტო საქართველოში, არამედ მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში დიდი მოწონებით სარგებლობს.

საქართველოს ყველა კუთხეს ახასიათებს სამზარეულოს მრავალფეროვნება, ასევე რაჭაც გამოირჩევა კულინარიული ნაირსახეობებით. რაჭაში მოგზაურობის დროს აუცილებლად უნდა დააგემოვნოთ გამორჩეული კერძები: შქმერული, ლობიოს შეჭამანდი და ლობიანი, რომელიც მზადდება ლორით შეზავებული ლობიოს გულსართით. ასევე რაჭისთვის დამახასიათებელია ღორის შებოლილი-ლორი, რომლის მომზადებასაც რამდენიმე კვირა სჭირდება.

რაჭაში მოგზაურობის მსურველებს შუძლიათ ისარგებლონ საავტომობილო და საჰაერო ტრანსპორტით. 2017 წელს ამბროლაურის აეროპორტის გახსნამ შესაძლებელი გახადა რეგიონში უმოკლეს დროში მოხვედრა, რეისები ნატახტრის აეროდრომიდან ხორციელდება და ფრენის საშუალო ხანგრძლივობა 30 წუთს შეადგენს.

რაჭაში ფუნქციონირებს ამბროლაურის ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრი, რომელიც მუშაობს ყოველ დღე 10:00-დან 18:00 საათამდე.

მისამართი: გაყა ფშაველას ქუჩა N17.



მარშრუტი № 1

მოგზადა აგულო - მთა სჭალაიკე - მოგზადა აგულო

ხანგრძლივობა: 1 დღე (8 სთ. 25 წთ.)

სიგრძე: 20.8 კმ.

მინ./მაქს. სიმაღლე: 1148 / 1949 მ.

ჯამური ასვლა/დაშვება: 1115 / 396 მ.

ტიპი: ცალმხრივი.

სირთულე: მარტივი.

გთხოვთ ყურადღებით გაეცნოთ სირთულის კატეგორიების განმარტებებს!

მარშრუტის აღწერა:

მარშრუტი ცალმხრივია, იწყება სოფ. ზედა თლულში, მთა სანალიკეზე ადის და კვლავ ზედა თლულში ბრუნდება. ბილიკი მარტივი სასიარულოა, თუმცა, მანძილიდან გამომდინარე, საკმაოდ დამღლელი. ბილიკის უმაღლესი პუნქტი მთა სანალიკეა საიდანაც თვალწარმტაცი პანორამები იშლება როგორც რაჭის, ასევე იმერეთის მთიან მასივებზე. აისისა და დაისის დროს ეს ხედები განსაკუთრებით შთამბეჭდავი სანახავია.

სანალიკეს მიდამოებში მრავლად გვხვდება კარსტული ძაბრებიც, რაც დამატებით სილამაზესა და სანახაობას სძენს არსებულ ბილიკს.

ROUTE 1

Village Zeda Tlugh - Mount Satsalike - Village Zeda Tlugh

Duration: 1 day (8 h 25 min).

Length: 20.8 km.

Min/max altitude: 1148 / 1949 m.

Total ascent/descent: 1115 / 396 m.

Type: Out and back.

Difficulty level: Easy.

Please, pay particular attention to the information about difficulty levels!

Description of the route:

The hiking trail starts in the village Tlugh, ascends up to the Mount Satsalike and returns to the village Tlugh again. The path is easy for walking, although, because of its length, quite exhausting. The highest point of the path is Mount Satsalike, from which beautiful views open over the mountainous areas of Racha and Imereti. These views are especially impressive during the sunrise and sunset.

In the vicinity of Satsalike, there are many karst sinks as well, which add more beauty to the existing rout.



შენიშვნა:

- ბილიკის თითქმის მთელს სიგრძეზე გვხვდება კარგი საკარვე ადგილები. გზად ასევე შეგხვდებათ ვაგონი, რომელსაც ხშირად თავშესაფრად იყენებენ მოგზაურები და მონადირეები;
- გაითვალისწინეთ, რომ მარშრუტზე არ გვხვდება სასმელი წყალი, ამიტომ თან იქონიეთ საკმარისი მარაგი;
- სტარტიდან 860 მეტრში ბილიკს კვეთენ სხვა სალაშქრო მარშრუტები, რომლებიც შაორის წყალსაცავთან, სოფ. მრავალძალში, შქმერსა და შუა სხვაგაში მიდიან.

Note:

- *Along the hiking trail there are a lot of places suitable for camping. You can also find a carriage that is often used as a shelter by hikers and hunters.*
- *Take into account that there is no water along the route, therefore, you should have sufficient storage of water;*
- *Within 860 m from the starting point, the path crosses other trails that lead to the Shaori Reservoir, village Mravaldzali, Shkmeri and Shua Skhvava.*



Georgia



ყარ.შოვი - უძირო ჭბა - სოფ.გლოლა

ხანგრძლივობა: 2 დღე
სიგრძე: 17.3 კმ.
მინ./მაქს. სიმაღლე: 1339/3072 მ.
ჯამური ასვლა/დაშვება: 2249/2437 მ.
ტიპი: გამჭოლი.
სირთულე: საშუალო.

გთხოვთ ყურადღებით გაეცნოთ სირთულის კატეგორიების განმარტებებს!

დღე 1 (გასავლელი მანძილი: 10 კმ. / 8 სთ. 30 წთ.):

მარშრუტი კურორტ შოვში იწყება და შერეული ტყით დაფარულ ქედს მიუყვება. დაახლოებით 2 კმ-ის გავლის შემდეგ შეგხვდებათ მოხერხებული დასასვენებელი ადგილი, რომელიც საპიკნიკედ და კარგის გასაშლელადაც გამოდგება. აქედან ბილიკი მდ. ჩხოჭას ხეობას შეუყვება და მარშრუტის უმაღლეს წერტილზე, მთა - დოლომისისწვერის (3260 მ.) სამხრეთით მდებარე უღელტეხილზე აღის (3072 მ.). ამ ადგილებიდან შთამბეჭდავი ხედები იშლება მთელს შემოგარენზე და კარგად მოჩანს ცნობილი მწვერვალი - კატიწვერა. უღელტეხილიდან 1 კილომეტრში ბილიკი უძირო ტბასთან ჩადის, რომლის ირგვლივაც საუკეთესო საბანაკე ადგილებია.

Resort Shovi–Lake Udziro–Village Glola

Duration: 2 days.
Length: 17.3 km.
Min/max altitude: 1339/3072 m.
Total ascent/descent: 2249/2437 m.
Type: Connecting.
Difficulty level: Moderate.

Please, pay particular attention to the information about difficulty levels!

Day 1 (Distance: 10 km./8 h 30 min)

The route starts at the resort Shovi with the trail of moderate difficulty and goes along the ridge covered with mixed forest. After approximately 2 km, you will find the suitable place for picnic, resting and camping as well. From this point, the trail goes along the valley of river Chkocha, begins to ascend and reaches the highest point of the route – the pass (3072 m) located to the south of **Mount Dolomistsveri** (3260 m). From this place you can enjoy impressive views on the vicinity and the famous summit – **Katitsvera**. At the distance of just 1 km from the pass, the trail descends to the **Lake Udziro**, shores of which are the best spots for camping.





შენიშვნა:

- უშუალოდ უღელტეხილზე ამაგალი ბილიკის ბოლო 800 მ-იანი მონაკვეთი ციცაბოა და ნაშალი ზედაპირი აქვს, ამიტომ მეტი სიფრთხილის გამოჩენაა საჭირო.

დღე 2 (გასავლელი მანძილი: 7.3 კმ./5 სთ. 40 წთ.):

უძირო ტბის საბანაკე ადგილიდან მარშრუტი სოფ. გლოლაკენ იწყებს დაშვებას. ბილიკი დასაწყისში შედარებით რთულია, რადგან, უღელტეხილის მსგავსად, აქაც გვხვდება კლდოვან-ნაშალი მონაკვეთები, თუმცა მალევე გადის ქედზე და შედარებით მსუბუქად იწყებს დაშვებას, გაივლის ტყიან მონაკვეთებს და საბოლოოდ სოფ. გლოლა-მისრულდება.

შენიშვნა:

- ძლიერი ნისლისა და უამინდობისას თავი შეიკავეთ უღელტეხილებზე გადაადგილებისგან.

Note:

- 800 m long section of the trail ascending directly up to the pass is very steep and has a crumbled surface, therefore, travelers must be very careful while passing it.

Day 2 (Distance: 7.3 km / 5 h 40 min)

From the campsite of **Lake Udziro**, the route starts to descend to the direction of the village **Glola**. At the beginning, the trail is relatively complex, because, like on the pass, there are rocky and crumbled sections, but the trail soon reaches the ridge offering an easier descent, later it goes through the forested areas and finally ends at the village **Glola**.

Note:

- During heavy fog and bad weather, avoid traveling through the passes.



მარშრუტი № 3

ჯორჯები - შოა შოდა - სოკოსა

ხანგრძლივობა: 2 დღე
სიგრძე: 25 კმ.
მინ./მაქს. სიმაღლე: 1082/2953 მ.
ჯამური ასვლა/დაშვება: 3450/3746 მ.
ტიპი: გამჭოლი.
სირთულე: რთული (ასევე გააჩნია: მარტივი და საშუალო სირთულის მონაკვეთები).

გთხოვთ ყურადღებით გაეცნოთ სირთულის კატეგორიების განმარტებებს!

დღე 1 (გასავლელი მანძილი: 6,2 კმ. / 2 სთ.):

მარშრუტი სოფ. ღების ცენტრიდან მარტივი სირთულის ბილიკით იწყება და სამხრეთით, მდ. ლაგორულას სათავეებისკენ მიემართება. ბილიკი დასაწყისში რამდენჯერმე გადაკვეთს მდინარეს და ტყით დაფარულ აღმართს მიუყვება, გზად გაივლის წმ. გიორგის სახელობის მცირე ეკლესიას და საბოლოოდ ფართო მდელოზე აშენებულ მეცხვარეთა ქოხებამდე მიდის, რომელთა შემოგარენიც პირველი დღის საბანაკედ არის გათვლილი.

ROUTE 3

Village Ghebi – Mount Shoda – Village Sakao

Duration: 2 days.
Length: 25 km.
Min/max altitude: 1082 / 2953 m.
Total ascent/descent: 3450 / 3746 m.
Type: Connecting.
Difficulty level: Difficult (also includes easy and moderately difficult sections).

Please, pay particular attention to the information about difficulty levels!

Day 1 (Distance: 6.2 km / 2 h)

The route starts at the center of the **village Ghebi** with the trail of easy difficulty and heads southward, to the headwaters of riv. Lagorula. At the beginning, the trail several times crosses the river and goes along the rise, covered with forest, along the way it passes near the small church of St. George and finally reaches shepherds' huts, built on the wide field, vicinity of which is supposed for **camping**.

დღე 2 (გასავლელი მანძილი: 18 კმ. / 6 სთ. 10 წთ.):

ბილიკი საბანაკე ადგილიდან მთა შოდას სამხრეთით მდებარე შოდაკედელას უღელტეხილისკენ იწყებს სვლას და საშუალო სირთულის კატეგორიაში გადადის (გზად, დიდი ალბათობით, შეგხვდებათ თოვლიანი მონაკვეთებიც). დაახლოებით 4.4 კმ-ის გავლის შემდეგ ბილიკი საშუალოდან რთულ კატეგორიაში გადადის, გადაივლის შოდა-კედელას უღელტეხილს (2953 მ.), ნაშალ კლდეებს და რამდენიმე საცოც მონაკვეთს (ერთ-ერთ მათგანზე დამონტაჟებულია უსაფრთხოების ტროსი). რთული მონაკვეთი დაახლოებით 3 კმ. სიგრძისაა და შემდეგ კვლავ საშუალო სირთულეს უბრუნდება. ამ ადგილიდან ბილიკი ხელმარცხნივ, ციცაბო ფერდით ეშვება ქვევით, გაივლის ტყიან მონაკვეთებს, მარტივ კატეგორიაში გადადის და საბოლოოდ სოფ. საკაოს ცენტრში სრულდება.

შენიშვნა:

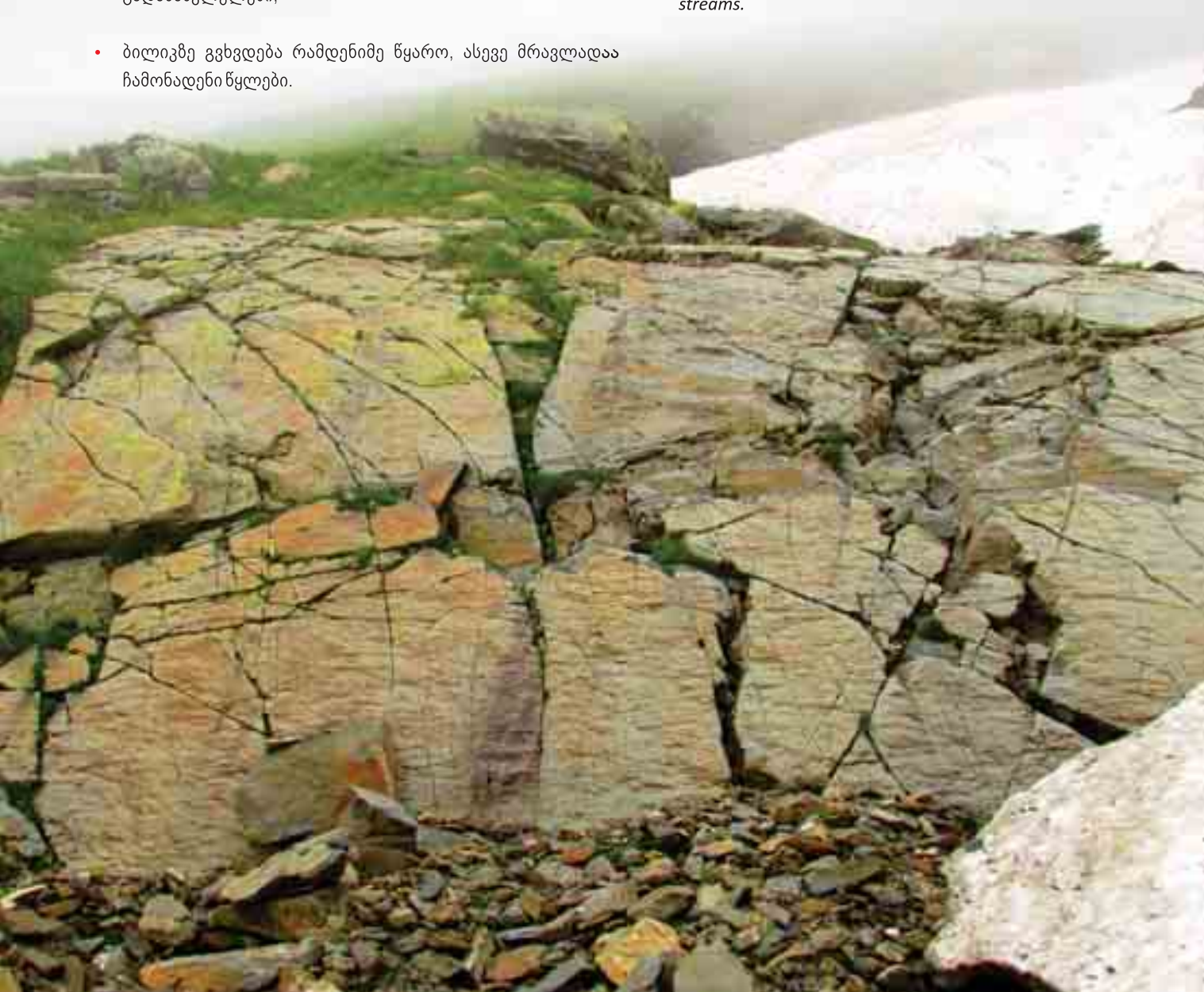
- ბილიკი განეკუთვნება რთულ კატეგორიას და მისი სრულად გავლა მოითხოვს კარგ ფიზიკურ მომზადებასა და სალაშქრო უნარ-ჩვევებს. მარშრუტზე გვხვდება საცოცი და სახიფათო გადასასვლელები;
- ბილიკზე გვხვდება რამდენიმე წყარო, ასევე მრავლადაა ჩამონადენი წყლები.

Day 2 (Distance: 18 km / 6 h 10 min)

From the **campsite**, the trail heads to the **Shoda-Kedela Pass**, located to the south of Mount Shoda and turns into the trail of moderate difficulty (with high probability, along the way you will encounter snowy sections). After passing of approximately 4.4 km, the trail turns into difficult level, crosses **Shoda-Kedela Pass** (2953 m), crumbled rocks and several sections for climbing (on the one of them a safety rope is mounted). The difficult section lasts for 3 km and then turns into moderate level again. From this point, the trail goes to **left direction**, descends along the steep slope, passes through the woody sections, turns into easy trail and finally ends at the center of the **village Sakao**.

Note:

- The trail is attributed to the difficult level and requires good physical conditions and hiking skills to cover the whole distance. There are dangerous and rock climbing sections on the path;
- You can find several springs on the trail and many mountainous streams.



იცურე მშვიდად



პრობლემას წარმოადგენს წყლის ობიექტებზე მონ-
ყობილი კუსტარული რეკრეაციული ზონები, სადაც არ არის
უზრუნველყოფილი მაშველების დახმარება და დაუცველია
მოქალაქეთა უსაფრთხოება. განსაკუთრებული საფრთხის
შემცველია ადგილები, სადაც ბანაობა აკრძალულია, მაგ-
რამ სახელმწიფოს და კერძო კომპანიებს ტერიტორიები არა
აქვთ დაცული კაპიტალური ბარიერებით და ხშირად ამ ტე-
რიტორიებზე არც გამაფრთხილებელი აბრეგია გაკრული.

კამპანია „იცურე მშვიდად“ 2018 წლის 16 ივლისს
დაიწყო ანა დოლიძის, ადამიანის უფლებათა ცენტრის,
CENN-ისა და პროგრესის ცენტრის ინიციატივით. კამპანია
აერთიანებს საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს, სამოქალაქო
აქტივისტებს და მიმართულია წყლის ობიექტებზე მოქალა-
ქეთა სიკვდილიანობის წინააღმდეგ. კამპანიის მიზანია ხე-
ლისუფლების პასუხისმგებლობის გაზრდა და საზოგადოე-
ბის ცნობიერების ამაღლება.



კამპანია „იცურე მშვიდად“ მოუწოდებს ხელისუფ-
ლებას, დროულად გადადგას კონკრეტული ნაბიჯები საკა-
ნონმდებლო ბაზის დახვეწისა და წყლის ობიექტებზე მოქა-
ლათა უსაფრთხოების დაცვის მიზნით.

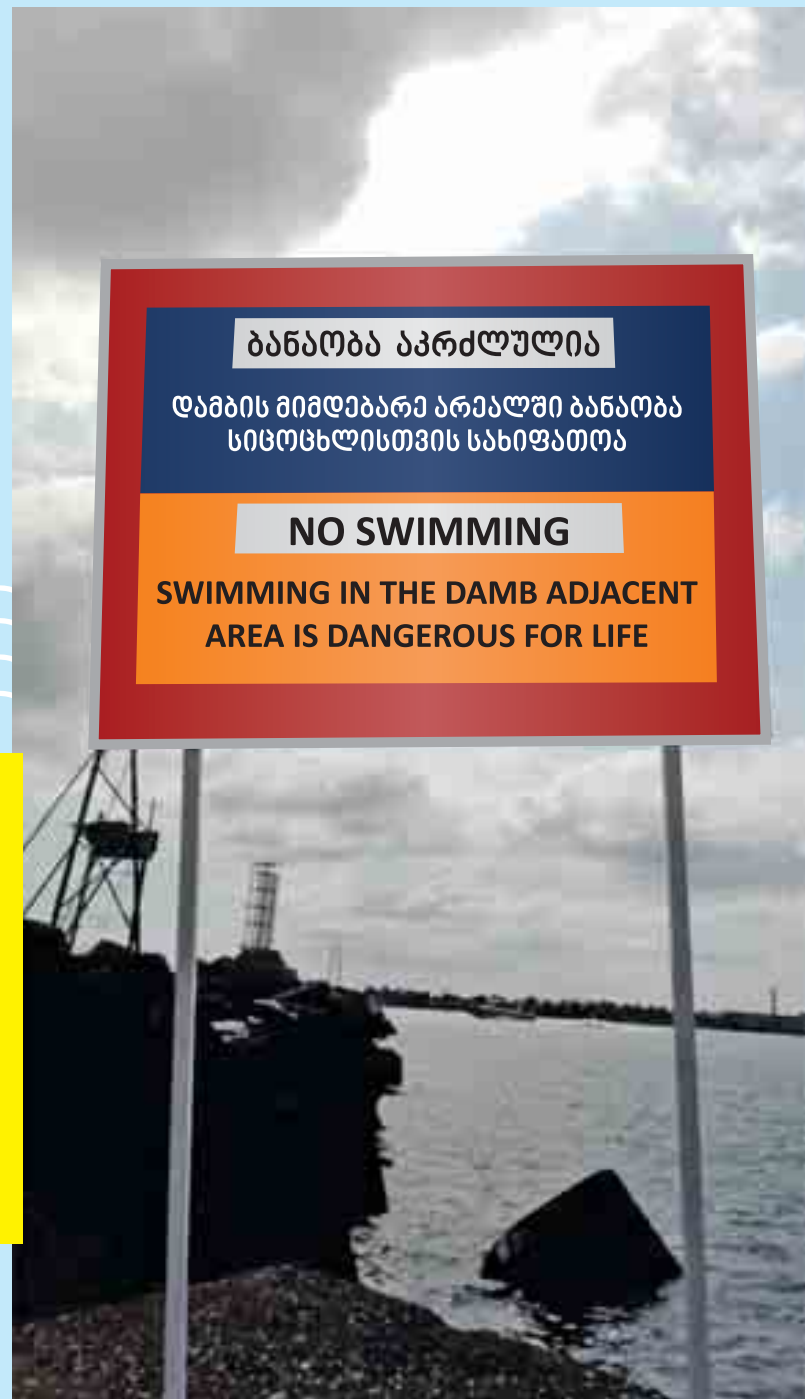


მდინარე ივრის შესართავი ერთ-ერთი ყველაზე საშიში ადგილია თბილისის წყალსაცავზე, სადაც კუსტარული რეკრეაციული ზონაა მოწყობილი. ტერიტორიაზე არ არის დამონტაჟებული გამაფრთხილებელი აბრები და არც სპეციალური ბარიერებია მოწყობილი. ადამიანები არ არიან ინფორმირებული, რომ ამ ადგილას ბანაობა სახიფათოა.



საშიში ადგილია ასევე, სამგორის რაიონში, თეკლა ბატონიშვილის ქუჩის ბოლოს, მდინარე მტკვრის ნაპირზე, სადაც უწესრიგოდ ყრია ბეტონის კვადრები, რაც, სავარაუდოდ, წარმოადგენს აღიდებული მდინარის შესაკავებლად სახელდახელოდ მოწყობილ ჯებირს. ეს ადგილი იმიდავს მეთევზეებსა და მიმდებარე ტერიტორიაზე მცხოვრებ ახალგაზრდებს, რომლებიც აქ მტკვარში საბანაოდ შედიან. მდინარის წყალი ძალიან დაბუნძურებულია ქალაქ თბილისის კანალიზაციით, რაც დამატებით საფრთხეს უქმნის მობანავეთა ჯანმრთელობას.

იმ ქმედებებს შორის, რომლებიც უნდა განხორციელდეს დახრჩობით გამოწვეული სიკვდილიანობის პრევენციისათვის, მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაცია ასახელებს, ერთი შეხედვით, მარტივ, დაბალბიუჯეტიან, მაგრამ პრევენციისთვის ეფექტიან ისეთ ნაბიჯებს, როგორიცაა ბარიერების დამონტაჟება წყალთან მისასვლელობის/მისაწვდომობის გასაკონტროლებლად.



მდინარე მტკვრის სანაპირო ზოლი აქამდე არასოდეს შესწავლილა მოქალაქეთა უსაფრთხოების დაცვისა და შესაბამისი პრევენციული ღონისძიების დაგეგმვის მიზნით. როგორც თბილისში, ისე საქართველოს რეგიონებში, მტკვარში მოქალაქეთა დახრჩობის მრავალი შემთხვევა ფიქსირდება. მსგავს უბედურ შემთხვევებს შინაგან საქმეთა სამინისტრო ფორმალურად იძიებს ისე, რომ გამოძიება ყოველ ჯერზე მთავრდება საქმის შეწყვეტის დადგენილებით და არ იკვეთება წყლის ობიექტის მართვასა და მოქალაქეთა უსაფრთხოებაზე პასუხისმგებელი კონკრეტული უწყებებისა თუ კერძო კომპანიების ბრალეულობა.

ქალაქ რუსთავში, მე-11 და მე-12 მიკრორაიონების მიმდებარედ, ჰესთან არსებულ დაჭაობებულ წყალსაცავთან, ერთ-ერთ ყველაზე საშიშ ადგილას, სადაც წარსულში ადამიანების დახრჩობის არაერთი შემთხვევაა დაფიქსირებული, წყალსაცავის ნაპირზე ერთმანეთის გვერდით ნახავთ ბანაობის ამკრძალავ ბანერს და წყალსაცავში დამხრჩვალ ადამიანის ხსოვნის საპატივცემულოდ აღმართულ ჯვარს. ეს სურათი გვიჩვენებს, რომ მსგავს საშიშ ადგილებზე მხოლოდ ამკრძალავი ბანერების დამონტაჟება საკმარისი არ არის და ხშირად აუცილებელია, წყლის ობიექტი დაცული იყოს სპეციალური ბარიერებით.

ჩვენი ჟურნალის სახელით, გვსურს გამოვხმაუროთ მაისში ლაგოდების დაცულ ტერიტორიაზე, გურგენიანის ჩანჩქერზე დატრიალებულ ტრაგედიას, რომელსაც 16 წლის გოგონა შეეწირა. სოციალურ ქსელებში არაერთი კრიტიკა გაისმა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მიმართ. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ერთი მხრივ, ნაკრძალებში ყოველგვარი ჩარევა კანონით აკრძალულია და, შესაბამისად, ჯებირებიც ვერ მოეწყო, მეორე მხრივ, ამ ტერიტორიების დაკეტვა ვიზიტორებისთვის არ იქნება საუკეთესო გამოსავალი. აქედან გამომდინარე, საჭიროა კომპლექსური გადაწყვეტილების მიღება.

ჩვენი მხრივ, იმედს გამოვთქვამთ, რომ სააგენტო შესაბამის დასკვნებს გააკეთებს, პრევენციული ზომების მისაღებად. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ არანაკლები პასუხისმგებლობა ეკისრება განათლების სამინისტროსა და სკოლების ადმინისტრაციებს, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან ექსკურსიებზე. ბავშვების უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად მხოლოდ ტრანსპორტირების რეგულირება არ არის საკმარისი, მასწავლებელი იქნება თუ ექსკურსიამდლოლი, უნდა იცავდეს წინასწარ შემუშავებულ მკაცრ განაწესს, რაც მინიმუმამდე შეამცირებს რისკებს.



Eng

On July 16, 2018 Anna Dolidze, Human Rights Center, CENN and Progress Center initiated the Campaign «Swim Peacefully». The campaign will unite public organizations and civic activists and will target the deaths of people in the rivers and lakes of Georgia. The goal of the campaign is to increase the responsibility of the government and raise public awareness.

ტყის ინვენტარიზაცია



დიდი ხანია ტყის რესურსებზე კაცობრიობის მოთხოვნილებამ გადააჭარბა ამ მიმართებით ბუნების მწარმოებლურ შესაძლებლობებს, რის გამოც მეტად მწვავედ და მასშტაბურად დაისვა საკითხი ტყეების შენარჩუნების, მისი უწყვეტად გონივრული (რაციონალური), ეფექტური გამოყენებისა და კვლავწარმოების ტემპების დაჩქარების შესახებ. ყოველივე ამისათვის აუცილებელი გახდა სარწმუნო ინფორმაციის არსებობა დროსა და სივრცეში ტყეების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მახასიათებლების შესახებ. სწორედ ამ მიზნით ჩამოყალიბდა ტყეთმონყოლა (ტყის ინვენტარიზაცია) - სატყეო-სამეურნეო საქმიანობის ხანგრძლივადიანი მართვის სპეციალიზებული სფერო, რომელიც უზრუნველყოფს ღონისძიებათა სისტემის შემუშავებას ტყის რესურსების რაციონალური გამოყენების, ტყეების პროდუქტიულობის ამაღლების, მათი კვლავწარმოების, დაცვისა და მოვლის უზრუნველსაყოფად.

ტყეთმონყოლის (ტყის ინვენტარიზაციის) სამუშაოები ამიერკავკასიაში, მათ შორის საქართველოში მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრიდან იწყება, თუმცა, მეთოდოლოგიის შემუშავებას, ზოგადად მცენარეული სამყაროს შესწავლას გაცილებით დიდი ხნის ისტორია აქვს. პირველი ბოტანიკური შესწავლა მოგზაურ-მეცნიერის ტურნიფორის მიერ 1700-1702 წლებში განხორციელდა, XIX საუკუნის დასაწყისში კავკასიის ფლორის შესახებ ცნობები პირველად იქნა მოცემული მეცნიერ-ბოტანიკოსის მარშალ ბიბერშტეინის მიერ, ხოლო, შემუშავებული ინსტრუქციების მიხედვით ტყეთმონყოლის სამუშაოების განხორციელება 1875 წლიდან იწყება (წყარო: „ამიერკავკასიაში ტყეთმონყოლის მათიანე 1982-1983წწ“. ამერიკავკასიის ტყეთმონყოლის საწარმო).

ეტაპობრივად პროცესმა პერმანენტული ხასიათი მიიღო და ვითარდებოდა სატყეო დარგის კვალდაკვალ, მათ შორის ინსტიტუციურადაც. განვითარების ახალი ტალღა 1947 წლიდან იწყება, როდესაც ჩამოყალიბდა საკავშირო გაერთიანება „ტყეპროექტი“. უწყება ტყეთმონყოლის სამუშაოებს არამხოლოდ საქართველოში, არამედ ამიერკავკასიისა და რუსეთის მასშტაბითაც ახორციელებდა.

სამწუხაროდ, დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ ქვეყანაში შექმნილმა სოციალურ-ეკონომიკურმა მდგომარეობამ მნიშვნელოვნად იმოქმედა სატყეო სექტორზე და ეტაპობრივად მოხდა დარგის განვითარების შეჩერება, სხვა მნიშვნელოვან პრობლემებთან ერთად შეჩერდა ტყის ინვენტარიზაციის სამუშაოებიც.

როგორც აღინიშნა, ტყის ინვენტარიზაცია ტყის მდგრადი მართვის წინაპირობაა, რომლის მეშვეობით ტყეების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მაჩვენებლების შეფასება და ყველა სახის სატყეო სამეურნეო ღონისძიების დაგეგმვა ხდება. მას 10 წლიანი საერვიზიო პერიოდი აქვს. საქართველოში ჩატარებული ტყის ინვენტარიზაცია ბოლოს 1997 წლით თარიღდებოდა. პროცესის აღდგენა ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ 2013 წლიდან შეძლო და დღეისათვის ტყეების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მაჩვენებლების შესახებ ინფორმაცია განახლებულია სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული 232 316 ჰა ფართობისათვის და მომზადებულია ტყის მართვის 10 წლიანი გეგმები.

ველური ბუნება

აღსანიშნავია, რომ თავის მხრივ, სექტორში წლების განმავლობაში დაგროვილი პრობლემებისა და აღნიშნული სამუშაოების ხანგრძლივადიანი წყვეტის გამო, ქვეყანაში თითქმის აღარ დარჩა შესაბამისი კვალიფიკაციის მეტყვევ სპეციალისტები (ე.წ. ტაქსატორები), ვისაც შეუძლია როგორც საველე სამუშაოების ჩატარება, ასევე, მართვის გეგმების მომზადება.



დღევანდელი პრაქტიკით, სააგენტო აღნიშნულ მომსახურებას იძენდა კერძო კომპანიებისაგან, თუმცა, ბაზარზე ასეთი მომსახურების მომწოდებელი მხოლოდ ერთეული კომპანიაა, რომელთა შორისაც გადანაწილებულია ფიზიკურად სამუშაოების შემსრულებელი არაუმეტეს 20 მეტყვევ სპეციალისტი და, შესაბამისად, შეუძლებელია სამუშაოების პარალელურად, რამდენიმე რეგიონში განხორციელება, რის გამოც სამუშაოები დროში ხანგრძლივდება ხოლმე.

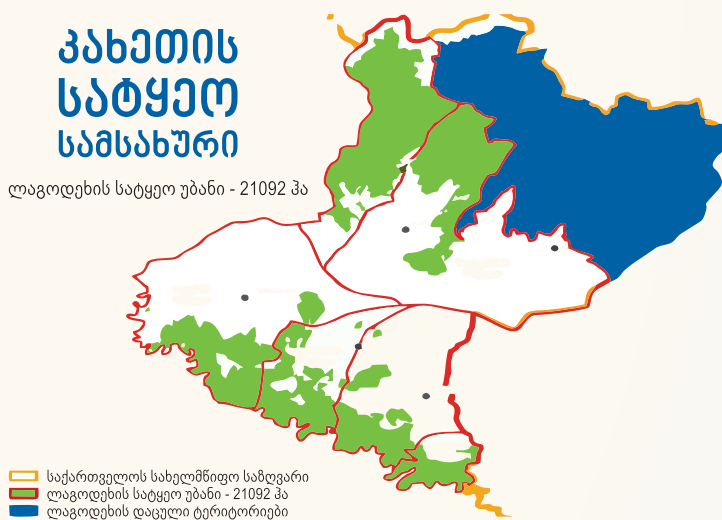
ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სააგენტოს მიერ მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება, ერთი მხრივ ტყის მდგრადი მართვის პრაქტიკის გაუმჯობესებისა და მეორეს მხრივ, ქვეყანაში პროფესიული პოტენციალის გაუმჯობესების მიზნით, ასევე, პროცესების მდგრადობის უზრუნველსაყოფად, შეცვალოს პროცესთან დაკავშირებული მიდგომები და ტყის ინვენტარიზაციის სამუშაოები მომავალში განახორციელოს საკუთარი ძალებითა და შიდა რესურსებით.

2018 წელს ეროვნული სატყეო სააგენტოს მიერ მომზადდა მეტყვევ-ტაქსატორების გადამზადების სპეციალური, სამ თვიანი თეორიული და პრაქტიკული კურსი და სააგენტოს მეტყვევ სპეციალისტების მიერ გადამზადდა 15 ახალგაზრდა მეტყვევ, რომლებიც ტყის ინვენტარიზაციის სამუშაოებზე დასაქმდნენ. პროცესს მხარდაჭერას გაეროს განვითარების პროგრამა (UNDP) უწევს.

ამ მიდგომით განახლებული ტყის ინვენტარიზაციის სამუშაოები ლაგოდეხის სატყეო უბნიდან დაიწყო. საველე სამუშაოები 21092ჰა ფართობზე განხორციელდება, შეფას-

კახეთის სატყეო სამსახური

ლაგოდეხის სატყეო უბანი - 21092 ჰა



დება ტყეების ბიოლოგიური, ეკოლოგიური და ეკონომიკური მდგომარეობა, ტყის რესურსების მოცულობები და ტყეების სანიტარული მდგომარეობა. საველე მონაცემების საფუძველზე 10 წლიანი მართვის გეგმა მომზადდება. ლაგოდეხში ტყის ბოლო ინვენტარიზაციის სამუშაოები 1993 წელს განხორციელდა და ტყის ინვენტარიზაცია და მონაცემთა განახლება ხელს შეუწყობს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არამხოლოდ ტყის რესურსების მგრად და ეფექტიან სარგებლობას, არამედ, გამოვლინდება და გამოსწორდება ის ხარვეზები რაც დაკავშირებულია მიწათსარგებლობასთან.

უმნიშვნელოვანესია განახლებული მონაცემები ჭაღის ტყეების მდგრადი მართვის უზრუნველყოფის მხრივაც.

A photograph of a forest with tall, thin trees and a ground covered in fallen leaves. The trees have light-colored bark and green foliage. The ground is covered in brown and orange leaves. A white rounded rectangle is overlaid on the bottom right of the image, containing text.

Eng

It is noteworthy that, due to the accumulated problems over the years in the sector and the long term breakdown of these works, there are almost no resident specialists in the country who can conduct fieldwork as well as preparation of management plans.

გარემოს დაცვის სამართალი

კობა ყალიჩავა



შოთა რუსთაველის ეროვნული
საბუნებისმეტყველო ფონდი
SHOTA RUSTAVELI NATIONAL
SCIENCE FOUNDATION

სსიპ შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული საპროექტო განაცხადის - „ქართული ადმინისტრაციული სამართლის ევროპეიზაცია გარემოს დაცვის სამართლის მაგალითზე“ - ფარგლებში (YS-2016-30) 2018 წელს გამოიცა თსუ იურიდიული ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორის, კობა ყალიჩავას წიგნი - „გარემოს დაცვის სამართალი“. მასში მეცნიერული ანალიზის საფუძველზე განხილულია ისეთი საკითხები, როგორებიცაა: გარემოს დაცვის სამართლის ევროპეიზაცია, გარემოს დაცვის ევროპული სამართალი, გარემოს დაცვის კონსტიტუციური სამართალი, გარემოს დაცვის სამართლის პრინციპები, გარემოს დაცვის ევროპული სტანდარტები, გარემოს დაცვის ჰორიზონტალური კანონმდებლობა.

ავტორი მიმოიხილავს ამ სფეროს განვითარების რამდენიმე ძირითადი ეტაპს. პირველ რიგში, ეს იყო დამოუკიდებლობიდან „ვარდების რევოლუციამდე“ პერიოდი, როცა გარემოს დაცვის კანონმდებლობა ქაოტურად და მექანიკურად შეიქმნა. ავტორის თქმით, ეს იყო ელსტერის-ეული, ე.წ. „ერთდროულობის დილემის“ სახელით ცნობილი, ეტაპი, როცა ქვეყანა ყველა მიმართულებით ატარებდა რეფორმას - თანამედროვე სახელმწიფოს მშენებლობის, პოლიტიკური რეჟიმის ტრანსფორმაციისა და თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის შექმნის მიმართულებით. მართალია, მაშინ გარემოს დაცვის სფეროში უცხოური გამოცდილების საფუძველზე ბევრი საბაზისო კანონმდებლობა შეიქმნა, მაგრამ შინაარსობრივად აცდენილი იყო მაშინდელ სოციალურ-ეკონომიკურ რეალობას და, შესაბამისად, ამ კანონებს ცხოვრებაში არც უმუშავიათ. „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ ბიზნესის კეთების რეგულაციების პრიორიტეტულობა გახდა ახალი კანონმდებლობის შექმნის იდეოლოგიური საფუძველი.



ამიტომ, პირველ რიგში, გაუქმდა 90-იან წლებში შექმნილი ნორმების დიდი უმრავლესობა, რომლებიც ფორმალურად (ანუ წიგნებში და არა მოქმედებაში) - ღირებულებებზე იყო ორიენტირებული. მაშინ დერეგულირების პოლიტიკა არაფერს ისე მკაცრად არ შეხებია, როგორც ეს გარემოს დაცვის შემთხვევაში მოხდა. ეს იყო მეორე უკიდურესობა, როცა მაშინდელმა სოციალურ-ეკონომიკურმა სინამდვილემ განაპირობა უკვე შინაარსობრივად არას-წორი კანონმდებლობის გაჩენა. ამ ფონზე, ავტორის შეფასებით, ევროკავშირთან ასოცირებით ნაკისრი ვალდებულებები ერთდროულად გარდამტეხი და დამაბნეველი ფაქტორი აღმოჩნდა. საქმე ის იყო, რომ დერეგულირების პოლიტიკისა და ე.წ. „ველური ლიბერალიზმის“ შემდეგ აბსოლუტურად რეგულაციური პოლიტიკისკენ აღებული კურსმა დაბადა ლეგიტიმური კითხვა - რამდენად შეიძლება ამ სფეროში ერთდროულად კიდევ ერთი „ახალი სამართლის“, ან უკვე „ასოცირებული სამართლის“ შექმნა? ეს შეკითხვა მთავარ ხაზად გასდევს ნაშრომს.

ნაშრომი უმეტესად მონოგრაფიული ხასიათისაა, თუმცა ის შესაძლებელია, აგრეთვე, გამოყენებული იქნეს სახელმძღვანელოდ. ავტორი იმედოვნებს, რომ ის დახმარებას გაუწევს პოლიტიკურ ინსტიტუციებსაც, რომლებიც ვალდებულნი არიან, საქართველოს კანონმდებლობა დაახლოონ ევროპულ კანონმდებლობასთან. ნაშრომი განსაკუთრებით საინტერესო უნდა იყოს ამ საკითხით დაინტერესებული დოქტორანტებისა და პროფესორ-მასწავლებლებისათვის.

Eng

Wildlife magazine would like its readers to pay attention to the following publication: the associated professor of the law faculty of Tbilisi State University Koba Kalichava with the support of Shota Rustaveli National Scientific Fund offers a new publication “Law of Environment protection”

დაცული ტერიტორიები

„საქ იქმნება დაუვრჩეყარი მოგონებები“

Protected Areas

ნატურალისტის თვალით დანახული მარტვილისა და ოკაცეს ბუნების ძეგლები

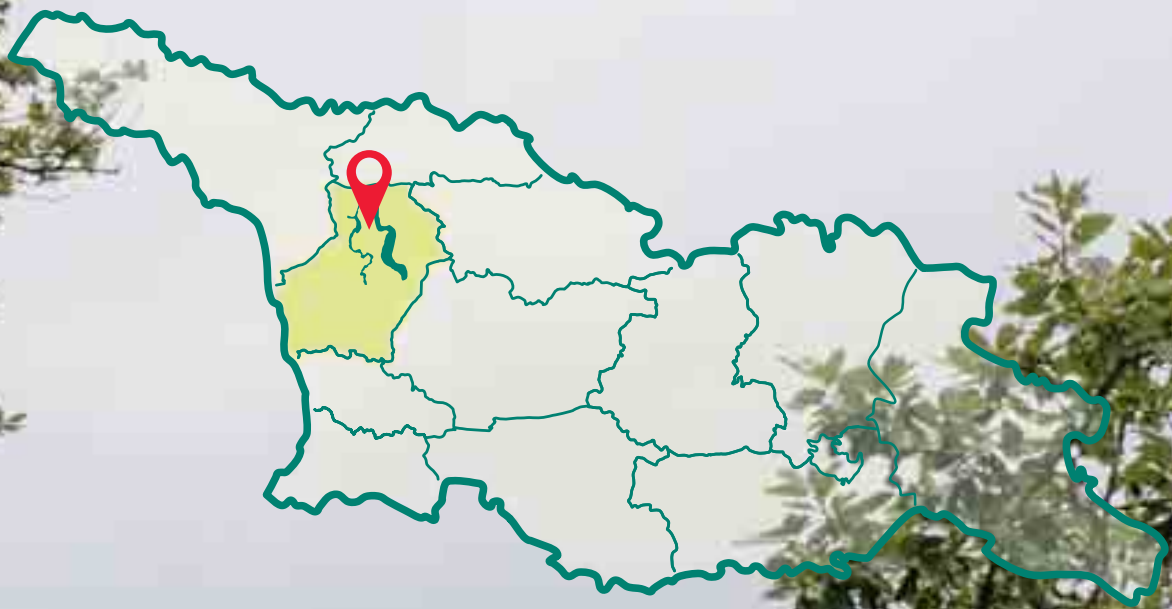


WWW.APA.GE

დაცული ტერიტორიების სააგენტო
AGENCY OF PROTECTED AREAS



მარტვილისა და ოკაცეს ბუნების ძეგლები ვიზიტორებს ელიან



2019 წელს დაცული ტერიტორიების სააგენტო მნიშვნელოვანი სიახლეებით ხვდება.

უმნიშვნელოვანესი ეკოტურისტული ობიექტი - ხონის მუნიციპალიტეტის სოფელ კინჩხაში ვიზიტორებისთვის იხსნება ოკაცეს ჩანჩქერი.

დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ორგანიზებით ტერიტორიაზე მოეწყო ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა, ბილიკები, გადასახედი პლატფორმები, აშენდა ვიზიტორთა ცენტრი.

ოკაცეს ჩანჩქერი საქართველოს დაცული ტერიტორიების გამორჩეული ბუნების ძეგლია და ჩვენს ქვეყანაში ერთ-ერთი უდიდესი ჩანჩქერია.

ჩანჩქერი ვიზიტორებისთვის უკვე კარგად ცნობილი და საყვარელი კანიონიდან - ოკაცედან სულ რამდენიმე კილომეტრში მდებარეობს. სწორედ აქედან იღებს სათავეს მდინარე, რომელიც ოკაცეს კანიონში მიედინება.

ოკაცეს ჩანჩქერამდე მისასვლელად ვიზიტორები

ჩანჩქერების კასკადია. პირველი ჩანჩქერის სიმაღლე დაახლოებით 25 მ-ია, ხოლო მეორე ჩანჩქერის სიმაღლე 70 მ-მდე აღწევს. ნაკადის მდ. საწისქვილოსთან შეერთების შემდეგ, 20 მეტრში წარმოიქმნება კასკადის მესამე, დაახლოებით 35 მ სიმაღლის საფეხური.

ოკაცეს ჩანჩქერი შესანიშნავი ადგილია თავგადასავლების მყვარულთათვის შვებულების დროს. ასე რომ, ეწვიეთ საქართველოს ეროვნულ პარკებს.

ოკაცეს ჩანჩქერის მონახულებისას არ დაგავიწყდეთ ოკაცესა და მარტვილის კანიონებზე სტუმრობა, სადაც ასევე სიახლეები დაგხვდებათ. ოკაცეს კანიონზე შეიცვალა კიდული ბილიკის და გადასახედი პლატფორმის საფარი. დაიგო ლითონის გამჭვირვალე იატაკი, რომელიც ბილიკს მეტად ექსტრემალურს გახდის. ასევე, გვერდითი დამცავი ბაგირები შეიცვალა უჟანგავი ბაგირებით. შედეგად, კანიონში მოგზაურობა მეტად უსაფრთხო გახდება.



კეთილმოწყობილ ბილიკზე გაივლიან, სადაც დატკეპიან ულამაზესი ხედებითა და ბუნების მშვენიერებით.

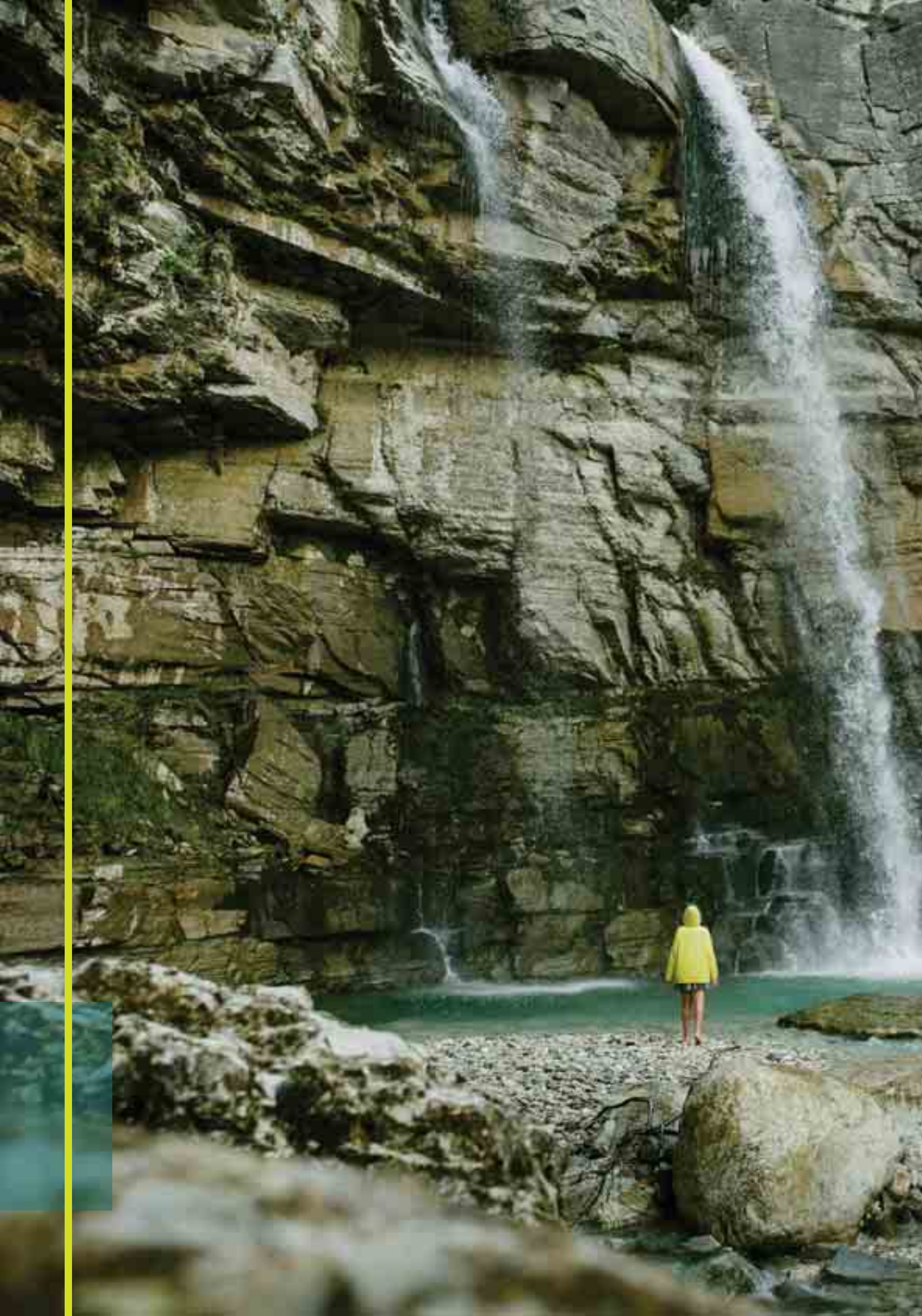
განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ ოკაცეს ჩანჩქერი საქართველოს ყველაზე პოპულარული დაცული ტერიტორიებიდან - პრომეთეს მღვიმიდან და მარტვილის კანიონიდან - დაახლოებით თანაბარ მანძილზე - 20 კილომეტრში მდებარეობს.

ოკაცეს ჩანჩქერი სამ საფეხურად გადმოშავალი

ოკაცეს კანიონის ბუნების ძეგლი ხონის მუნიციპალიტეტის სოფელ გორდის მიდამოებში მდებარეობს.

ოკაცეს კანიონის 2-3 საათიანი საფეხმავლო მარშრუტი დადიანების ისტორიულ ტყე-პარკსა და 780 მ სიგრძის კიდულ ბილიკს გაივლის და პანორამული გადასახედით სრულდება, სადაც ვიზიტორებს ვიზიტორებს იქვე დამონტაჟებული სმარტ-სეელფის აპარატით სამახსოვრო ფოტოსურათის გადაღება შეუძლიათ.









მარტვილის კანიონზე ახალი ტურისტული სეზონისთვის ეწყობა ახალი ექსტრემალური ატრაქცია - ზიპ-ლაინი, რაც ადგილზე მოსულ სტუმარს საშუალებას მისცემს დამატებითი თავგადასავალი მოიწყოს.

მარტვილის კანიონის ბუნების ძეგლის ვიზიტორთა ცენტრი სოფელ ინჩხურში, კანიონის შესასვლელთანაა განთავსებული.

ქვით მოკირწყლული 700 მ-ის სიგრძის წრიული საფეხმავლო ბილიკი ვიზიტორთა ცენტრიდან იწყება და გაივლის დადიანების ისტორიულ ბილიკს. ბილიკზე განლაგებულია 2 ხიდი, 3 გადასახედი პლატფორმა, კირქვის დიდი ლოდებისგან აშენებული 30-საფეხურიანი ისტორიული კიბე.

ვიზიტორებს ასევე შესაძლებლობა აქვთ გაისეირნონ ნავით მდ. აბაშის 300-მეტრიან (ერთი გზა) მონაკვეთზე და დატკბნენ მთის მდინარის კანიონის ულამაზესი ხედებით.

მარტვილისა და ოკაცეს ბუნების ძეგლების ადმინისტრაციაში შემდეგი ბუნების ძეგლების ნახვა შეგიძლიათ:

- ბაღდის კანიონის ბუნების ძეგლი
- მდ. აბაშის ჩანჩქერის ბუნების ძეგლი
- მოთენას მღვიმის ბუნების ძეგლი
- ონიორეს ჩანჩქერისა და ტობის პირველი მღვიმის ბუნების ძეგლები
- ოჩხომურის ჩანჩქერის ბუნების ძეგლი
- ტობის ჩანჩქერისა და არსენ ოქროჯანაშვილის ბუნების ძეგლები
- ჯორწყის მღვიმის ბუნების ძეგლი
- ნაზოდელავოს მღვიმის ბუნების ძეგლი



"Unforgettable memories are created here"

Vashlovani Protected Areas seen by naturalists

Eng

One of the most important eco-tourism site - Okatse waterfall is opened for visitors in the village of Kinchka, Khoni municipality.

The Agency of Protected Areas organized the ecotourism infrastructure, paths, platforms, and visitors center.

Okatse Waterfall is a distinctive monument of Georgia's protected areas and is one of the greatest waterfalls in our country.



მიზანი – ნაკლები ზიანი გარემოს



აირმთვერდამჭარი სისტემების განახლება

მოგვსენებათ, რომ ადამიანის საქმიანობის შედეგად ჰაერში გაიფრქვევა არაერთი ნივთიერება, რაც როგორც თვითონ ადამიანის ჯანმრთელობაზე, ასევე გარემოზე ახდენს უარყოფით ზეგავლენას.

მაგნე ნივთიერებების გაფრქვევის რისკი განსაკუთრებით მაღალია ისეთ სფეროში, როგორიცაა წიაღისეულის მოპოვება-გადამუშავება.

ჩვენი ჟურნალი აგრძელებს „არემზი გოლდისა“ და

„არემზი კოპერის“ გარემოსდაცვითი პროექტების მონიტორინგს. წინამდებარე სტატიაში დავინტერესდით, თუ რა ნაბიჯებს დგამს კომპანია ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი რისკის „ატმოსფერულ ჰაერზე ნეგატიური ზემოქმედების“ აღმოფხვრის კუთხით.

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით კომპანიამ მოგვანოდა ინფორმაცია თავიანთი გეგმების შესახებ, რომლებიც უახლოეს მომავალში უნდა განხორციელდეს.



ატმოსფერულ ჰაერის ხარისხზე ნეგატიური ზემოქმედების მინიმუმადე შემცირების მიზნით 2020 წლისთვის კომპანია ეტაპობრივად ჩაანაცვლებს ძველ ასპირაციულ სისტემებს ახალი, თანამდროვე ტიპის აირმტვერდამჭერი მოწყობილობებით. კერძოდ, გამამდიდრებელი ფაბრიკის სტაციონარული გაფრქვევის წყაროებზე (როგორებიცაა მადნის დამსხვრევისა და დაფქვის უბნები, სააკუმულაციო ბუნკერები და კირის საამქრო) დამონტაჟებული ე.წ. „სკრუბერები“ რომლებიც მტვერს წმენდენ წყლის ჭავლის ზემოქმედებით, მთლიანად შეიცვლება ფილტრებიანი აირმტვერდამჭერი სისტემებით, რომლებიც ბევრად ეფექტურია და 99%-მდე დაიჭერს ატმოსფეროში გაფრქვეული მტვერის ემისიას.

ლექტორში.

- კოლექტორში შემგებელი მტვერის განმენდას უზრუნველყოფს გამფილტრი სექცია, სადაც განთავსებულია პოლიესტერის მასალის ფილტრები.
- გაწოვილი ჰაერის შედეგად ფილტრებზე დაგროვებული მტვერის ნაწილაკებს ფერთხავს ავტომატიზებული სისტემა, რომელიც დროის გარკვეულ ინტერვალში აწვდის შეკუმშული ჰაერის იმპულსს ფილტრების თითოეულ სექციას.
- მტვერის მოცულობა გროვდება კოლექტორის ძირში (დიფუზორში), საიდანაც მბრუნავი სარქველით იყრება მიმართველ მილში და წყლის ნაკადით ბრუნდება კირის რძის მიმღებ სისტემაში.

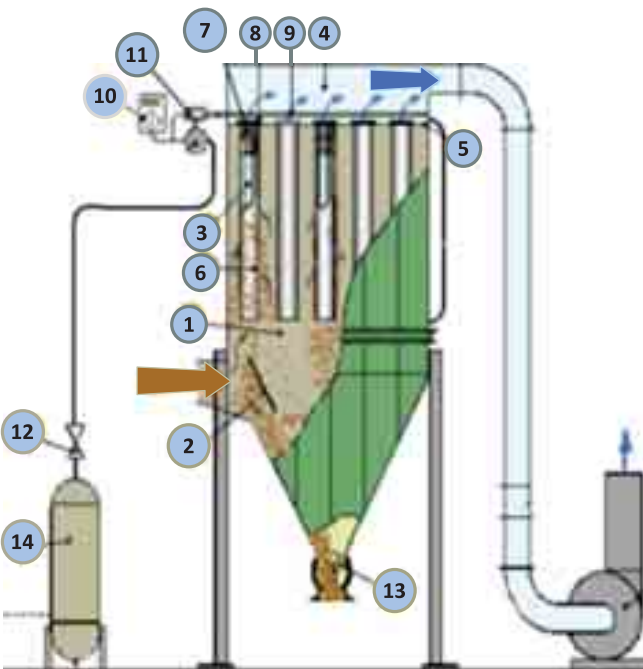
ძველი ასპირაციული სისტემა სკრუბერი					ახალი აირმტვერდამჭერი სისტემა				
შემაგალი ჰაერი	გამომავალი ნაკადი	გაფრქვევის რაოდენობა	ეფექტურობა	წლიური ემისია	შემაგალი ჰაერი	გამომავალი ნაკადი	გაფრქვევის რაოდენობა	ეფექტურობა	წლიური ემისია
1,32 მ³/წმ	1,36 მ³/წმ.	0,22 გ/წმ	62%	6,128 ტ/წ	3,333 მ³/წმ	3,333 მ³/წმ	0,066 გ/წმ	99%	1,833 ტ/წ

„არემჯი კოპერის“ კირის საამქროსთან უკვე დამონტაჟდა აღნიშნული აირმტვერდამჭერი სისტემა, რომლის მუშაობის პრინციპი შემდეგნაირია:

- კირის საამქროში მოქმედი წისქვილების მიმღები ბუნკერების თავზე დაერთებულია ჰაერსატარი მილები, რომლებითაც კირის ფრაქცია მიეწოდება და დაფქვის პროცესში წარმოქმნილი მტვერის ნაწილაკები გაიწოვება კო-

ახალი გამწმენდი სისტემის ტექნიკური შესაძლებლობის შედეგად საწარმოსთვის დადგენილი წლიური გაფრქვევის ჯამური მოცულობა ჰაერშიმნიშვნელოვნად შემცირდა.

ასევე, დაწყებულია მონტაჟი მსხვილი სამსხვრევის უბნის ახალი აირმტვერდამჭერი სისტემისა, რომელიც უახლოეს პერიოდში შევა ექსპლუატაციაში.



აირდამჭერი სისტემის შემადგენლობა

- | | |
|-------------------------------|---|
| 1. მტვრით დაბინძურებული ჰაერი | 9. ჰაერის დამბერი მილი |
| 2. დიფუზორი | 10. იმპულსური ბიძგების მაკონტროლებელი ამთვლეელი |
| 3. ბადე ცილინდრი | 11. მემბრანული სარქველი |
| 4. სუფთა ჰაერის გასასვლელი | 12. ჩამკეტი სარქველი |
| 5. მილის დაფა | 13. მბრუნავი სარქველი |
| 6. ფილტრის ტომარა | 14. შეკუმშული ჰაერის ბალონი |
| 7. ჩამკეტი | 15. გამწოვი ვენტილატორი |
| 8. სარქველები | |

ჟურნალი „ველური ბუნება“, თავის მხრივ, ჰპირდება მკითხველებს, რომ 2020 წლისთვის, დამოუკიდებელ ექსპერტთან ერთად, შეაფასებს ამ კონკრეტული მიმართულებით კომპანიის მიერ გაწეულ სამუშაოებს და წარმოგიდგენთ დასკვნებს, რათა ერთად შევაფასოთ, რამდენად იქნა მინიმუმადე დაყვანილი ატმოსფერულ ჰაერზე ნეგატიური ზეგავლენის რისკები.

Eng

Wildlife magazine keeps the process of monitoring all the projects that RMG Gold is planning in order to reduce its impact on environment.

This article tells us about the project that should minimalize negative impact on atmospheric air.



ცნობილი გამონათქვამი, რომლის მიხედვითაც გემოვნებაზე არ დავობენ, კარგა ხანია დავის საგნადაც ქცეული. ალბათ, რამდენი კაციც არსებობს, გემოვნებას იმდენნაირია. იმაზე, თუ რომელ კერძს რომელი ღვინო უხდება, ყველას თავისი აზრი აქვს, თუმცა, არსებობს საყოველთაოდ ცნობილი, საუკუნეების განმავლობაში გამოცდილი "წყვილები". მაგალითად, ლოკოკინები - შამპანური Blanc de blancs ან Premier cru Chablis; ზღვის პროდუქტების ასორტი - Muscadet sur lie; ძხვეული - cru Beaujolais (ან ძალიან კარგი Beaujolais-villages); შემწვარი ბატკანი - Medoc, განსაკუთრებით Pauillac და St-Julien; ყველი როკფორი - Sauternes; ყველი სტილტონი - დაძველებული პორტუგინი; თხის ყველი - Sancerre. დამეთანხმებით, ეს ჩამონათვალი განსაკუთრებული მრავალფეროვნებით არ გამოირჩევა, ამიტომ, თუ გსურთ თქვენი სადღესასწაულო, ანდა, ყოველდღიური სუფრა უფრო მრავალფეროვანი გახადოთ და სასურველ კერძს სწორად შეურჩიოთ ღვინო, მოგვეყვით!

წესები, რომლებიც უნდა დაარღვიო

სწორი შეხამება სულაც არ ნიშნავს მხოლოდ საუკუნეებით აპრობირებულ წყვილთა ჩამონათვალს. უმეტესწილად ეს ღვინისა და საკვების თქვენეული არჩევანია, რომელიც ერთმანეთსაც უხდება და თითოეულ მათგანსაც გაცილებით სასიამოვნოს ხდის. და თუ ამის გამო ზოგჯერ დადგენილი წესების დარღვევა გინევთ, ესე იგი, საამისო მიზეზები არსებობს.

მიღებულია, რომ თეთრი ღვინო თევზეულსა და

თეთრი ფერის ხორცს უხდება, წითელი - წითელს, ტრადიციული ადგილობრივი ღვინოები კი მშვენივრად ეხამება ადგილობრივ კერძებს. თანამედროვე გურმანები ასეთ დამოკიდებულებას სწორხაზოვნებისა და პრიმიტიულობის გამო აკრიტიკებენ, თუმცა, სიმართლის გარკვეული მარცვალი მასში უდავოდ დევს.

მაგალითად, წითელი ღვინო ძალიან ხშირად არ უხდება თევზს, რადგან ეს უკანასკნელი სასმელს ლითონის მომწარო გემოს აძლევს (თუმცა, წითელ ღვინოში მომზადებულ თევზთან წითელი ღვინო მშვენიერი დასალევეა. ასეთ შემთხვევაში თამამად შეგიძლიათ არჩევანი Pinot Noir-ზე შეაჩეროთ). უხეში ტექსტურის ხორცი, რომელიც ხანგრძლივ ღეჭვას საჭიროებს, განსაკუთრებით, საქონლის ბიფშტეკსი, მშვენივრად არბილებს ტანინის გემოს, აქედან - წესი: წითელი ღვინო სუფრაზე - წითელი ფერის ხორცეულთან, თეთრი კი თევზსა და ხორცის თეთრ სახეობებთან ერთად მიიტანეთ. ყველასათვის ნათელია, რომ თევზეულსა და ღია ფერის ხორცს კუჭი გაცილებით იოლად ითვისებს, ვიდრე ნანადირევსა და წითელი ფერის ხორცეულს, აქედან გამომდინარე, ეს პროდუქტები უფრო დელიკატური მეთოდით უნდა მოვაშადოთ, რათა მათ საგემოვნო თვისებებს გაესვას ხაზი - მოვხარშოთ დაბალ ცეცხლზე ან სულაც - ორთქლზე.

ზემოთ მოყვანილი რეკომენდაციები ღღესაც ძალშია. თამამად შეგიძლიათ დავეყრდნოთ ძველ პრინციპს და ღვინო ცილოვანი საკვების ფერის მიხედვით შევარჩიოთ: როცა ცხვრის, საქონლის ხორცი და ნანადირევი მარტივად, ყველანაირი "ჩახუჭუჭების" გარეშე მომზადებული, უკეთესია მათთან წითელი ღვინო მივიროთ (ასევე, ინდაურისა და ღორის ხორცთანაც). თევზისა და კვერ-

ცხის კერძების უმეტესობას თეთრი ღვინო უხდება, პარკოსანი კულტურებისგან მომზადებულს კი - წითელი. ყველაფრის მიუხედავად, ხორცის ფერი არ არის ის ერთადერთი ფაქტორი, რომელიც ღვინის შერჩევაში გვცხმობს.

ძალზე მნიშვნელოვანია, რამდენად "მძიმე" ესა თუ ის კერძი. ამას მხოლოდ საკვებში ინგრედიენტების შემადგენლობა კი არა, მათი მომზადების წესიც განსაზღვრავს. მაგალითად, ბასკურად - პომიდვრით, წინკით, ნივრითა და კარტოფილით მომზადებული თინუსი "მძიმე" კატეგორიაში გადის, მაგრამ საგრძნობლად "მსუბუქდება," თუ მას უბრალოდ დაბალ ცეცხლზე მოვხარშავთ. ორთქლზე მომზადებულ ქათმის თეთრ ხორცს ორგანიზმი ადვილად ითვისებს, რასაც ვერ ვიტყვით ღვინოში მოხარშულ ცხიმთან მამალზე. ამ შემთხვევაში ღვინის შერჩევის წესი მარტივია: ცხიმთან, ნოყიერ კერძებთან არომატული, ბლანტი და მაგარი ღვინოები მიირთვით (მაგალითად, ქოთანში მომზადებული ნანადირევი სირას ღვინოებთან ერთად); საშუალო სიმძიმის საკვებს საშუალო სიმაგრის ღვინო უხდება (შემწვარ ქათამს - წითელი Bergerac ან თეთრი St-Veran), მსუბუქ კერძებს კი მსუბუქი ღვინო მიაყოლეთ (მოხარშულ მოლუსკებს - Muscadet ან პინო ბიანკოს ღვინოები). ყოველი შემთხვევისთვის შევასწავებთ, რომ სხეულიან ღვინოებში ალოკოჰოლის შემცველობა, ჩვეულებრივ, 12,5%-ს აჭარბებს, მსუბუქში კი ეს ციფრი 11%-ზე ნაკლებია.

ერთადერთი, რაც ამ შემთხვევაში გადამწყვეტ როლს არ თამაშობს, ღვინის გემოს ინტენსივობაა. ცხიმთან, ნოყიერი საკვები შეიძლება კარგად შეესაბამებოდეს მსუბუქ ღვინოს, თუ მისი გემო მკვეთრად გამოირჩევა საკვების ფონზე. თუმცა, ეს წესი არ ამართლებს ნებისმიერი მსუბუქი ღვინის შემთხვევაში. ხაზს ვუსვამთ: ღვინო უნდა იყოს ახალგაზრდა და მსუბუქი, მაგრამ ინტენსიური გემოთი - ჩვეულებრივ, ხილის ბუკეტით, რომელიც კარგად

ეხამება ბუნებრივ სიმჟავესა და ოდნავ სიტკბოს. კარგი მაგალითია გერმანული Spatlese-ს ან Auslese-ს, განსაკუთრებით, Riesling-ისა და შემწვარი ცხიმის იხვის, ბატის ან გარეული ღორის ღუეტი. ანდა, ტრადიციული საშობაო ქლიავის პუდინგი ახალგაზრდა და ნიავეით მსუბუქ, ტკბილ შუშუნა Asti-სთან ერთად.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია ამ ორი კომპონენტის, ანუ სიმჟავისა და გემოს ინტენსივობის განსხვავება საკვებშიც. კერძი შესაძლოა იყოს მსუბუქი, მაგრამ ჭკონდეს ერთი რომელიმე პროდუქტის, მაგალითად, სატაცურის ბუნებრივი გემო. ზოგჯერ გემოს ინტენსივობას ინგრედიენტების განსაკუთრებული წესით მომზადება განაპირობებს, როგორც, მაგალითად, ტაიტურ სამზარეულოში. იქაური კერძები უმეტესად ცხარეა, თუმცა იშვიათად ვნებს კუჭს. იგივე შეიძლება ითქვას იაპონურ სამზარეულოზეც.

კერძისა და ღვინის შეხამებისას კიდევ რამდენიმე მომენტი უნდა გაითვალისწინოთ. კერძოდ, რამდენად მჟავა ან ტკბილი თითოეული მათგანი; მნიშვნელოვანია მარილის შემცველობა საკვებში, ასევე - წინაკაც (ეს უკანასკნელი გადამწყვეტ როლს არ თამაშობს); და ბოლოს, ღვინოში ტანინის შემცველობა და ზოგიერთი პროდუქტის ტექსტურა.

კერძის სიმჟავეს ძირითადი შემადგენელი პროდუქტი, ასევე ციტრუსების ან რომელიმე ხილის წვენი, ძმარი ან სოუსში გამოყენებული თეთრი ღვინო განაპირობებს. ინტენსივობით კერძი იმ ღვინის მჟავიანობას უნდა შეესაბამებოდეს, რომელთან ერთადაც გვთავაზობენ. წინააღმდეგ შემთხვევაში ღვინო შეიძლება უგემურად მოგეჩვენოთ. მაგალითად, ფორთოხლით მომზადებულ ბატთან გამოხატული სიმჟავის მქონე ღვინო უნდა მიიტანოთ, ზეთისხილიან ბატთან კი ეს აუცილებელი არ არის.

თეთრი ღვინის მჟავიანობას შეუძლია კერძის გემო გააუმჯობესოს. მას ისეთივე ეფექტი აქვს, როგორიც ლიმონის რამდენიმე წვეთს.





ჩვეულებრივ, მუავიანობა გაცილებით მაღალია თეთრ ღვინოებში, განსაკუთრებით, თუ ვაზი შედარებით გრილ ადგილზე იზრდება. ასეთ ღვინოებს იძლევა ევროპის ჩრდილოეთ ნაწილში მდებარე ვენახები და ახალი სამყაროს რამდენიმე შედარებით გრილი ოლქი (ახალი ზელანდია, კასაბლანკა, კონსტანცია, ტასმანია, იარრას ველი, ადელაიდა და ლონგ-აილენდი). მუავიანობა ახასიათებს ასევე ახალგაზრდა ღვინოებს (ღვინის ასაკთან ერთად იგი სუსტდება); ღვინოებს, რომლებიც დიდი ხნის განმავლობაში არ ინახებოდა მუხის კასრებში (კასრში დაძველება ასევე ამცირებს ღვინის მუავიანობას). მაღალი მუავიანობის მქონე ღვინოებს მიეკუთვნება Sauvignon Blanc, Riesling (მშრალი, ნახევრადტკბილი და ტკბილიც კი), Silvaner, Aligote, Muscadet, Gros Plant და Shenin Blanc (ნებისმიერი - მშრალიდან ძალიან ტკბილის ჩათვლით).

მკვეთრად მუავე საკვებს არ უხდება სავსე, სქელი, მომწიფებული, კასრში დაძველებული ახალი სამყაროს ღვინოები, ასევე ღვინოები Chardonnay-ს ოჯახიდან: აესტრალიური, ზოგიერთი ახალზელანდიური და ჩრდილოეთ იტალიური Chardonnay.

წითელი ღვინოების რიცხვი, რომელიც მომუავო გემოს კერძებს უხდება, კიდევ უფრო მცირეა. მიზეზი მხოლოდ ის კი არაა, რომ მასში მუავიანობა ნაკლებია, არამედ ისიც, რომ მუავე საკვები წინააღმდეგობაში მოდის ღვინის ტანინთან. ზომიერი მუავიანობის მქონე წითელი ღვინოები, როგორც წესი, ახალგაზრდა, ნაკლებად-მაგარი ღვინოებია გრილი კლიმატის რაიონებიდან.

მომუავო კერძებს მოუხდება ცივი ან ოდნავ ჩაყვებული ლუარის წითელი ღვინოები (არა აქვს მნიშვნელობა, რომელი ყურძნისგან არის ისინი დამზადებული - კაბერნე ფრანის, პინო ნუარის თუ გამესგან), Beaujolais, Barbera, მისი შედარებით იშვიათი პიემონტელი ნათესავი Grigno-

lino, Bardolino, ასევე ნამდვილი მშრალი წითელი Lambrusco (არ აურიოთ მსგავსი სახელწოდების საექსპორტო იაფფასიან ღვინოებში) და Vinho Verde, რომელსაც უკეთესია, თუ დამზადების ადგილზე მივირთმევთ. ვარდისფერი ღვინოები მუავე კერძებს მაინცდამაინც არ უხდება. გამონაკლისია ვარდისფერი Sancerre - მატონიზებელი ნოტა მასში მკვეთრად არის გამოხატული.

ღვინისა და კერძის შეხამებისას ხშირად სათანადოდ არ აფასებენ წინაყისა და მარილის როლს. განსაკუთრებით ეს მარილს ეხება. როგორც წესი, მას მხოლოდ წყურვილის აღმძვრელად მიიჩნევენ. არადა, მლაშესა და ტკბილის შეხამება დიდი ხანია კლასიკად იქცა, ჰარმონიას კი ობიანი მლაშე ყველისა და ტკბილი ღვინოების ცნობილ დუეტებში მიაღწია: როკფორი - Sauternes-თან, სტილტონი კი - დაძველებულ პორტვენთან ერთად. კიდევ ერთი მაგალითია მკვეთრად ტკბილი გემოს მქონე Gewurtztraminer, რომელსაც ხშირად შებოლილ ლოკოკინებთან ერთად გვთავაზობენ.

მეორე მნიშვნელოვანი მომენტია მარილის მავნე ზემოქმედება ტანინზე. მარილი, რომელიც საკვების გემოს უსვამს ხაზს, ტანინის სიმწარესაც აძლიერებს. შემჩნეულია, რომ ის, ვინც კერძს ბევრ მარილს აყრის, უპირატესობას ან თეთრ ღვინოებს ანიჭებს, ან წითელს - ტანინის დაბალი შემცველობით, როგორც, მაგალითად, Beaujolais. ზომიერად მარილიან კერძებს ყველაზე მეტად უხდება ღვინოები მკვეთრად გამოხატული ხილის ხასიათით, იმისდა მიუხედავად, თეთრი იქნება ის თუ წითელი. გამოდგება ზომიერად მშრალი და ტკბილი გერმანული ღვინოები, როგორიცაა Riesling და Scheurebe. მნიშვნელოვანია გვახსოვდეს, რომ წითელი ღვინო მცირე ოდენობით ტანინს უნდა შეიცავდეს, ან იმ ტიპს შეესაბამებოდეს, რაც ახასიათებს ტკბილი მწიფე ყურძნისგან დამზადებულ ღვინოებს, რომლებიც თბილ კლიმატურ ზონაში იზრდება.

ტიპურ მარილიან საკვებს კარგად შეესაბამება შამპანური და სხვა მშრალი ცქრიალა ღვინოები, ასევე ხერესი fino და manzanilla. სხვათა შორის, მხოლოდ ეს ღვინოები უხდება ზეთისხილს.

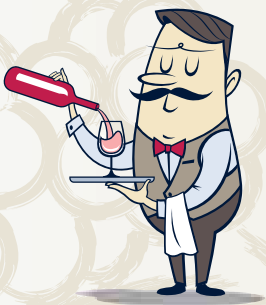
ახალდაფქული წინაკა მთლად მარილის "ეფექტს" ვერ ახდენს, თუმცა, თუ ოდესმე შესაძლებლობა გექნებათ გასინჯოთ ძალიან ძველი, მდიდრული, რთული ხასიათის ღვინო, წინაკა უპირობოდ დაივინყეთ, რადგან ეს სანელებელი სასმელის ყველაზე საინტერესო და მაინტრიგებელ ნიუანსებს ჩაახშობს. უბრალო ღვინის შემთხვევაში კი პირიქით ხდება: საჭმელში ჩამატებული წინაკა მის არომატს ამდიდრებს და ღვინოსაც ახალ სულს შთაბერავს.

კერძის, როგორც მუავე, ასევე ტკბილი გემო ღვინოს უნდა ეხამებოდეს და თუ მეტად არა, ისეთივე ტკბილი მაინც უნდა იყოს. თუ კერძი ღვინოზე ტკბილია, მაშინ ღვინო გემოს კარგავს და მუავე ხდება. როგორც სანელებლიან საკვებთან, აქაც მნიშვნელოვანია ღვინისა და კერძის "წონის" თანაფარდობა, თუმცა, მოცემულ შემთხვევაში ამაზე კონცენტრირება არ ღირს, რადგან გადამწყვეტი მნიშვნელობა სიტკბოს ენიჭება. ყველაზე "მძიმეწონიანი" ტკბილი ღვინოები ავსტრალიური მუსკატის ლიქიორები და ევროპული მაგარი ღვინოები - მალაგა, შერი და სხვადასხვა სახის მოსკატელია. მას მოსდევს Muscat de

Beeaumes-de-Venise და სხვა მუსკატები სამხრეთ საფრანგეთიდან. მუსკატის ლიქიორები და მაგარი ღვინოები ხარისხიან შოკოლადთან ან ნაღების პომადასთან, ტრადიციულ საშობაო პუდინგთან და ნაყინთან ერთად უნდა მიირთვათ.

კეთილშობილ ობმოდებული ყურძნისგან დამზადებული, ასევე ახალი სამყაროს გვიანი მოსავლისგან დანერგული ღვინოები, განსაკუთრებით Semillion, Riesling და Chenin Blanc, ხშირად უფრო "მძიმე" და ტკბილია, ვიდრე მათი ევროპული ანალოგები - Sauternes და Barsac, გერმანული Beerenauslese, Trockenbeerenauslese, Eiswein, ლუარული Coteaux du Layon, Quarts de Chaume, Vouvray და სხვ. Semillion-ის საფუძველზე შექმნილი ღვინოები (ისეთი, როგორიცაა Sauternes), გაცილებით სხეულიანი და მდიდრულია, ვიდრე Chenin Blanc ღვინოები ლუარიდან, ასევე, გერმანული ტკბილი ღვინოები. ისინი განსაკუთრებით უხდება ნაღების კრემით მორთულ პუდინგებსა და კრემ-ბრულეებს. ლუარისა და გერმანულ ტკბილ ღვინოებს მკვეთრად გამოხატული მუავე ნოტა ახასიათებს, რომელიც განსაკუთრებით უხდება ხილის პუდინგებს. Asti-სა და სხვა ცქრიალა მუსკატების გარდა, გერმანული ტკბილი ღვინოები ყველაზე მსუბუქია. ავსტრიული ღვინოები, მიუხედავად მათი სიახლოვისა გერმანულთან, გაცილებით სხეულიანია.





ტკბილ კერძებს საოცრად არ უხდება მშრალი ღვინოები, თუმცა ბევრი ტკბილი და ნახევრადტკბილი ღვინო მშვენივრად ეხამება მკვეთრად გამოხატული გემოს მქონე საკვებს. ეს არ ეხება მხოლოდ სახელგანთქმულ წყვილებს - Sauternes და იხვის ღვინოს პაშტეტს, Sauternes და როკფორს. ზღვის პროდუქტებთან და ნაღების სოუსში მომზადებულ თეთრ თევზთან შეგიძლიათ მიიტანოთ გერმანული Spatlese, ნახევრადმშრალი Vouvray, Montlouis ან Juranion, ასევე ნახევრადმშრალი შამპანური, მაგრამ ამ ღვინოების ხარისხი ერთმნიშვნელოვნად მაღალი უნდა იყოს. ნახევრადტკბილი გერმანული Riesling შეიძლება მიირთვათ ბატისა და იხვის, ღორისა და გარეული ღორისგან დამზადებულ ცხიმინ კერძებთან, განსაკუთრებით, თუ ისინი რომელიმე ხილის ტკბილ სოუსთან ან გარნირთან ერთად არის წარმოდგენილი. ტკბილი სოუსები, ყელეები და სანელებლები საუკეთესოდ ეხამება Spatlese-სა და Auslese-ს მოტკბო-მომჟავო არომატს, მაგრამ ისინი არ უხდება წითელ ხორცსა და ნანადირევს, ასევე შინაური ფრინველისა და თევზისგან დამზადებულ ბევრ კერძს. ნებისმიერ შემთხვევაში ღვინო არა სანელებლების, არამედ ძირითადი პროდუქტების მიხედვით უნდა შევარჩიოთ. იმ შემთხვევაში, თუ სანელებლებს მსხვერპლად ვერ წირავთ, სოუსი კერძის ერთ-ერთი მთავარი ღირსებაა ან წითელ ღვინოს ეტიკეტი ითხოვს, უნდა შეარჩიოთ "ტკბილი" ხილის ბუკეტის მქონე სასმელი. მაგალითად, კალიფორნიული Zinfandel, ავსტრალიური Shiraz ან ახალი სამყაროს წითელი ღვინოები.

ძველი სამყაროდან შეიძლება შეარჩიოთ ხმელთაშუაზღვისპირეთის ღვინოები, რომელთაც ყურძნის არომატი შეინარჩუნეს - გრენაში, სირა ან ტემპრანიო. გაცილებით გრილი რაიონებიდან უპირატესობა იმ ღვინოებს უნდა მიანიჭოთ, რომლებიც საუკეთესო მოსავლისგან არის მიღებული. ამასთან, სასურველია დარწმუნდეთ, რომ მათში ტანინის შემცველობა დაბალია.

რაც შეეხება თეთრი ღვინოების შერჩევას (გერმანულის გამოკლებით), ყურძნის სიმწიფე ამ შემთხვევაშიც გადამწყვეტია, თუმცა ოდნავ გამოხატული სიმჟავე აქაც არსებითია, განსაკუთრებით, თუ მოტკბო-მომჟავო სოუსთან გვაქვს საქმე. ყველაზე იოლია არჩევანი ახალგაზრდა ღვინოზე შეაჩეროთ. უარი უნდა თქვათ იმ ღვინოებზე, რომელთაც დიდი ხნის განმავლობაში აძველებდნენ მუხის კასრებში, ასევე, ღვინოებზე, რომელთაც მკვეთრად გამოხატული ზეთისებური გემო დაჰკრავს (იგი ჩნდება ვაშლისა და რძის ფერმენტაციისას, რომელიც მუავიანობას აქვეითებს). მუხისა და ზეთოვანი გემო, განსაკუთრებით, თუ ორივე ერთადაა, არ უხდება არც ტკბილ, არც ცხარე ხილის სოუსებს და არც სანელებლებს.

ის ფაქტი, რომ ღვინო მუხის კასრშია დაძველებული, ხშირად ეტიკეტზეა მითითებული, თუმცა, ამის მიხედვით ვერ განსაზღვრავ, რამდენად შეიძლება თავად ღვინოს ჰქონდეს მუხის გემო. ვაშლისა და რძის ფერმენტაციის შესახებ კი ეტიკეტზე არაფერი წერია. ამ ტექნოლოგიას წარმატებით იყენებენ ბურგუნდიაში, ამიტომ მათ ახალი სამყაროს ბევრმა ამბიციურმა მწარმოებელმა მიბაძა.

აქამდე ტანინის ბოროტების სიმბოლოდ განვიხილავდით. სწორედ ის აძლევს ღვინოს საშინელ გემოს თევზის კერძებთან ერთად. მარილთან კომბინაციაში იგი კერძს მწკლარტეს ხდის, ასევე არ უხდება ბევრი სახეობის ყველსა და კვერცხისგან მომზადებულ კერძებს. მაგრამ ისევე, როგორც თეთრი ღვინისთვის მუაფიანობა, ტანინი წითელი ღვინისთვის ძალზე მნიშვნელოვანია. იგი ღვინოს დამახასიათებელ სიმაგრეს აძლევს და მის გემოს უფრო რთულს ხდის.

მეღვინეებს შეუძლიათ მართონ ტანინის შემცველობა, რათა ბაზრის მოთხოვნას უკეთ უპასუხო. ბოლო წლებში გამოკვეთილი ტენდენციის მიხედვით, წითელ ღვინოებს ტანინის ნაკლები შემცველობით ამზადებენ. თუმცა, უნდა გავითვალისწინოთ, რომ არსებობს ყურძნის ზოგიერთი ჯიშის, რომელიც ბუნებრივად შეიცავს დიდი რაოდენობის ტანინს, მათ შორისაა სირა, კაბერნე, ნებიოლო, ბრუნელო და ტანა. ზოგიერთი ჯიშები კი, მაგალითად გამე, Beaujolais-იდან და დოლჩეტო, ბუნებრივად შეიცავენ მცირე რაოდენობის ტანინს.

თუ თქვენ საუკუნეებით აპრობირებული იდეალური გასტრონომიული წყვილებით გსურთ შემოიფარგლოთ, ამ წერილის დასაწყისს დაუბრუნდით, თუ სიახლეების მოყვარული ხართ, თამამად განახორციელოთ ექსპერიმენტები, თუმცა, ნურც დადგენილ წესებს დაივიწყებთ, რადგან ნებისმიერი გადახვევა წესებიდან სწორედ მათ არსებობას ადასტურებს. ჩვენ კი რამდენიმე კლასიკურ გასტრონომიულ წყვილს შემოგთავაზებთ:

ხიზილალა - შამპანური, მწითლე არაგინტაჟური ან

ვინტაჟური.

კარპაჩო - ახალი წითელი Dolcetto, ხარისხიანი ტოსკანური წითელი ღვინოები ან ვარდისფერი შამპანური.

კარრი - არომატული ხილის ღვინოები (მაგალითად, შარდონედან ან მარსანიდან), მშრალი Muscat, ან Gewurztraminer, ან წითელი ღვინო ტანინის მცირე შემცველობით, მაგალითად, შირაზი ან ტემპრანიო.

ჩინური კერძები - ახალი არომატული თეთრი (Riesling Kabinett, Gewurtztraminer, ახალგაზრდა წითელი Sauvignon Blanc), მსუბუქი წითელი (როგორიცაა შპატ-ბურგუნდერ ბადენიდან) ან პომროლის ღვინოები.

ქათამი - სხვადასხვა სტილის წითელი და თეთრი ღვინოები - ბერჟერაკული წითელიდან - სენ-ვერანის თეთრი ღვინოების ჩათვლით. შებოლილ ქათამთან რეკომენდებულია Chardonnay ახალი სამყაროდან, vin de pays მაკონადან ან შალონეზიდან.

ლაზანია - ხილის საშუალო ან სრულყოფილი წითელი, როგორიცაა Rosso di Montalcino, რუმინული Cabernet ან Primitivo.

ხორცეული დელიკატესი - ახალგაზრდა წითელი ღვინოები, როგორიცაა Beaujolais, Chinon, ან ჩილეს Cabernet Sauvignon, ასევე შეფიცარული Pinot Noir ან ნოლი.

პაელია - მშრალი და საკმარისად საესე ვარდისფერი, მაგალითად, ნავარიდან, პროვანსიდან ან ლირაკიდან.

პიცა - ახალი წითელი ხილის ან ახალი საშუალო თეთრი, მაგალითად, Chianti, ღვინოები კალიფორნიული სანჯოვეზედან ან შარდონედან.



რიზოტო - მსუბუქი არომატული თეთრი ღვინოები, როგორიცაა Pinot Bianco, Soave Classico ან პიემონტური Favorita.

სპაგეტი - ცოცხალი ხილის წითელი, როგორიცაა Chianti Classico ან Montepulciano d'Arbuzo ხორცის სოუსთან ერთად; ახალი თეთრი, მაგალითად, Pinot Grigio ან Collio, ცხიმოვან სოუსებთან ან სპაგეტი კარბონარასთან ერთად.

სტივი - სტრუქტურირებული წითელი ღვინო, როგორიცაა საუკეთესო ღვინოები კაბერნე სოვინიონიდან, შირაზიდან, ნებიოლოდან ან სანჯიოვეზედან.

სუმი - ახალი ძალიან მშრალი ან მშრალი თეთრი, მაგალითად, გერმანული Riesling Trocken, მშრალი ავსტრალიური Riesling, შამპანური ან ჩილეს Sauvignon.

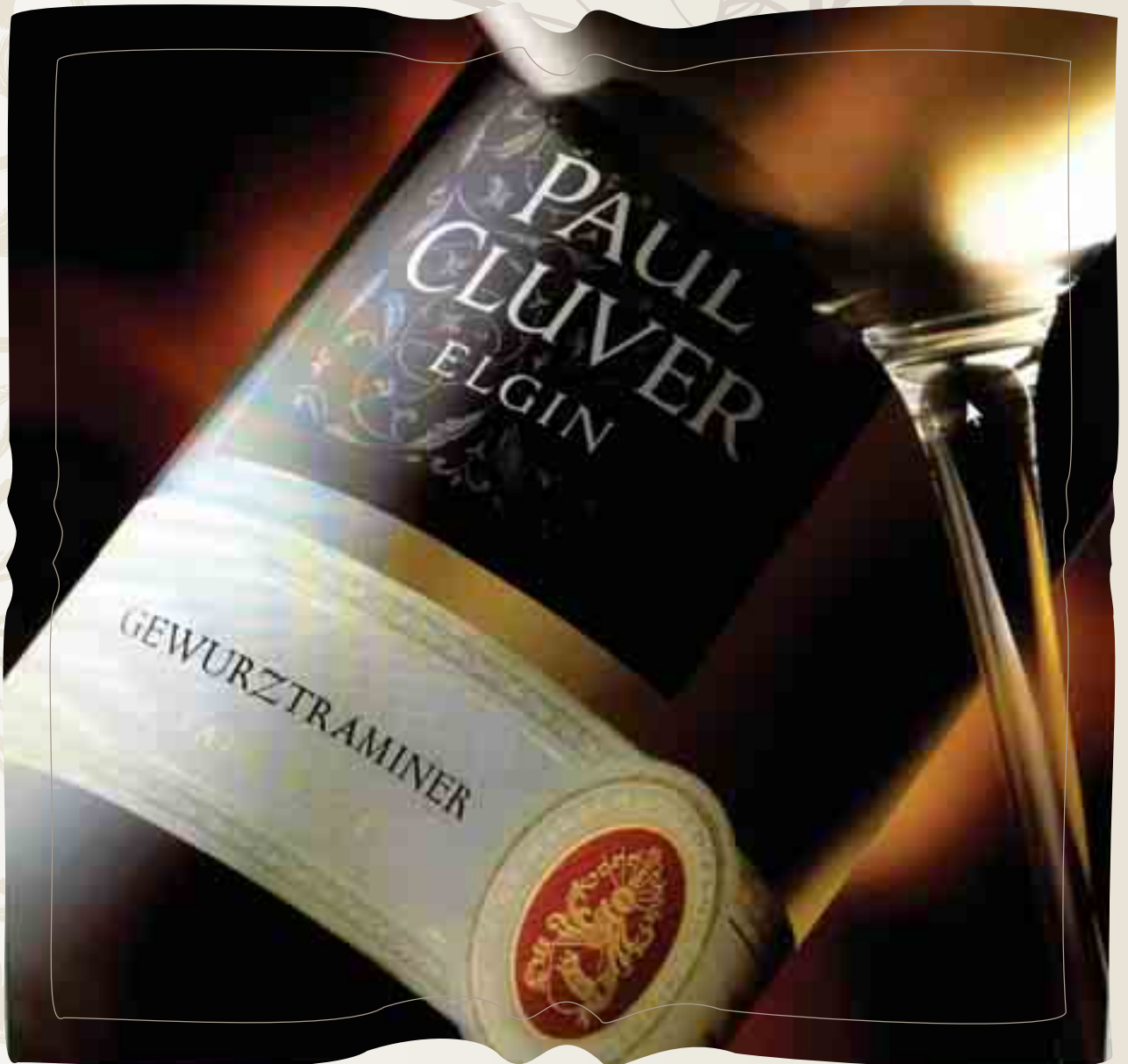
ხბოს ხორცი - მსუბუქი მშრალი თეთრი (Vouvray,

ელზასური Pinot Gris) ან მწიფე დიდებული წითელი ღვინოები (Pommard ან ღვინოები მარგოდან).

ფუა-გრა - კონცენტრირებული თეთრი ტკბილი ღვინო, მაგალითად, ელზასური Pinot Gris, Sauternes, Luranson, Tokaj, Recioto di Soave ან წითელი ცქრიალა Shiraz.

მწვადი - ინტენსიური ხილის წითელი, მაგალითად, ტემპრანიიოდან, ზინფანდელიდან, დორუს ან ალენ-ტეხოს ველეზიდან.

შოკოლადი - მაგარი ტკბილი ღვინო: Malaga, ლიქიორის Muscat ან ათწლიანი მუქი პორტვეინი; შოკოლადის პუდინგთან ერთად - Muscat-de-Venise, ახალგაზრდა Sauternes.



ცხენი და ადამიანი

ცხენთან პირველი კონტაქტი

ზურაბ ჭინჭარაძე

ახალუბნის საცხენოსნო კლუბის დირექტორი

(გაგონიერება)

მანუში მოძრაობის წესები

მანუში მოძრაობის წესები უზრუნველყოფს მანუში მყოფი ცხენებისა და მხედრების უსაფრთხო და შეუფერხებელ გადაადგილებას. წესების დაცვა სავალდებულოა ყველა მხედრისათვის მანუში. ეს წესებია:

1) მანუში შესვლის მსურველმა მხედარმა უნდა გააჩეროს ცხენი შესასვლელთან, ითხოვოს შესვლის ნებართვა მანუში მყოფი მწვრთნელების ან მხედრებისგან, დარწმუნდეს, რომ საფრთხეს არ ქმნის კედლის გასწვრივ მოძრაობის მხედრებისათვის და მხოლოდ ამის შემდეგ შევიდეს.

2) მანუში კედლის გასწვრივ მოძრაობისას უპირატესობა ენიჭება მარცხნივ (საათის ისრის საწინააღმდეგოდ) მოძრაობის მხედარს. მარჯვნივ (საათის ისრის მიმართულებით) მოძრაობის მხედარი ვალდებულია დროულად გადავიდეს მეორე კვალში და გზა დაუთმოს მარცხნივ მიმავალ მხედარს.



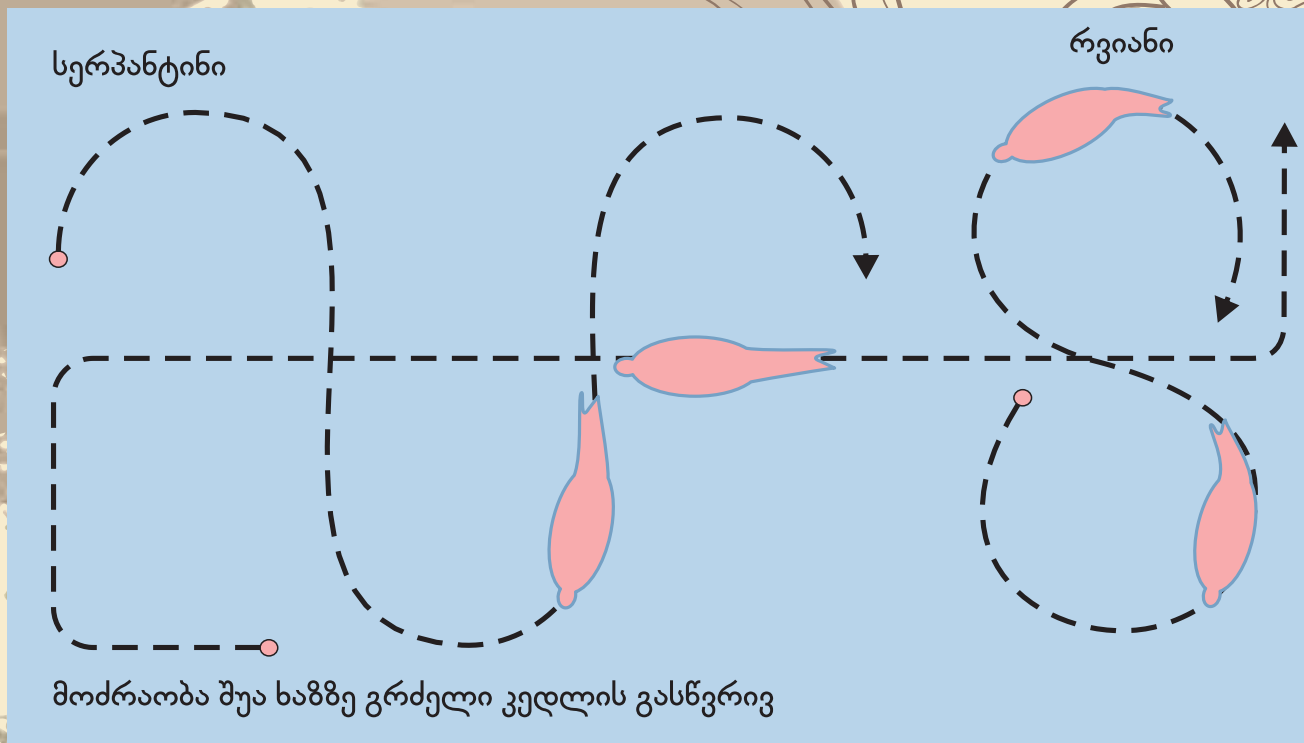
3) თუ მანუში თავისუფლად მონაგარდე ცხენი აღმოჩნდა (მაგ. მხედრის ჩამოგდებისას) მანუში მყოფმა სხვა მხედრებმა უნდა გააჩერონ თავიანთი ცხენები და საჭიროების შემთხვევაში ჩამოქვეითდნენ.

P.S. ადგილზე გეპირსიტყვიერი შეთანხმებით მხედრებს შორის შეიძლება დარეგულირდეს სხვა მსგავსი საკითხები.

მოძრაობა სამანუში ფიგურებით

როდესაც შევეჩვევით მანუის კედლის (ღობის) გასწვრივ პირველ კვალში ნაბიჯითა და ჩოროთით მოძრაობას, შეგვიძლია გადავიდეთ სამანუში ფიგურებით მოძრაობაზე. სამანუში ფიგურები წარმოადგენენ მანუში ცხენით სხვადასხვა ტრაექტორიით მოძრაობის საშუალებებს. მათი მეშვეობით ხდება ცხენის მართვის ხელოვნების შეთვისება და დახვეწა. სამანუში ფიგურების შესრულება





საინტერესოსა და მრავალფეროვანს ხდის ვარჯიშს და მოითხოვს მხედრისგან დიდ ყურადღებასა და სიზუსტეს.

ძირითადი სამანუო ფიგურები:

- დიდი ვოლტი - წრედიამეტრით 10-დან - 20მ-მდე;
- პატარა ვოლტი - წრედიამეტრით 6-დან - 10მ-მდე;
- მიმართულების შეცვლა დიაგონალზე;
- მიმართულების შეცვლა ნახევარვოლტზე;
- მოძრაობა შუა ხაზზე გრძელი კედლის გასწვრივ;
- მოძრაობა შუა ხაზზე მოკლე კედლის გასწვრივ;
- რვიანი;
- სერპანტინი.

შესრულების ტექნიკა

სანამ ჩვენ ვმოძრაობდით კედლის (ღობის) გასწვრივ, კედელი გვემსახურებოდა როგორც ორიენტირი და როგორც შემაკავებელი ჯებირი. ცხენი მოქცეული იყო ერთგვარ ღერეფანში, რომლის ერთ (გარეთა) მხარეს წარმოადგენდა კედელი, ხოლო მეორე (შიგნითა) მხარეს ჩვენი შიგნითა ხელი და ფეხი. სამანუო ფიგურის შესრულება გულისხმობს ცხენის კედლისგან მოცილებას და მის მართვას ცვალებადი ტრაექტორიით – ჩვენი კიდურებითა და სხეულის წონით. სამანუო ფიგურის შესასრულებლად უნდა გავავლოთ შესაბამისი სამანუო ფიგურის წარმოსახვითი ბილიკი და ფრთხილად გავატა-

როთ მასზე ცხენი. ხელებს (ტოტების მეშვეობით) ცხენის თავი და კისერი, ხოლო ფეხებს ცხენის ტანი და ფეხები მიჰყავთ ზუსტად შუაში და არ აძლევენ მათ ბილიკიდან გადახრის საშუალებას. თავდაპირველად ამოცანის გასაიოლებლად ინსტრუქტორი სამანუო ფიგურებს შეგასრულებინებთ გამოცდილი მხედრის უკან ჯერ ნაბიჯით, ხოლო შემდეგ - ჩორთით.

რაც უფრო დაიხვეწებით, მით უფრო თქვენთვის ადვილი, ხოლო უცხო თვალისთვის შეუმჩნეველი გახდება თქვენი მოქმედებები; მეტად ჩამოცილდით წინა ცხენს, სანამ ბოლოს სრულიად დამოუკიდებლად არ შეძლებთ ფიგურების შესრულებას. ისევე, როგორც მოხვევის დროს, ცხენის თავი ოდნავ შეტრიალებული უნდა იყოს მოძრაობის მხარეს. რვიანისა და სერპანტინის შესრულებისას გადაბმის წერტილში ცხენის თავი უნდა გავასწოროთ და შემდეგ შევატრიალოთ ახალი მიმართულებით. შესაბამისად განლაგებული მკაფიო ფერის საორიენტაციო ნიშნულები დიდ დახმარებას გაუწევს ახალბედა მხედარს სამანუო ფიგურების ათვისებაში. ნებისმიერი ფიგურის შესრულების დროს ცხენის მოძრაობის რიტმი უცვლელი უნდა დარჩეს, ხოლო ნაბიჯების სიგრძე და, შესაბამისად, მოძრაობის სიჩქარეც სწორ ხაზზე მოძრაობისას უფრო მაღალი იქნება, ვიდრე ვოლტზე მოძრაობისას. სწორ ხაზზე აქტიური მოძრაობის დროს უმჯობესია ტანაყოლითი ჩორთი გამოვიყენოთ. პატარა ვოლტი სრულდება მხოლოდ დაბალ სიჩქარეზე და მხოლოდ ჩამჯდარი ჩორთით.



იპოინფორმაცია

- ცხენის სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობაა 25-30 წელი;
- მამრობითი სქესის ცხენს ჰქვია ულაყი;
- მდედრობითი სქესის ცხენს ჰქვია ფაშატი;
- დაკოდილ ცხენს ჰქვია იაბო;
- მაკეობის ხანგრძლივობა 11 თვე. იგებს ერთ ან იშვიათად ორ კვიცს;
- სხეულის ტემპერატურა 38 °C;
- მაქსიმალური სიჩქარე 70 კმ/სთ-მდე.

Eng

The director of "Akhalubani Horse Riding School" Mr. Zurab Chincharadze continues his lessons for our readers.

The aim of these articles is to explain how easy can be riding a horse if one obeys all the rules, which are not very complicated.

The most important thing we should always keep in mind is the fact that horse always has been the best friend of humankind.







მაგიური მცენარეები - დღევანდელი გარემოს გასაძლიერებელი!

თინათინ თოფურია

მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი

ჰომეოპათიის აკადემიის პრეზიდენტი

ადამიანის ეკოლოგიის ექსპერტთა საბჭოს თავმჯდომარე

ბოლო წლებში დიდი პოპულარობა პოვეს ბა-
დებმა, კვების დანამატებმა და სინთეზურმა ვიტამინებმა.
უცხოური ფირმების მიერ შემოთავაზებული ამ პროდუქ-
ტების არსენალი გეომეტრიული პროგრესიით იზრდება.
ბევრი მათგანი პანაცეადაა გამოცხადებული, მაგრამ დაპი-
რებული ფეფეტის მომლოდინე მომხმარებელი, როგორც
წესი, განზილბული რჩება. ამის მიზეზი პირველ რიგში
ისაა, რომ სინთეზური ინგრედიენტების ათვისება ორგა-
ნიზმის მიერ ძნელდება. გარდა ამისა, უნდა გვახსოვდეს
ბუნების უნივერსალური კანონი - ყველაფერი, რაც გვჭირ-
დება საკვებად თუ სამკურნალოდ, არის ჩვენ გარშემო: ის,
რაც მოიპოვება შენს მიწა-წყალზე, ის, რაზეც გაქვს წინაპ-
რებისგან გადმოცემული გენეტიკური კოდი. ტიბეტური,
ჩინური, ინდური თუ სხვა ქვეყნის სამკურნალო ტრადი-
ციების საიდუმლოს ხიბლით გატაცებულებს გვაფიქვდება,
რომ საქართველო მედებს ქვეყანას. იმ მედეასი, რომლის
სახელიც სამკურნალო საქმიანობას ეწოდება - მედიცინა!
იმ მედეასი, რომლიც ლეგენდარული კოლხი მკურნა-
ლისა და მისანის, კირკეს ძმისწული და მოსწავლე იყო.
კირკეს ბაღებში ათასობით მცენარე იზრდებოდა, რომელ-
თა სამკურნალო თვისებები მისთვის კარგად ყოფილა
ცნობილი (მათ შორის შხამიანისაც).

სამწუხაროდ, ქვეყნის ამ ცოდნის დიდი ნაწილი
დაიკარგა და მიმოიფანტა. მაგრამ ის, რაც მაინც შემოი-
ნახა ხალხურმა ტრადიციებმა, ძალიან ფასეულია. ბევრი
რამ შემორჩა კვების ტრადიციის სახით. გასაოცარია ის
სიბრძნე, რომლითაც გამოირჩევა ქართული სამზარეუ-

ლო. იმ დროს, როცა არაფერი იყო ცნობილი მცენარეებში
ამინომელების, ვიტამინების, ანტიოქსიდანტებისა და მიკ-
როელემენტების შემცველობის შესახებ, ჩვენს წინაპრებს
ჰქონდათ უტყუარი ცოდნა იმის შესახებ, თუ როგორ,
როდის და რა რაოდენობით უნდა მიერთვით ესა თუ ის
მცენარეული საკვები, რათა მიეღოთ მისგან სასიცოც-
ხლოდ აუცილებელი ინგრედიენტები. ალბათ სწორედ
ამაში იყო მათი დღევანდელი საიდუმლო.

ზოგ მცენარეს, რომელიც ფიტონციტების, ჰორმო-
ნების თუ ანტიბიოტიკების შემცველობის მეშვეობით
ძლიერ გავლენას ახდენს ცოცხალ ორგანიზმებზე, ისინი
განსაკუთრებულ პატივს სცემდნენ და მაგიურ თვისებებს
მიანერდნენ.

იმისათვის რომ დარწმუნდეთ, თუ რამდენად საწ-
დოა წინაპრების ემპირიულ გამოცდილებაზე დაფუძნე-
ლი ცოდნა, მინდა შემოგთავაზოთ ინფორმაცია რამდენი-
მე ასეთი მცენარე-საკვების შესახებ, დანახული თანამედ-
როვე ცოდნის ჭრილობი და გირჩიოთ გამოცადოთ მათი
„მაგიური ძალა“.



საქციხლის ელექსირი - ბაბუაწვერა

ეს სიფრიფანა ყვავილი ვერაფრით მოიწონებს
თავს ზამთრის ძილისგან აფეთქებული მინდვრის მომა-
ჯდოვებელ პალიტრაში. სამაგიეროდ, არავის დაუთმობს
პირველობას მწვანე აფთიაქის არსენალში! ხალხურ
მედიცინაში ითვლება, რომ ბაბუაწვერა 99 დაავადებას
არჩენს!

ძველ კულტურებში ის მაგიურ მცენარეთა რიცხვს
მიეკუთვნებოდა, ითვლებოდა რომ ავი თვალისგან იცა-
და. მის ყვავილებს ბავშვის საწოლთან დებდნენ, რათა
ძილში მასთან მხოლოდ ტკბილი სიზმრების მომტანი კე-
თილი მაძინებოდა მოსულიყვენ, ბოროტები კი ვერ მიჰკა-
რებოდნენ. ჩინელები ბაბუაწვერას მიწის კეთილ სულად

მიიჩნევენ, სლავები - ღვთის საჩუქრად. შამანები მისი ფესვებისაგან ამულეტებს აკეთებდნენ, ბაბუანვერას ყველა ნაწილს გარკვეული სამკურნალო თვისებები აქვს. ევროპის ქვეყნებში განსაკუთრებით პოპულარულია მისი ღეროებისაგან დამზადებული სალათები. საქართველოში ოდითგან გამოიყენება ღეროსა და ფოთლისგან დამზადებული ფხალი. მას წინასწარ ალბობენ ცივ წყალში იმისათვის, რომ სიმწარე გაუვიდეს. შემდეგ წვრილად ჭრიან და გემოვნების მიხედვით კმაზავენ ნივრებითა და სუნელებით ან ხახვით, ქინძითა და ზეთით.



ბაბუანვერა შეიცავს ვიტამინებს: vit: A, E, C, K, PP, B1, B2, B3, B4, B5, B6, მიკროელემენტებს: კალციუმი, მაგნიუმი, ნატრიუმი, კალიუმი, ფოსფორი, თუთია, მანგანუმი, ალუმინი, რკინა, სელენი.

ბაბუანვერას სამკურნალო სპექტრი ძალიან ფართოა. ის ანესრიგებს ნივთიერებათა ცვლას, ხელს უწყობს ცხიმის სწრაფ წვას, გამოიყენება გასახდომ დიეტებში და სიმსუქნის სამკურნალოდ. ასევე არეგულირებს შაქრის შემცველობას, რის გამოც რეკომენდებულია დიაბეტიანი პაციენტებისათვის. აძლიერებს ნაწლავების ტონუსს, რაც განაპირობებს მის ეფექტს ყაბზობის დროს. ძლიერი მოქმედება აქვს ღვიძლზე. აძლიერებს მის ღებინტოქსიკაციის ფუნქციას, გამოიყენება ზოგადი დეტოქსის დროს. გამოყავს ორგანიზმიდან თავისუფალი რადიკალები. მას იყენებენ ლიმფური სისტემის გასაწმენდად. კურნავს ანემიას, გულის იშემიურ დაავადებას, დამამშვიდებლად მოქმედებს ნერვულ სისტემაზე. გამოიყენება როგორც საძილე საშუალება. უხდება გულის-ხლძარღვთა სისტემის პათოლოგიებს.

ბაბუანვერას აქვს განსაკუთრებული თვისება, რომელიც საკმაოდ იშვიათად გვხვდება - ის სერიოზული ქონდროპროტექტორია! რაც ნიშნავს იმას, რომ ახდენს ხრტილოვანი ქსოვილის რეგენერაციას. ამ თვისების გამო მას წარმატებით ხმარობენ სახსრების როგორც ანთებითი, ასევე მადეფორმირებელი დაავადებების სამკურნალოდ, როგორც ტკივილგამაყუჩებელი, ანთების საწინააღმდეგო და დაზიანებული ხრტილოვანი ქსოვილის აღმდგენი. ასევე გამოიყენება ძვლების გასამაგრებლად და ხერხემლის პრობლემების სამკურნალოდ. ის ძლიერი ანტიოქსიდანტია, აუმჯობესებს აზროვნებას, გამოიყენება სკლეროზისა და ალცჰეიმერის დაავადების საპროფილაქტიკოდ. ტყუილად როდი ამბობენ, ბაბუანვერა სიბერეს აჩერებსო, ანუ სიბერეს ისე არ უყვარს ბაბუანვერა, რომ ახლოს არ ეკარებაო!

ხალხურ მედიცინაში ბაბუანვერა წარმატებით გამოიყენება ისეთი დაავადებების სამკურნალოდ როგორებიცაა: პოდაგრა, ბუასილი, ცისტეტი, პანკრეატიტი, ათეროსკლეროზი, თირკმელ-კენჭოვანი დაავადება, ფურეკულოზი, ჰელმინტოზი, ალერგია და რევმატიზმი.

ინგლისში, საფრანგეთსა და აშშ-ში ბაბუანვერას ყვავილებისაგან ღვინოსაც კი აკეთებენ, რომელსაც მზის ელექსირს უწოდებენ. ითვლება, რომ მინდვრის მცენარეთა შორის სწორედ მის ყავილებში აკუმულირდება ყველაზე მეტად მზის ენერგია, ამდენად, ამ სასმელის მირთმევისას პირდაპირ მზის ძალასა და ენერგიას იღებ. მზე ხომ სიცოცხლის უშრეტი წყაროა! აი, სწორედ ამიტომ შეარქვეს ამ სასმელს „სიცოცხლის ელექსირი“. მას იყენებენ იმუნიტეტის გასაძლიერებლად, ტონუსის ასაწევად, გუნებ-განწყობის გასაუმჯობესებლად, დეპრესიის, უშვილობის, ავითამინოზის, ასაკობრივი დაუძლურებისა და ბევრი ქრონიკული პროცესის დროს, რომელიც ზოგადი სისუსტით ხასიათდება.

ევროპელები ბაბუანვერას გამხმარი ფესვებისაგან მომზადებულ ყავასაც სიამოვნებით მიირთმევენ. მას ხშირად დარიჩინს უმატებენ, რომელიც ამ მომწარო სასმელს პიკანტურ გემოს აძლევს.

ბაბუანვერას გამოყენება არ არის მიზანშეწონილი ნალვლის კენჭების დროს, რადგან მისი ნალვდელმდენი ეფექტის შედეგად შეიძლება კენჭი დაიძრას. ასევე საფრთხილოა ქრონიკული გასტრიტისა და კუჭის წყლულის დროს მისი უმად მირთმევა, რადგან შეიძლება კუჭის ლორწოვანის გაღიზიანება გამოიწვიოს. მისმა ზედმეტად მიღებამ შეიძლება ფალარათი ან გულისრევა გამოიწვიოს. ამ შემთხვევაში დროებით უნდა შეწყდეს მისი მიღება და განახლდეს გარკვეული დროის შემდეგ მაგრამ შემცირებული რაოდენობით.



საყვარელ მძაქაქს მიაწოვი დანდური!



გვხვდება სხვადასხვა ქვეყნების სამზარეულოში. მისი სამკურნალო თვისებები უხსოვარი დროიდან კარგად იყო ცნობილი და ფართოდ გამოიყენებოდა ტიბეტში, ჩინეთში, ინდოეთში, საქართველოში. მისგან დამზადებულ წამლებს იყენებდნენ ცნობილი მკურნალები: პლინიუსი, ტეოფრასტე, ჰიპოკრატე. ავიცენა თვლიდა, რომ ის არის ერთ-ერთი სამკურნალო საკვები, რომელიც ყველაზე აუცილებლად უნდა მიიღოს. მას იყენებენ თირკმლის, შარდის ბუშტის, ღვიძლის, სისხლძარღვების, პანკრეასის სამკურნალოდ. კარგია მისი ჩართვა დიაბეტიანი პაციენტების რაციონში. ის შეიცავს ნორადრენალინს, რაც აძლიერებს მამაკაცებში პოტენციას. სწორედ ამით აიხსნება მისი ეფექტურობა დაქვეითებული პოტენციისა და უშვილობის მკურნალობისას. ტონუსის მოსამატებლად შესაძლებელია როგორც დანდურის ცოცხლად ან მწნილის სახით მირთმევა, ასევე მისი თესლისგან მომზადებული ნაყენის გამოყენება. ამავე მიზეზითაა განპირობებული მისი უკუჩვენება ფეხმძიმობის დროს, რადგან იწვევს საშვილოსნოს ტონუსის მომატებას, რამაც შეიძლება მუცლის მოშლა გამოიწვიოს. ასაკოვანი ქალებათვისა და ბავშვების ხშირად და მამასახიათებელი საშვილოსნოს ტონუსის მოდუნება. ამ შემთხვევაში დანდურის სალათი ან მწნილი სარგებელს მოიტანს. მას აქვს ანთების საწინააღმდეგო ეფექტი. გამოიყენება სახსრების დაავადებების სამკურნალოდ. ასევე ცნობილია მისი ეფექტურობა ნაწლავური პარაზიტების მკურნალობაში. გამოიყენება დაბალი წნევის ასაწევად. მაღალწნევიანები კი უნდა მოერიდონ.



დანდურის ახალგაზრდა ფოთლები გამოიყენება უმად, სალათებისა და მხალების სახით, ხოლო უკვე გაუხეშებული ღეროები შეიძლება ვიხმართ სუპებში ან მივირთვათ მწნილის სახით.

გასათვალისწინებელია, რომ დანდურის მიღება არ არის სასურველი ისეთ პრობლემებთან როგორებიცაა კარტოფილი, პომიდორი და კიტრი.

შეიცავს ვიტამინებს: A, C, B1, B2, B3, B6, B9, B12, D.

შეიცავს ასევე ცილას.

შეიცავს მინერალებს: კალიუმს, ნატრიუმს, რკინას, მაგნიუმს, მანგანუმს, ფოსფორს, თუთიას,

რომ არ გეცქეს ავი თვალი, სულ აქაწე თან ქინძარი!



ძნელად თუ მოიძებნება მეორე ისეთი „საშიში“ სარეველა, როგორიცაა ჭინჭარი. ვებრძვით და უმოწყალოდ ვანადგურებთ. დასუსტების შიშით ვერ ვეკარებით. თურმე მართლაც ჩვენ როდი გვაშინებს ჭინჭრის მსუსხავი ფოთოლი, მას ავი სულებიც გაურბიან! სხვადასხვა ქვეყნების ტრადიციებში ხშირად ვხვდებით ამ „მაგიურ“ მცენარეს. მას იყენებდნენ ავი სულებისა და ბნელი ძალებისაგან დასაცავად. განსაკუთრებით პოპულარული იყო ის სლავურ ტომებში. ასე მაგალითად, ივანე კუპალას დამეს, როცა, როგორც ითვლებოდა, ყველაწაირი ბნელი ძალები დადამინაზე ამოდიან, ხალხი ქუჩაში გამოდიოდა და ერთმანეთს ჭინჭრით სუსხავდნენ, რათა ეს ძალები ვერ მიკარებოდნენ. ჭინჭრის წნულებს კიდებდნენ ბოსლის შესასვლელში, რომ ქალთევზებს რძე არ მოეპარათ. მონადირეებს წარმატებული ნადირობისათვის თან მიჰქონდათ მშრალი ბალახი ნაჭრის ტომსიკით, მეომარს კი მტრისაგან იცავდა.. ასევე „წარმატებულად“ იყენებდნენ მას ავი თვალისაგან და წყევლისაგან გამოლოცვის რიტუალებშიც. იაპონელები ჭინჭრის ძაფებს აქსოვდნენ სამურაის სამოსსა და აბჯარში ხილული და უხილავი მტრებისგან დასაცავად. ტიბეტში ტერფების ქვეშ ჭინჭრით დატენილ ბალიშებს იდებდნენ ფეხების დაღლილობის მოსახსნელად. ისინი თვლიდნენ, რომ ოთახის კუთხეებში მიმოყრილი ჭინჭარი გავათავისუფლებს არასასურველი მწერებისაგან, რომლებსაც თურმე არ ჰყვარებათ მისი სურნელი.

ინგლისის ტრადიციებში ეს მცენარე იმდენად იყო აღიარებული, რომ სოფელ მარში არსებობს ჭინჭრის ჭამის შეჯიბრის ტრადიცია და დღემდე ჩემპიონატებიც კი ტარდება.

ჭინჭრისგან მზადდებოდა ქსოვილი, რომლისგანაც შეკერილი სამოსი სიმსუბუქითა და თბოგაუმტარობით გამოირჩეოდა. რუსეთზე ლაშქრობისათვის ნაპოლეონმა თავისი ჯარი სწორედ ასეთი მუნდირებით შემოსა. შემდგომში ეს ქსოვილი თანდათან სხვებით ჩანაცვლდა და თითქმის დავიწყებას მიეცა. მაგრამ ყველასათვის მოულოდნელად 2011 წელს ცნობილი მოდელების სახლი Corpo Nove მიუბრუნდა ძველ ტრადიციას და გადანაცვითა მისი აღდგენა. ასე შეიქმნა ჭინჭრის ქსოვილის მოდერნიზებული ექსკლუზიური სამოსის კოლექცია.

ჭინჭარი ჯანმრთელობისთვის ნამდვილი საგან-სასარგებლო ნივთიერებათა უმრეტი წყაროა! შეიცავს ვიტამინებს: B1, B2, B6, C, K. ორგანულ მუავებს, ცილებს, გლიკოზიდებს, ბიოფლავონიდებს, ფიტონციტებს, ფოლიუმის მუავას. მაგრამ განსაკუთრებით ფასეული და უნიკალურია ამინომუავების შემადგენლობით. ის შეიცავს 9 უმნიშვნელოვანეს ამინომუავას, რომელთა პროდუქცირება ორგანიზმში არ ხდება და სხვადასხვა საკვებიდან უნდა მივიღოთ. მათ შორის არის ისეთი იშვიათი ამინომუავები როგორებიცაა: არგინინი - რომელიც აძლიერებს იმუნურ სისტემას, აძლიერებს გულის კუნთის ტონუსს; ლიზინი - ხელს უწყობს ძვლოვანი ქსოვილის აღდგენას, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ძვლებზე ოპერაციებისა და მოტეხილობების შემდგომი რეაბილიტაციისათვის - აჩქარებს შეხორცების პროცესს; მეთიონინი - აუმჯობესებს ღვიძლის ფუნქციებს და ხელს უწყობს თმის ბოლქვების გაძლიერებასა და აღდგენას. ფენილალანინი - აუმჯობესებს მეხსიერებას. სასარგებლოა სკლეროზის პროფილაქტიკისათვის; ურტიკინი - აუმჯობესებს გულის მუშაობას.



ჭინჭარი შეიცავს მიკროელემენტებს: კალიუმს, კალციუმს, ნატრიუმს, ნიკელს, ბორს, ვოლფრამს, ტიტანს.

ასეთი შემადგენლობის წყალობით მისი მოქმედების სპექტრი ძალიან ფართოა. მასში შემავალ ანტიოქსიდანტებს გამოჰყავს ქსოვილებიდან თავისუფალი რადიკალები. ამიტომ ჭინჭარი არის ძლიერი დეტოქსიკატორი. წმენდს ლიმფურ სისტემას, ნაღვლის ბუშტს, სანაღვლე გზებს, თირკმელებსა და შარდსაწვეთ სისტემას. გამოიყენება სახსრების ტკივილის დროს, ართრიტების და

ართროზების სამკურნალოდ. პროსტატიტის და პროსტატის ადენომის მკურნალობის და პროფილაქტიკისათვის. მამაკაცი პოტენციის გასაუმჯობესებლად; მტრეველი ან სუსტი ფრჩხილების გასამაგრებლად; თმის ცვენის დროს, ქერტლის წინააღმდეგ; სასარგებლოა მეძუძური დედებისთვის, როგორც რძის მომცვანი საშუალება; ანემიების დროს ჰემოგლობინის ასანევად; კლიმაქტერულ პერიოდში ჰორმონალური დისბალანსის კორექციისათვის; კანის ლაქების წინააღმდეგ; აუმჯობესებს ნაწლავებისგან საკვების შეთვისებას; სხვადასხვა სახის ყაბზობისა და კოლიტის სამკურნალოდ. არეგულირებს მაქრის შემცველობას სისხლში, ამიტომაც ურჩევნია დიაბეტიანებს მის მიღებას. ათავისუფლებს სისხლძარღვებს სპაზმისაგან, რის შედეგადაც ხდება გულისსხლძარღვთა სისტემის განტვირთვა და წნევის რეგულირება. ჭინჭრის ფესვს გამოხატული ანტივირუსული მოქმედება გააჩნია. ჭინჭარი გამოიყენება სხვადასხვა სახის სისხლდენების დროს, სისხლის შემადგენელი უნარის გამო, რაც განპირობებულია მის ფოთლებში K ვიტამინის არსებობით და რატომაც არის საფრთხილო მისი მიღება მაღალი პროთრომბინის მქონე პირებისათვის.



ყველასთვის კარგადაა ცნობილი მისი თვისება, დასუსტოს კანი და გამოიწვიოს იმდენად სპეციფიკური გამონაყარი, რომ ალერგიის ერთ ფორმას ჭინჭრის ციებას კი ეწოდა. მედიცინაში ცნობილი პრინციპი „რამაც განყინა, იმით ინამლე“ ზუსტად მიესადაგება ჭინჭარს. ოდითგანვე ჭინჭრის ციებასა და კანის პრობლემებს ჭინჭრითვე კურნავდნენ. ამისათვის იყენებდნენ მის ნაყენებს, ნახარშებს, საფენებს, აბაზანებს. ზოგჯერ ბავშვებს პირდაპირ ჭინჭარშიც კი აგდებდნენ.





ქართულ ხალხურ მედიცინაში გამოიყენებოდა ამ მცენარის ყველა ნაწილი სხვადასხვა დაავადების სამკურნალოდ. წინაპრების რჩევით, ავადმყოფობა რომ ვერ მოგეკაროს ზაფხულის განმავლობაში 9-ჯერ უნდა შეჭამო ჭინჭრის მხალი და მთელი წელი იქნები ჯანმრთელი. ჭინჭრის მხალი ღღესაც ძალიან პოპულარულია, მაგრამ იგი სწორად უნდა მოვამზადოთ: საჭმელად უნდა გამოვიყენოთ მხოლოდ ნაზი ფოთლები, რომლებიც ჯერ ცივ წყალში უნდა გავაჩეროთ, მერე კი მდუღარით მოვწვანოთ. შემდეგ წვრილად დავჭრათ ან დავკეპოთ.. ყველაზე სასარგებლოა ცოცხალი ქინძით, ახალი ნივრითა და მწვანე ხახვით შეკმაზული. პიკანტურობისათვის შეგიძლიათ დაუმატოთ ლიმონის ან ბროწეულის წვენი, რომლებიც ამ მხალის სამკურნალო თვისებებსაც გაძლიერებს. ზოგიერთი ვიტამინისა და მიკროელემენტის ათვისებისათვის აუცილებელია ცხიმი. ამისათვის შეგვიძლია დავუმატოთ ცოტაოდენი ზეთი ან ნივთი.

ბოლო წლებში სულ უფრო მძაფრად იგრძნობა

მაგნიტური ღღეების დროს გაძლიერებული რადიაციის გავლენა ჩვენს ჯანმრთელობაზე. მისგან დასაცავად გამოიყენეთ ჭინჭრის ნახარში ან ნაყენი. გადაივლეთ შხაპის მიღების მერე და არ შეიმშრალეთ. ეს დაგეხმარებათ მოიშოროთ ნეგატიური ენერგია. ასევე მიიღეთ ჭინჭრის ჩაი.

ჭინჭრის ჩაი მზადდება ხმელი ფოთლებისგან. ერთი ჩაის კოვზს ხმელ ბალახს უნდა დავასხათ 200 მილილიტრი ცხელი წყალი (70 გრადუსი), გავაჩეროთ თავდახურულ ჭურჭელში 20 წუთი. შეგვიძლია დავამატოთ ლიმონი და თაფლი. ამ ჩაის მეშვეობით თქვენ მიიღებთ ჯანმრთელობისათვის აუცილებელ უამრავ ვიტამინს და სხვა სასიცოცხლოდ აუცილებელ კომპონენტს. თუ მას 0, 5 კოვზ პიტნასაც დაუმატებთ და ძილის წინ მივიღებთ მსუბუქ დამამშვიდებელ საშუალებას, რომელიც გააუმჯობესებს თქვენი ძილის ხარისხს და დილით გაცილებით გამოძინებული და ხალისიანი იქნებით.

ნელდელეული ჩაისათვის შეგიძლიათ თავად მოიმზადოთ. დაკრეფისათვის საუკეთესო დროდ ითვლება დილის 5-6 საათი. ხმება სწრაფად და იოლად მშრალ, ჩრდილიან ადგილას.

მონადირეებო! გაითვალისწინეთ. რომ ჭინჭარს „უშიშრობის“ ბალახს უწოდებენ. ითვლება, რომ მისი სხეულზე ტარება ადამიანს უფრო გულადს ხდის და ხიფათს აარიდებს.

ასე რომ, გაინმინდეთ სხეული ჭინჭრის მხალით, მოიმარაგეთ ენერგია ბაბუაწვერას სალაით, აიმაღლეთ პოტენცია დანდურის მწნილით და იქნებით ღღეგრძელი! გისურვებთ ჯანმრთელობას!

Eng

...Sadly, most of this knowledge was lost and scattered. But what has kept the folk traditions, is very valuable. Many things remain in the form of food tradition. The wisdom of Georgian cuisine is awesome. While there was nothing known about the amino acids, vitamins, antioxidants and microelements in plants, our ancestors had a clear understanding of how, when and how much of the vegetable food should be taken to obtain essential ingredients. Perhaps this was the secret of their longevity.



ნაღირობა თევზარობა



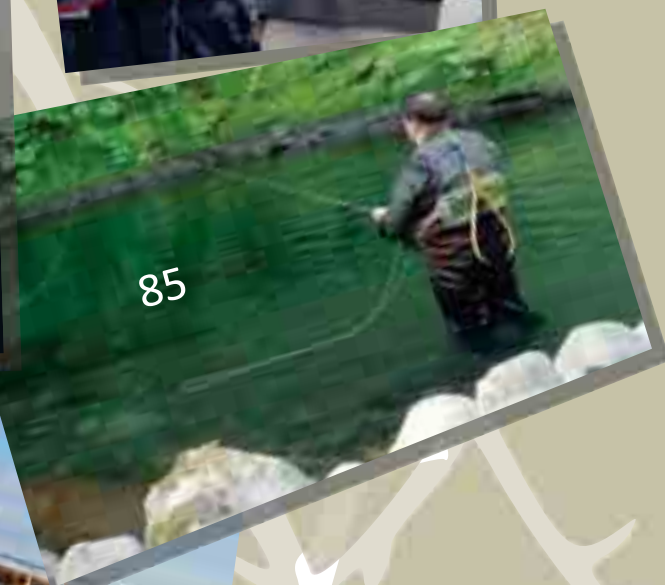
88



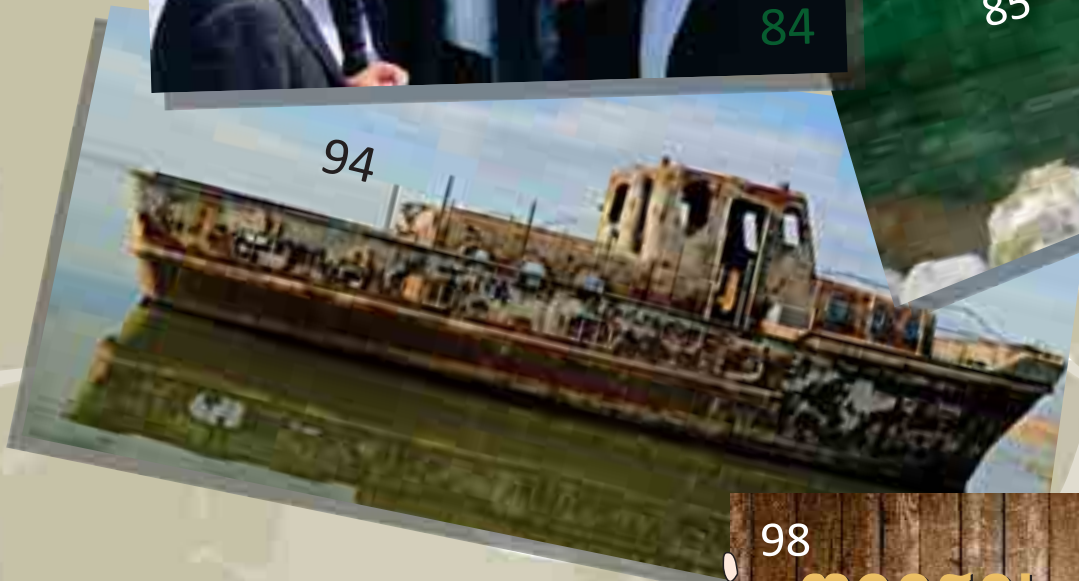
90



84



85



94

98

„ღვინის ეზო“



ველური ბუნება – ჩვენი სუგანდური



თეიმურაზ ტყემალაძე

საქართველოს მონადირეთა და მეთევზეთა
ფედერაციის გამგეობის თავმჯდომარე



სამწახაროდ, საქართველო დღეს ბევრად უფრო მძიმე მდგომარეობაშია ბუნების დაცვის თვალსაზრისით, ვიდრე - ოდესმე, იმ ბუნებისა, რომელიც ყველა ქართველისთვის დიდ ფასეულობასა და ღირსებას წარმოადგენს. მართლაც, ჩვენი ბუნების უნიკალურობა თითქმის გამოწოვილი არ არის, ამას მტკიცება არ სჭირდება, მისი აღიარება დიდი ხანია უჩვეულოდ ხდება. საქმე ის არის, ჩვენ როგორ ვექცევით მას დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ, მას შემდეგ, რაც ჩვენი მიწა-წყლისა და ბუნების ბატონ-პატრონი გავხდით? როდესაც თითქმის უნდა გაათმავებულიყო მისი მიწა-წყლის მოვლა-პატრონობა, ალბათ ჩვენი წინაპარი, თუნდაც უახლოეს წარსულში, ვერაფრით წარმოიდგენდა მსგავს აგრესიულ დამოკიდებულებას ბუნებისადმი. სავალალოა ის ფაქტი, რომ არ არსებობს სტატისტიკა, რომელიც შეაფასებდა დღევანდელი ველური ბუნების რეალურ მდგომარეობას, თუ არ გამოვრიცხავთ დაცულ ტერიტორიებს, რომლებიც, ღვთის მადლით, შეიქმნა სხვადასხვა საერთაშორისო ბუნების დამცველი ორგანიზაციის წყალობით. დღეს იმასაც მოგვსწარმო, რომ დაგვინიშნეს უცხოელი გარემოს დაცვის ომბუდსმენი, საკმაოდ გამოცდილი და გავლენიანი პიროვნება, მადლობის მეტი არაფერი გვეთქმის, მაგრამ ჩვენ, ქართველები, სად ვართ? სხვები უფრო აფასებენ და ზრუნავენ ჩვენს ბუნებაზე ვიდრე - ჩვენ. არ არის ძნელი ნახო დაცული და ე.წ. თავისუფალი ტერიტორიები, რომ თვალში არ მოგხვდეს ის განსხვავება, რაც მათ შორისაა. ფაქტია, რომ ადგილები, სადაც არ არსებობს რაიმე სისტემური დაცვა და მდგრადი მართვა, ქაოსია და ნადგურდება. მიუხედავად გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების, სამართალდამცავი და გარემოსდაცვის ძალოვანი ორგანოების აქტიურობისა, შედეგი -

მიზერულია.

ასე რომ, საზოგადოების ნებისა და მონაწილეობის გარეშე წარმოუდგენელია ველური ბუნების მართვა. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ბოლო წლებში აქტიურად ვითარდება სამონადირეო და მეთევზეთა კლუბები, რაც, მათი გაერთიანების შემთხვევაში, კარგი წინაპირობაა ერთიანი ძლიერი საზოგადოების შექმნისა (რაც ევროპის უმრავლესი ქვეყნების პრაქტიკაშია მიღებული), რომელიც, სახელმწიფოს მხარდაჭერისა და სწორი მართვის შემთხვევაში, მნიშვნელოვან როლს ითამაშებს საქართველოს ველური ბუნების შენარჩუნებაში.

დღევანდელი ურბანული განვითარების ეპოქაში წარმოუდგენელია ფლორისა და ფაუნის ხელოვნური თუ ბუნებრივი ხელშეწყობის, აღწარმოების გარეშე მივაღწიოთ ბუნებრივი რესურსების შენარჩუნებისა და მდგრადი გამოყენების სასურველ შედეგს. მის მიმართ კი ინტერესი და მოთხოვნა ყოველდღე იზრდება, სწორედ ამ მიზნის მისაღწევად აუცილებლად მიგვაჩნია დაცული ტერიტორიების, სანადირო მეურნეობებისა და თავისუფალი ტერიტორიების ერთიან მართვის სისტემაში მოქცევა. ეს ის პრობლემაა, რომლის მხოლოდ უმცირესი ნაწილი გამოიყენება დღეს და რომლის გარეშე ტურიზმის განვითარება და ქვეყნის ეკონომიკური ზრდა მნიშვნელოვნად იზრდება.

დღეს ჩვენ არა გვაქვს იმისი ფუფუნება, რომ განვითარების ამ ეტაპზე ჯეროვანი ყურადღება არ მიექცეს გარემოს დაცვასა და ეკოლოგიური მდგომარეობის გაუმჯობესებას, რაც პირდაპირ უკავშირდება ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებას. იმედი მაქვს, რომ ახლადშექმნილი ველური ბუნების ეროვნული სააგენტო მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს დასმული პრობლემების გადაწყვეტაში.

Eng

“...It is impossible to have wildlife management without society's will and participation...”
“...In the present urban development era it is impossible to achieve the conservation and sustainable use of natural resources without ex-situ and in-situ support of fauna and flora...”
“...I hope that newly established “National Agency of Wildlife” will play an important role in the process of solving these problems...”



გაშოლტვიშ თევზაობა

Fly Fishing

შოთა ჭოხაძე

საქართველოს გაშოლტვით თევზაობის კლუბის პრეზიდენტი



რა სარგებელს მოუტანს ჩვენს ქვეყანას აღნიშნული მიმართულების განვითარება და, ზოგადად, თევზაობის სფეროს მოწესრიგება.

მოგეხსენებათ, დაახლოებით 10 წელია, რაც თევზჭერის ეს სახეობა ნელა-ნელა ფეხს იკიდებს საქართველოში და მთავარი მოწოდება: „დაიჭირე-გაუშვინე“ პრინციპის პროპაგანდაა.

ყოველწლიურად სულ უფრო მეტი უცხოელი სტუმრობს ჩვენს ქვეყანას სწორედ სპორტული თევზჭერისათვის და საკმარისია ცოტა მეტი ყურადღება მიექცეს სახელმწიფოს მხრიდან და ავტომატურად ჩამოყალიბდება სათევზაო ტურიზმი.

ეს სწორედ თევზჭერის ის სახეობაა, რომელიც მთელს მსოფლიოში ერთ-ერთ მზარდ და შემოსავლიან მიმართულებად ითვლება.

საქართველოს კანონმდებლობაშიც გაჩნდა ისეთი ჩანაწერი, რომლითაც ფიზიკურ თუ იურიდიულ პირს შეეძლება მდინარის მონაკვეთზე საქმიანობის ლიცენზიის აღება, რომელიც კონკრეტულად მხოლოდ სათევზაო ბიზნესს დაუკავშირდება, თევზის ბუნებიდან ამოღების გარეშე (იგულისხმება ნაკადულის კალმახი).

ასეთი მიდგომა კიდევ უფრო განავითარებს სათევ-

ზაო ტურიზმს და მდინარის დაცვის დამატებითი სტიმული გაჩნდება. თუ არ იქნა თევზი, ლოგიკურია, რომ არც ტურისტი ეწვევა ასეთ მდინარეს, მით უფრო, როდესაც ყოველი სტუმარი გარკვეულ თანხას იხდის თევზაობაში. ასეთი ტურისტების მატება უკვე შემოსავლიანი გახდება როგორც ადგილობრივი მოსახლეობისთვის, ასევე - სახელმწიფოსთვის. ტურისტს სჭირდება კვება, გადაადგილება, დამისთვეა და სხვა ფასიანი მომსახურება. ავტომატურად გაჩნდება სამუშაო ადგილები.

მოსახლეობის ნაწილი, რომელიც დღეს ბარბაროსული მეთოდით ანადგურებს კალმახის პოპულაციას, დაიწყებს ფიქრს, თუ როგორ გაამრავლოს და დაიცვას იმისათვის, რომ მეტი ტურისტი ეწვიოს რეგიონს. ეს მიდგომა გააჩენს ლეგალურ თევზის საშენებს, რადგანაც თევზი საკვები საშუალებაა, რომლიც ადამიანმა აუცილებლად უნდა მიიღოს.

თუ სახელმწიფომ არ შეზღუდა თევზის გაყიდვის ბაზარი, ეს ყველაფერი უბრალოდ მცდელობად დარჩება. დღესდღეობით ბრაკონიერობის გზით მოპოვებული ნაკადულის კალმახი იყიდება ბაზრებში, რესტორნებსა და სასტუმროებში.





ბრაკონიერის დაჭერა ტყეში, რა თქმა უნდა, ძალიან ძნელია, რადგანაც ბრაკონიერობა ძირითადად ხდება ღამით კონკრეტულ სეზონებზე. საკმარისია, ახლომახლო უცხო მანქანის გამოჩენა და მომენტალურად ატყობინებენ ბრაკონიერებს, რაც კიდევ უფრო აძნელებს მათ დაკავებას. თუმცა არც მათი დაკავების შემდეგ ტარდება მკაცრი ღონისძიება და მცირედი საჯარიმო თანხით ისევ უბრუნდებიან თავიანთ „საქმიანობას.“

ერთი შეხედვით, თითქოს შეუძლებელი ხდება ბრაკონიერობის შემცირება, რადგანაც საკმაოდ დიდ ადამიანურ რესურსს მოითხოვს, მაგრამ საკმარისია მათ გასაღების ბაზარი შეეზღუდოს - ავტომატურად მოიკლებს. ბრაკონიერი ბრაკონიერობს იმისათვის, რომ თევზი გაყიდოს და შემოსავალი მიიღოს. თუ თევზს ვერ გაყიდის, მაშინ რატომ მოი-

პოვებს ასობით კილოგრამს. საჭიროა მკაცრი რეგულაცია, რომელიც აკრძალავს უნებართვო თევზის გაყიდვასა და ყიდვას. ავტომატურად გაჩნდება ლეგალური თევზსაშენები, რომლებიც ამ ეტაპზე ძალიან მცირეა ქვეყანაში. თევზის ძირითადი ნაწილი იმპორტირებულია. რეგულაციების დაწესების შემდგომ კი ბაზარიც, რესტორანიცა და სასტუმროც გაყიდის არა ბრაკონიერული მეთოდით მოპოვებულს, არამედ ლეგალურად მოპოვებულ თევზს და მათთვის არაფერი შეიცვლება. დაბარალდება მხოლოდ ბრაკონიერი, რომელიც საკუთარი კეთილდღეობისათვის ანადგურებს და სპობს როგორც თავის სოფელსა თუ რეგიონს, ასევე სხვა ადგილებსაც, რადგანაც კანონი არ არის საკმარისად მკაცრი.





ნაკადულის კალმახი წარმოადგენს წითელი ნუსხის სახეობას და მისი მოპოვება ისჯება სისხლის სამართლის კანონით, მაგრამ ვინმეს უნახავს დაპატიმრებული ბრაკონიერი? რა თქმა უნდა - არა! დაკავების შემდეგ მათ, როგორც წესი, მცირე ჯარიმით უშვებენ და მათ კიდევ მეტი თევზის მოპოვება უხდებათ იმისათვის, რომ ჯარიმაც გადაიხადონ და შემოსავალიც არ მოიკლონ, თუმცა გადახდილი ჯარიმაც არ ხმარდება ბუნებას.

სახელმწიფოს წინაშე დგას შემდეგი ამოცანა: განაგრძოს ბრაკონიერობის არაპირდაპირი ხელშეწყობა, თუ მიიღოს ისეთი გადაწყვეტილება, რომლითაც ჩამოყალიბ-

დება სხვადასხვა ლეგალური ბიზნესი, რომლებიც ადგილობრივ მოსახლეობას შეუქმნის ახალ სამუშაო ადგილებს.

თუ არ მოისპო ბრაკონიერობა, ვერავითარ შემთხვევაში ვერ განვითარდება ვერც სათევზაო ტურიზმი, ვერც ლეგალური თევზსაშენები; საქართველოს ტბები თუ მდინარეები ყოველთვის იქნება ისეთ სავალალო მდგომარეობაში, როგორშიც დღეს გვაქვს და, მეტიც, კიდევ უფრო დაცარიელდება. ბოლოს ისევ სახელმწიფოს მოუწევს ამ პრობლემის აღმოფხვრა ბევრად მეტი რესურსით და ბევრად მტკიცებულად, ვიდრე ეს დღეს ჯერ კიდევ არის შესაძლებელი.

Eng

The process of the development of fishing tourism and legal fishing farms directly depends on defeating poaching in our country. Our lakes and rivers will not only remain in such a poor conditions but will get even emptier. At last, it will be the State who will have to face and solve these problems going through the painful process and using much more recourses than it will take presently.



ლევან თასოშვილი

საქართველოს სპინინგით თევზჭერის ფედერაციის პრეზიდენტი



...ნისლიანი სისხამი დილა.

ნაცრისფერ ლოდებზე მოხტუნავე ლურჯი მდინარე აქაფებული, გაბრაზებული მიექანება ქვემოთ. გამალებით ეხეთქება ვიწრო, გრანიტის კანიონს, ლოკავს და წარუშლელ კვალს ტოვებს მასზე. უცნაური კორიდორის დასასრულს მოზრდილ ლოდს ორად შემოერთყმის, თითქმის შთანთქავს, წყნარდება, ოდნავ უხვევს და ულამაზეს ხეივანს ნაბდად ეფინება.

ხეივანის თავში, კლდის ნაპრალში ამოსული უცნაურად გაჩაჩხული თხმელა თითქოს ქედს იხრისო დიდებული მდინარის წინაშე და მაჯის სიმსხო ტოტები თითქმის წყლის ზედაპირამდე დაუშვია...

არ ვიცნობ ამ მდინარეს, პირველად ვესტუმრე.

...ადრე ამდგარს, უძილოს, მაგრამ გამოძინებულს წყლისა და მაყვლის სურნელი მადას მიღვიძებს, შეგრძნებებს მიმდაფრებს, მაფხიზლებს...

გაჩაჩხული ხის დაშვებული ტოტები თვალში მეცა...

...კი ესარი!

...აქუნდა იდგეს!

...აქაუცილებლად უნდა იდგეს!!!

რამდენიმე წამში თვალით მანძილს ვზომავე,

ხელით ფრიქციონს.

მოზომილი, მკვეთრი მოქნევით სატყუარას ვაგბავნი ორტოტს შორის სიცარიელეში.

ფოთოლი ოდნავ შეირხა და წამსვე ვობლერი ნაბი ტყაპუნით დაეცა წყალზე.

კმაყოფილი ვარ. კარგინასროლია!

...წამი პაუზა, მეორე...

სიჩუმეა!

ვინწყებ გატარებას.

... უცებ თითქოს წრედი შეიკრა და ათასობით ვოლტმახელებიდან ფეხებამდე დამიარა.

შევკრთი!

ველოდი, მაგრამ მაინც შევკრთი (ყოველ ჯერზე ასე მომდის).

ფრიქციონის წკარუნი მაფხიზლებს. ჯოხს ჩემკენ ვექაჩები, ის კი იჩემებს და წყალში მიაქვს...

ეს ქაშაპია. მოზრდილი ქაშაპი!

...აი დაახლოებით ასეთია ამ ძლიერ და ფრთხილ თევზზე სპინინგით თევზაობა (რთულია სიტყვით გადმოცემა), ძალიან აზარტული, საკმაოდ რთული და საინტერესო. ამიტომაც ძალიან ვაფასებთ სპორტსმენები მას!

ქაშაპი (ლათ. *Leuciscus cephalus*) - მტკნარი წყლის თევზია კობრისებრთა ოჯახიდან. საქართველოში დღეის მდგომარეობით გვხვდება მაქსიმუმ 2500-3000 გრამიანი ეგზემპლარები, თუმცა ხელსაყრელ პირობებში იზრდება 8 კილოგრამამდე. იგი მდინარის მოყვარული თევზია, მაგრამ ტბებშიც მშვენივრად ადაპტირდება და მრავლდება. ქვირითობს გაზაფხულ-ზაფხულში (წყლის ტემპერატურიდან გამომდინარე 12-15 გრადუსი), ქარავნული თევზია.

ქაშაპი ითვლება „ყველაფრისმჭამელ“ თევზად. იკვებება მცენარეების ნაყოფით, ხავსით, მწერებით, ლიფ-სიტებითა და სხვა წვრილი უხერხემლოებით.

იზრდება საკმაოდ ნელა.

ზაფხულობით პიკს აღწევს მისი აქტიურობა. ამ დროს ხშირად შეამჩნევთ წყლის ზედაპირზე „მონადირე“ ქაშაპს. ზამთარში გადადის პასიურ ფაზაში, ირჩევს წყალ-სატევის ყველაზე ღრმა ადგილებს-ორმოებს და ქარავნულად იზამთრებს.

კლასიკური საქაშაპე ადგილები, წყლის ნაპირას მდგარი ხისქვეშა ჩრდილებია. ასეთ ადგილებში იგი ყოველთვის გვხვდება. აქ ის ნახულობს თავშესაფარს და საკვებს. ხშირად დგანან დინებაში გუნდებად. შესანიშნავი სანადირო ობიექტია სპინინგისტებისა და ფლაიფიშერებისთვის.

ქაშაპის ფრთხილი ხასიათი ერთიორად ამძაფრებს დასაინტერესოს ხდის მასზე თევზაობას ხელოვნური სატყუარებით. შესანიშნავი მხედველობა აქვს, ამიტომ

საჭიროა სატყუარა, რაც შეიძლება, შორიდან მივაწოდოთ. თუ ქაშაპმა შეგვაშჩნია, ძალიან გაჭირდება მისი მოტყუება. ამიტომ ხშირად კარგ შედეგს იძლევა აბსტრიმით თევზაობა (მდინარის სანაპირომდეგოდ სვლა და თევზაობა) რამეთუ მდინარეში მტაცებელი, მათ შორის ქაშაპიც, ძირითადად დინების სანაპირომდეგოდ დგას, ელოდება დინების მოტანილ ნუგბარს და მეთევზეს ძნელად ამჩნევს.

აღსანიშნავია ქაშაპის სიძლიერე, ელვის სისწრაფით უტევს სატყუარას, რასაც „დენის“ დარტყმას თუ შევადარებთ. ხშირია შემთხვევები, შეტევისას ძუა რომ გაუწყვეტია და გაუჩინარებულა.

საქართველოს დასავლეთ რეგიონებში გაცილებით დიდი პოპულაციაა ვიდრე - აღმოსავლეთში, თუმცა ბრაკონიერობამ და ბუნებრივი რესურსების არასწორმა გამოყენებამ (ქვა-ლორღის მოპოვება მაქვს მხედველობაში) ძალიან შეამცირა ამ საინტერესო თევზის პოპულაცია.

საქართველოს სპინინგით თევზჭერის ფედერაცია, (სთფ) აგერ უკვე მეოთხე წელია, რეგულარულად ატარებს ქაშაპზე სპორტულ ტურნირებს, რაღა თქმა უნდა, დაიჭირე-გაუშვის პრინციპით. ამ ტურნირების სირთულისა და ინტერესის გამო ქაშაპს საპატიო ადგილი უჭირავს უამრავი სპორტსმენი მეთევზის სასურველ თევზთა ჩამონათვალში.

გასტრონომიული თვალსაზრისით ქაშაპი დაბალი ღირებულებისაა! ამიტომ აუცილებლად დაიჭირე-გაუშვი!!!



ქაშაპი (*Leuciscus cephalus*)



Eng

The president of Georgian Spin Fishing Federation very emotionally explains the feelings that most of the anglers experience prior to the fishing process. This article gives our readers the opportunity to understand how fishermen see the nature and what those details that they pay most attention are.

This article also provides us with detailed information about Chub (*Leuciscus cephalus*).

ნორვეგია -

მეთევზის ოცნება

ქრისტინე მაკლერე



ნორვეგია ევროპისა და ყოფილი საბჭოთა კავშირის ქვეყნებიდან თითქმის ყველა მეთევზის ოცნება. ისინი დარწმუნებულები არიან, რომ აქ დაიჭერენ თავიანთ ცხოვრებაში ყველაზე დიდ ტროფეის. ვამბობ „აქ“, იმიტომ რომ უკვე რამდენიმე წელია ვცხოვრობ და ვმუშაობ ნორვეგიაში. ამჯერად საუბარი გვექნება არა პირდაპირ თევზაობის, არამედ თევზის რესურსების შესახებ, რომლებიც უზრუნველყოფენ ათასობით მეთევზის ოცნების ასრულებას.

იმ დროის განმავლობაში, რომელიც უკვე ამ ქვეყანაში გავატარე, დამრჩა შთაბეჭდილება, რომ ნორვეგიელები, უმეტესი ევროპელებისგან განსხვავებით, იბადებიან ძლიერი შეგრძნებით, რომ წარმატებული ცხოვრების წინაპირობა ქვეყნის კანონების პატივისცემა, შრომითი კანონმდებლობის მკაცრი დაცვა, საგზაო მოძრაობის წესებისა და, რა თქმა უნდა, თევზაობის წესების მკაცრი დაცვაა. რა გავლენა აქვს ყოველივე ამას თევზის რესურსებზე? პირდაპირი!

მტკნარ წყლებში თევზაობა ორ ნაწილად იყოფა: თევზაობა ორაგულისებრთებზე და მტკნარი წყლების სხვა თევზებზე. ნორვეგიაში ორაგულისებრთათვის 629 ცივი მდინარეა. ორაგულზე თევზაობა ქვეყნის მოსახლეობას შორის ძალიან პოპულარულია. ამ თევზის დასაჭერად საჭიროა ლიცენზია, რომლის ფასი და ვადები განსხვავდება რეგიონების მიხედვით. ლიცენზიების რაოდენობა შემლუღულია და მკაცრად კონტროლდება. ასევე კონტროლდება რეგისტრაციის პროცესი და ზედამხედველობა დაჭერილ თევზზე. ამას ყველაფერს მდინარეებისა და ტბების მეპატრონეები უზრუნველყოფენ. ნორვეგიაში მიწის, მდინარეებისა და ტბების დიდი ნაწილი კერძო საკუთრებას წარმოადგენს. ამიტომ, სახელმწიფო ლიცენზიის გარდა, საჭიროა მეპატრონისგანაც შესაბამისი უფლების შეძენა. ერთის შეხედვით, რთულად გამოიყურება, მაგრამ არცთუ ისე ძნელი პროცედურაა. მდინარეებისა და ტბების მისასვლელებთან, მანქანების გასაჩერებლად გამოყოფილ ადგილებში, განთავსებულია ყუთი, რომელსაც მიმაგრებული აქვს თევზაობის წესები და ფასი. ყუთში ასევე განთავსებულია უფლების მისაღებად შესავსები ფორმა და კალამი. ფორმის შევსების შემდეგ მას ათავსებთ ყუთში შესაბამის თანხასთან ერთად. ბევრისთვის ეს შეიძლება წარმოუდგენლად ჟღერს, მაგრამ, როგორც უკვე მოგახსენეთ, ნორვეგიელების კანონისადმი დამოკიდებულება მკვეთრად განსხვავდება ბევრი სხვა ერების წარმომადგენლების დამოკიდებულებისაგან. ნორვეგიელებს თავშიც არ მოუვათ ამრად, რომ ვიდაცამ შეიძლება მათი ფული აიღოს ან თანხის დადების გარეშე ითევზაოს.



ორაგულზე თევზაობა შესაძლებელია 3 თვის განმავლობაში: 1 ივნისიდან - 1 სექტემბრამდე. მდინარეებზე, ბევრ მეთევზესთან ერთად, ბევრი ინსპექტორიც არის, რომელთა უმთავრესი ამოცანა დაჭერილი თევზის რაოდენობის კონტროლია, რათა მოხდეს თევზის რესურსების მონიტორინგი.

ისევე, როგორც ორაგულზე, სხვა თევზებზე, მათ შორის მტაცებლებზეც თევზაობისას აუცილებელია სახელმწიფოსგან ლიცენზიის და შესაბამისი მფლობელისგან უფლების შეძენა.

უნდა აღინიშნოს, რომ ტბათა დიდი ნაწილი სახელმწიფო საკუთრებაშია, სადაც თევზაობა დაშვებულია მთელი წლის განმავლობაში და არც დაჭერილი თევზის რაოდენობაა შეზღუდული. ნორვეგიელები ნაკლებად ეტანებიან „ჩვეულებრივი თევზის“ ჭერას, ამიტომ ამ თევზებზე დიდ ზრუნვასაც არ იჩენენ. მე თვითონ ვითევზავე ნორვეგიის ყველაზე დიდ ტბაზე - მიოსაზე. თევზით ასეთი მდიდარი ტბა არასდროს მინახავს. თევზის მრავალფეროვნება თვალშისაცემია: კაპარჭინა, ნაფოტა, ფარფლწითელა, ქორჭილა, ქარიყლაპია, ქაშაპი, იდი... ყველა ერთ ადგილას! თევზების ასეთი მრავალფეროვნება ბუნებისადმი პატივისცემასა და მისი შენარჩუნების სურვილს იწვევს.

ასევე, არსებობს კერძო ტბები, სადაც თევზაობა

აკრძალულია. ძირითადად, ესენი პატარა ტბებია, რომლებშიც მთის მდინარეები გაედინება. მეპატრონეები მასში ძირითადად კალმახს ამრავლებენ. ამ ტბებთან ახლოს მიკარებაც არ არის რეკომენდებული - კერძო საკუთრებაა!.. იგინორვეგიაში ასევე მკაცრად კონტროლდება.

ზღვაზე თევზაობის მოყვარულთა მთელი ქარავანი მოძრაობს ნორვეგიისკენ. აქ უნდა აღინიშნოს, რომ ამ მიმართულებით უცხოელ მეთევზეთა მიერ კანონის დაცვა ყველაზე ძალიან მოიკოჭლებს. თევზაობის ამ სახეობისთვის ლიცენზია არ არის საჭირო, არც დაჭერილი თევზის რაოდენობაა შეზღუდული, მაგრამ თუ თევზის გატანა გსურთ ქვეყნის გარეთ, მაშინ:

- ერთ პირზე 10 კგ თევზის გატანა შეიძლება თუ იმ კემპებში ან ბაზებში ითევზავთ, რომლებიც არ თანამშრომლობენ ნორვეგიის თევზის რესურსების სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტთან;

- ერთ პირზე 20 კგ თევზის გატანა შეიძლება, თუ იმ კემპებში ან ბაზებში ითევზავთ, რომლებიც თანამშრომლობენ ნორვეგიის თევზის რესურსების სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტთან; ასეთ ბაზებზე მეთევზეები ვალდებული არიან დაარეგისტრირონ დაჭერილი ან გაშვებული თევზის რაოდენობა. ამის შემდეგ მეთევზეზე გაიცემა შესაბამისი დოკუმენტი, რომელიც უფლებას აძლევს მას, ქვეყნიდან გაიტანოს 20კგ თევზი;

ხსამწუხაროდ, უცხოელი მეთევზეები ამ წესებს ხშირად არღვევდნენ (იყენებდნენ რა ნორვეგიულ ნდობას) და ბევრად მეტ თევზს ეზიდებოდნენ საზღვარგარეთ, რამაც გარკვეული გავლენა იქონია ზღვის თევზის რესურსებზე. მას შემდეგ, რაც ეროვნულმა საზღვრულად აღწერილ ორგანოებმა აღმოაჩინეს მსგავსი დარღვევები, გაძლიერდა სასაზღვრო შემოწმებებიც. იმის გათვალისწინებით, რომ ნორვეგიაში კანონდარღვევაზე ძალიან მკაცრი ჯარიმებია, მეთევზეებიც იძულებულნი არიან დაიცვან კანონები და, შესაბამისად, მეტი პატივი სცენ ბუნებასა და მის შემლუღელ რესურსებს.

ამ ფაქტების აღნიშვნით მინდოდა მეთქვა, რომ ბუნება ძალიან გულუხვია ადამიანების მიმართ. ჩვენ კი, იმის ნაცვლად, რომ ერთმანეთს შევეყუროთ, ვინ რას ვაკეთებთ ან არ ვაკეთებთ გარემოს დაცვისათვის, საკუთარი თავიდან უნდა დავიწყოთ. თქვენ როგორ იცავთ გარემოსდაცვით კანონებს? თქვენ რა წვლილი მიგიძღვით გარემოს შენარჩუნებისა და განვითარების საქმეში?



Eng The author, famous Latvian angler Kristine Maklere, tells us about her experience in the wonder country for every fishermen – Norway. She describes rules and regulations that one should follow in order to fish and avoid strict Norwegian penalties.

Kristine is amazed by the fish stocks and recourses this country can offer to anglers from all around the world. She also underlines and respects willingness of Norwegians to obey all the rules and regulations.

The author concludes her article by asking first of all herself and then others: what have we done to protect and develop environment?



ღმერთებმა უკეთ იციან

Direkt Auf Rost - რკინისა და ფოლადის საღებავი ალპინასგან.

ეს მნიშვნელოვანია

თევზის მეურნეობა



არჩილ ფარცვანია
მეთევზეობის დარგის ექსპერტი

გაგნიძე

1990 წლამდე მეთევზეობის დარგის საწარმოო სიმძლავრეების კომპლექსურად გამოყენების შედეგად ოკეანეებში (ატლანტიკის და ინდოეთის) ყოველწლიურად მოიპოვებოდა 60-65 ათასი ტონა თევზი, შავი ზღვის სანაპირო ზოლში 80-100 ათასი ტონა ქაფშია, შიდა წყლებში 2-3 ათასი ტონა მტკნარი წყლის თევზები. ამ პერიოდში ქვეყანაში იწარმოებოდა 19-21 მილიონი პირობითი ქილა სხვადასხვა სახის კონსერვი, 9 ათას ტონამდე შებოლილი, გამოყვანილი, დამარილებული, კულინარული ნახევარფაბრიკატი და სხვა სახის სასურსათო პროდუქცია. შავი ზღვის ქაფშიისგან მზადდებოდა, როგორც სასურსათო, ასევე დიდი რაოდენობით საქონლის საკვები თევზის ფარში. საოკეანო თევზჭერის ტრადიციებზე მზადდებოდა 5 ათას ტონამდე თევზის ფქვილი.

1990 წლამდე საქართველოში მოსახლეობა ყოველწლიურად მოიხმარდა 34-36 ათას ტონა თევზსა და თევზის პროდუქციას. ერთ სულ მოსახლეზე მოხმარება აღწევდა 8 კგ.-ს.

1990 წლის შემდგომ ქვეყანაში შექმნილმა მძიმე სოციალურ-ეკონომიკურმა პირობებმა, ფინანსური რესურსების ნაკლებობამ, მოუქნელმა საბანკო და საკრედიტო პოლიტიკამ და ყოფილი სსრკ სამომხმარებლო

რეზერვების დაკარგვამ საქართველოს თევზის მეურნეობის სექტორზე უკიდურესად ნეგატიური ზეგავლენა მოახდინა. საოკეანო ფლოტის უდიდესი ნაწილი შეისყიდა უკრაინამ, დარჩენილი ნაწილი კი აღმოჩნდა არარენტაბელური გემების ამორტიზირებულობის და სანავაგზე ფასების ზრდის გამო.

საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის გამოცხადების წელს (1991) პროდუქციის მოცულობა ჯერ კიდევ 61 000 ტონას შეადგენდა, მაგრამ 1995 წლისათვის ეს მაჩვენებელი 3 800 ტონამდე დაეცა. 1992-1993 წლებში საქართველოს საოკეანო თევზჭერა შეწყდა. არსებობს დაუდასტურებელი მონაცემები, რომ 1996-2002 წლებში თევზის მეურნეობის წლიური წარმოების მოცულობა 2500-3000 ტონას შეადგენდა, თუმცა ზოგიერთი წყაროს მიხედვით ეს მაჩვენებელი კიდევ უფრო დაბალია და არ აღემატება 1500 ტონას.

1990-იანი წლების დასაწყისში განხორციელდა აკვაკულტურის ფერმების პრივატიზაცია. 90-იანი წლების ბოლოსათვის ამ ფერმების წლიური წარმოება შეადგენდა დაახლოებით 650 ტონა სხვადასხვა სახეობისა და ჯიშის თევზს.





2000-იანი წლების დასაწყისში და მის შუა პერიოდში საქართველოს საზღვაო თევზჭერის ფლოტი შედგებოდა საშუალო სიმძლავრის ძრავიანი (110–225 ცხენის ძალა) 43 სეინერისაგან. აქედან: ფოთის პორტზე მინერული იყო 26 ქართული გემი, საიდანაც მხოლოდ 20 იყო მუშა მდგომარეობაში. ბათუმის პორტზე მინერული იყო 17 მცირე სიმძლავრის გემი, აქედან მუშა მდგომარეობაში რჩებოდა 10.

ფაქტობრივად ყველა გემს გასული ჰქონდა ამორტიზირების ვადა. ამ გემებიდან ხუთი აფხაზეთიდან გადმოტანილ თევზსაჭერ კომპანიებს ეკუთვნოდა. აღნიშნული სეინერების გარდა, არსებობდა 324 მცირე თევზსაჭერი ნავი, რომლებიც სანაპირო თევზჭერაში იყვნენ ჩართულნი. ისინი აღჭურვილნი იყვნენ 103 მოსასმელი, 324 სახლართი, 26 ჩასადგმელი ბადით, 12 ჩანგლით და 100 ანკესით. ამ მცირე ზომის ნავების უმეტესობა წარმოადგენდა მოტოფელუგას (მოტორიზებული ხის ნავი).

საქართველოში მეთევზეობის მარეგულირებელი ძირითადი სამართლებრივი დოკუმენტებია: საქართველოს კანონები „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ და „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“, საქართველოს მთავრობის დადგენილება „თევზჭერის ლიცენზიის გაცემის წესისა და პირობების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“ (№138, 11.08.2005), საქართველოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის ბრძანება „ცხოველთა სამყაროს ობიექტების, მათი სახეობების მიხედვით მოპოვების წესების, ვადებისა და მოპოვებისათვის დაშვებული იარაღისა და მოწყობილობების ჩამონათვალის შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“ (№07 06.04.2011).

2006 წელს შავ ზღვაში თევზის რეწვის განსახორ-

ციელებლად აუქციონის წესით გაიყა 4 ლიცენზია 10 წლის ვადით, რომლებიც მოგვიანებით გაიყა შვიდად. ლიცენზიის პირობების შესაბამისად, ქართველ მენარმეებს, წლიური ქვოტის ასათვისებლად, უფლება ეძლეოდათ დაეჭირებინათ უცხოური თევზსაჭერი გემები ფიქსირებული რაოდენობით და გემების ზომის შეზღუდვის გარეშე. ლიცენზიის მფლობელები ასევე ვალდებული იყვნენ დაჭერილი თევზის 2/3 გადაეშვათ ბინათ საქართველოში, ხოლო დარჩენილი თევზი შეეძლოთ გაეტანათ ექსპორტზე. შედეგად, 2009 წლისათვის 20 დიდი თურქული სეინერი და 20 თურქული სატრანსპორტო გემი იჭერდა თევზს ქართველი ლიცენზიანტებისთვის. ქართველი ლიცენზიანტები კი თურქ მეთევზეებს განუელი სამუშაოსათვის გასამრჯელოს უხდიდნენ თევზით. ფოთში მუშაობა დაიწყო ორმა რეფერენცორმა (საყინულე), ასევე თევზის ფევილის და თევზის შებოლვის საწარმოებმა.

სარეწი სახეობის თევზების მოპოვებაზე სახელმწიფოს მიერ დადგენილმა ქვოტამ 2009/2010 წლებში შეადგინა 60 000 ტონა, შემდგომში ის რეგულარულად იზრდებოდა და 2010/2011 წლების სეზონზე შეადგინა 70 000 ტონა, ხოლო 2011/2012 წლის სეზონზე 80 000 ტონა ქაფშია. ქვოტის 10% ყოველწლიურად გადაეცემოდა ადგილობრივ წვრილ თევზსარეწ კომპანიებს.

სტატისტიკური მონაცემების შესაბამისად, ფლოტის ეფექტურობა ამ წლებში იყო დაბალი და მოპოვებული თევზის მოცულობა მნიშვნელოვნად ჩამორჩება დაშვებულ ქვოტებს. ასე მაგალითად, მოპოვებული თევზის მოცულობა 2001-2009 წლებში მერყეობდა 20 000-55 000 ტონებს შორის და ეს ტენდენცია შენარჩუნდა შემდგომი ორი სეზონის განმავლობაშიც.

თევზმომპოვებელი კომპანიების მიერ მოპოვებული ქაფშიის მოცულობის 85-90% მუშავდება სანაპირო სანარმოებში თევზის ფქვილის და თევზის ზეთის სახით. წარმოებული თევზის ფქვილი და თევზის ზეთი იყიდება ძირითადად თურქეთში. ამჟამად მოქმედებს სამი თევზგადამამუშავებელი საწარმო და კიდევ ერთი მშენებლობის ეტაპზეა. გადამამუშავებელი საწარმოების სიმძლავრეები შეადგენენ 200-700 ტონა თევზს დღე-ღამეში.

მოპოვებული თევზი მცირე მოცულობით მუშავდება გაყინული, დამარილებული და დამუუუუებულის პროდუქციის სახით. საქართველოში დღემდე არ არსებობს თევზის კონსერვირების საწარმო.

თევზისა და თევზპროდუქციის ექსპორტისა და იმპორტის მოცულობის მაჩვენებლები სხვადასხვა წყაროების მიხედვით განსხვავებულია.

ამ წყაროების შესაბამისად, თევზისა და თევზპროდუქტების იმპორტის მაჩვენებლები მერყეობს 15 000 ტონიდან 40 000 ტონამდე, ხოლო ექსპორტის მაჩვენებლები 6000-20000 ტონამდე.

ფულადი მნიშვნელობით თევზის და თევზპროდუქტების იმპორტი საქართველოში მნიშვნელოვნად გაიზარდა ბოლო ხანებში - წელიწადში 1-2, 5 მლნ. აშშ დოლარიდან (2000-2003 წლებში) 30-40 მლნ. აშშ დოლარამდე.

ასევე გაიზარდა თევზის და თევზპროდუქტების ექსპორტის ფულადი მაჩვენებლები წელიწადში 0,5 მლნ. აშშ დოლარიდან (2000 - 2004 წლები) 4-7 მლნ. აშშ დოლარამდე უკანასკნელ წლებში.

კვლევების მიხედვით, საქართველოში თევზის და თევზპროდუქციის მოხმარება ერთ სულ მოსახლეზე აღწევს 3,8 კგ/წელიწადში.

საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტის

მონაცემების შესაბამისად (2011წ.), საქართველოში თევზის რეწვისა და თევზის მომწოდების ეკონომიკური საქმიანობით დაკავებულია 182 იურიდიული პირი.

საქართველოში შიდა სახმელეთო წყალსატევებზე თევზსამეურნეო საქმიანობა ექვემდებარება გრძელვადიან ლიცენზირებას. ლიცენზირებისას წყალსატევი ფასდება იხტიოფაუნის მდგომარეობა და ისაზღვრება ჭერისათვის კონკრეტული პირობები. თევზის რესურსების განახლებისათვის წყალსატევებზე უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მდგრადი სარგებლობა და საფრთხის წინაშე მყოფი და ენდემური სახეობების დაცვა/აღწარმოება.

ბიომრავალფეროვნების დაცვის სამსახურის მიერ 2010 წლისათვის მომზადდა სალიცენზიო პირობები 26 წყალსატევისათვის და ყოველ მათგანზე დადგინდა თევზჭერის ქვოტები.

დღეისათვის ლიცენზია გაცემულია 6 წყალსატევი, ესენია: ტაბანყურის ტბა, ნადარბაზევის ტბა, ჭანდარის ტბა, წალკის წყალსაცავი, სანტას ტბა და სულდის ტბა.

კანონმდებლობაში განსაზღვრულია ლიცენზიანტის ვალდებულება (საქართველოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის ბრძანება №07, 06,04,2011. „ცხოვლეუთა სამყაროს ობიექტების, მათი სახეობების მიხედვით მოპოვების წესების, ვადებისა და მოპოვებისათვის დაშვებული იარაღისა და მოწყობილობების ჩამონათვალის შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“, საქართველოს ეკონომიკის მინისტრის ბრძანება № 1-1/133, 28,01,2010 “შიდა წყალსატევებში თევზჭერის ლიცენზიის გაცემის მიზნით აუქციონის ჩატარების შესახებ”).





რაც შეეხება აკვაკულტურის ქვესექტორს, 2005 წლამდე არ არსებობდა ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემები აკვაკულტურის სექტორის შესახებ. ამ პერიოდში მტკნარი წყლის თევზის წლიური პროდუქცია მერყეობს 50-3, 300 ტონის ფარგლებში. არსებული მონაცემების მიხედვით, ამ პერიოდში აკვაკულტურის პროდუქცია შეადგენდა 380 ტონას.

2005 წლის შემდგომ ტბორების, ტბებისა და წყალსაცავების მთლიანი ფართობი, სადაც ტრადიციული თევზის მეურნეობა იყო წარმოდგენილი, შეადგენდა 3 200 ჰა-ს. წლიური მთლიანი პროდუქციამ კი დაახლოებით 1 000 ტონას მიაღწია.

2008 წლიდან საქართველოში წარმოჩნდა აკვაკულტურის ბიზნესის დანების საკმაოდ ძლიერი ინტერესი. დღეისათვის ჩვენში მოქმედებს 150-მდე თევზსაშენი მეურნეობა. ამ მეურნეობებში, ძირითადად წარმოებს კობრისებრი (კობრი, სქელშუბლა, ამური), ლო-

ქოსებრი (ევროპული ლოქო, აფრიკული ლოქო), ორაგულისებრი (ცისარტყელა კალმახი, მდინარის კალმახი, პალია, არქტიკული ჩარი) თევზების მოშენება. შიდა წყალსატევების უმეტესობაში კი გრძელდება ტრადიციულ მეთოდებზე დამყარებული თევზის მეურნეობა.

სულ რამოდენიმე ახლად შექმნილი ტბორის/ფერმის გამოკლებით, ტბორების უმეტესობა აშენებულია საბჭოთა პერიოდში და ამიტომ მათი ინფრასტრუქტურა საკმაოდ დაზიანებულია.

საკალმახეების ძირითადი ნაწილი მდებარეობს მცხეთა-მთიანეთის მთიან რეგიონში, კახეთის ჩრდილოეთ ნაწილში, შიდა ქართლში, სამცხე-ჯავახეთში და აჭარაში. 1993 წლიდან 2008 წლამდე კალმახის წარმოების მოცულობა გაიზარდა 30 ჯერ.

დღეისათვის საქართველოში აკვაკულტურის წლიური წარმოება შეფასებულია 800-12200 ტონად, რაც არ აღემატება არსებული პოტენციალის 15-20%-ს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. თევზის მრეწველობის განვითარება საბჭოთა საქართველოში - გამოცემლობა „მეცნიერება“ - თბილისი, 1971 წ.
2. საქართველოს თევზის მეურნეობის რესურსების და მათი გამოყენების მიმდინარე სტატუსის მიმოხილვა - საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო; გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საკვებისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია; საქართველოს საზღვაო ეკოლოგიის და თევზის მეურნეობის კვლევითი ინსტიტუტი - თბილისი, 2005 წ.
3. საქართველოში თევზის მრეწველობის და აკვაკულტურის განვითარების პოტენციალის მიმოხილვა - გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საკვებისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია (FAO) - 2010 წ.
4. საქართველოს თევზის მეურნეობების აღჭურვილობის გაუმჯობესება და თევზის ქვირითის წარმოების განახლების ხელშეწყობა" შედეგები, დასკვნები და რეკომენდაციები - გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საკვებისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია (FAO) - 2011 წ.
5. Overview of the world's anchovy sector and trade possibilities for Georgian anchovy products Eurofish International Organization - 2012 February
6. Potential and Challenges for Investments in the Anchovy Fish Industry in Georgia - Internal Report for FAO SEU/REU, Budapest - 2011

Eng

“...Since 1990 the difficult social and economical conditions in the country, the lack of financial resources, inflexible banking and credit policies and the loss of the former USSR consumer market have had a very negative impact on the fish sector of Georgia. Most of the overseas fleet was purchased by Ukraine, and the remaining part was unprofitable due to the amortization of ships and fuel prices...”



„ღვინის ეზო“



ადგილი, სადაც თქვამს
და გასწრონობის ერთმანეთს

„ღვინის ეზო“ რესტორნების ქსელის, „წისქვილი ჯგუფის“ ახალი ობიექტია, რომელიც 10 მაისს მომხმარებლისთვის უკვე კარგად ნაცნობ მისამართზე, ბელიაშვილის №99-ში გაიხსნა.

ეს არის საქართველოში პირველი სანახაობრივი სივრცე, სადაც სტუმრებს კულინარიისა და თეატრის საინტერესო სინთეზის ნახვა შეუძლიათ.

რესტორნის ინტერიერი ჭეშმარიტი თბილისური ეზოს ნიმუშია, ხოლო არქიტექტურა და დიზაინი ქართველი თავადის სახლისთვის დამახასიათებელი დეტალებისგან შეიქმნა.

სპეციალურად ახალი სივრცისთვის მასპინძლებმა ხალხური რენვის ნიმუშები საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან ჩამოიტანეს.

მხოლოდ „ღვინის ეზოში“ შეუძლიათ სტუმრებს უგემრიელესი ტრადიციული კერძების დაგემოვნებისას ძველ თბილისში იმოგზაურონ და იმ ეპოქის ამბების უშუალო მონაწილეები გახდნენ. ამისთვის კომპანიამ ორიგინალური პროექტი შექმნა, რომელიც სარესტორნო სივრცეში თეატრალური წარმოდგენის გამართვას გულისხმობს.

„წისქვილი ჯგუფმა“, რეჟისორ გოგა მაისურაძისა, სხვადასხვა დასის მსახიობებისგან შემდგარ გუნდთან და სიმებიან კვარტეტთან ერთად, რომელსაც ოთო ნასრაშვილი ხელმძღვანელობს, სტუმრებს პირველი მიუზიკლის პრემიერა გახსნის ღონისძიებაზე წარუდგინა. ეს არის ყვე-

ლასთვის საყვარელი სპექტაკლის „ხანუმა“ ადაპტირებული ვერსია, რომელიც კინოს, თეატრისა და ოპერის ელემენტების ჰარმონიული შერწყმით შეიქმნა.

დადგმის უნიკალურობა მის ინტერაქციულ ხასიათშია, რაც მთელი წარმოდგენის განმავლობაში, მსახიობებსა და სტუმრებს შორის უშუალო კონტაქტში გამოიხატება.

„ხანუმა“ უკვე რესტორნის პროგრამაშია და მისი ნახვა სტუმრებს კვირაში 2-ჯერ შეეძლებათ.

ახალ სივრცეში იგეგმება კიდევ ერთი სპექტაკლის დამუშავება, რომელიც უახლოეს მომავალში დაიდგმება, „ღვინის ეზო“ იქნება სივრცე, რომელიც მუდმივად სიახლეებს, წარმოდგენებსა და საინტერესო ღონისძიებებს ჰპირდება მომხმარებელს.

როგორც კომპანიაში აცხადებენ, უახლოეს მომავალში იგეგმება სხვადასხვა კუთხის ძველი ქართული კერძების აღდგენა და მათი ახალ მენიუში შეტანა. ესეც სპეციალურად „ღვინის ეზოსთვის“ გაკეთდება და სტუმრები მათ მხოლოდ ამ რესტორანში დააგემოვნებენ.

„ღვინის ეზოს“ მრავალფუნქციური ღია სივრცე 200-230 პერსონაზეა გათვლილი და უკვე მზადაა მათ მისაღებად. აქ მსურველებს ყოველდღიურად მობრძანებაც შეეძლებათ და ნებისმიერი სახის წვეულებისა და ღონისძიების გამართვაც. გარდა ამისა, მომხმარებლის მოთხოვნის შესაბამისად, ახალი სივრცის როგორც სრულად, ისე ნაწილობრივ დახურვაც იქნება შესაძლებელი.



B



I

OUR KNOWLEDGE & EXPERIENCE TO YOUR BUSINESS SUCCESS

WE PROVIDE HIGH QUALITY SERVICES IN THE FOLLOWING FIELDS:

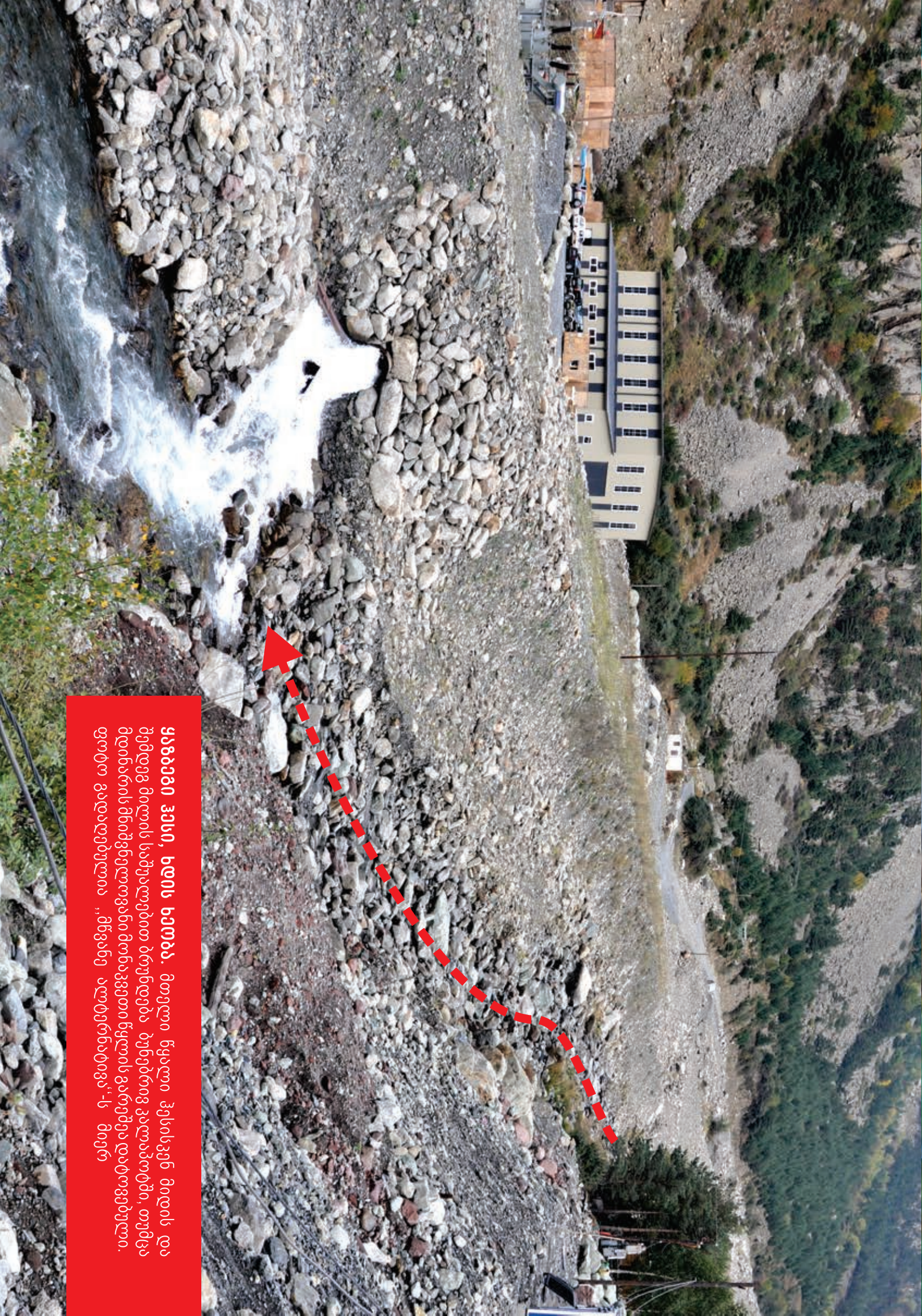
- LEGAL AND ADVISORY SUPPORT TO INVESTMENT AND BUSINESS PROJECTS
- MOVABLE AND IMMOVABLE PROPERTY-RELATED LEGAL SUPPORT
- COMPANY REGISTRATION
- ASSISTING IN ACQUIRING ALL TYPES OF RESIDENCE PERMITS IN GEORGIA

BAYAT INVESTMENT LLC

Member of Bayat Group

BEING THE MEMBER OF BAYAT GROUP OUR COMPANY BENEFITS FROM THE KNOWLEDGE, RESOURCES AND THE NETWORK OF OTHER BAYAT GROUP MEMBER COMPANIES LOCATED IN DUBAI (UAE), MONTREAL (CANADA), KUALA LUMPUR (MALAYSIA), TEHRAN (IRAN), DOMINICA AND ITS ASSOCIATE PARTNERS IN USA, UK, AUSTRALIA, CYPRUS, ST. KITTS & NEVIS, ANTIGUA & BARBUDA, GRENADA AND PORTUGAL.

Address:
4a Freedom Square
Tbilisi 0105, Georgia
(+995) 322 242 252
tbs@bayatgroup.com
www.bayatgroup.com



ჟაგბაში ჰესი, ხდის ხაობა. მთელი წყალი ჰესისკენ მიდის და შემდეგ მილის საშუალებით ბრუნდება ბუნებრივ კალაპოტში, თუმცა მდინარის მნიშვნელოვანი მონაკვეთი წყლის გარეშე დატოვებული. ფოტო გადაღებულია „მწვანე ალტერნატივა“-ს მიერ